

STJØRNA

HEIMBYGDA VÅR

Årshefte nr. 17 – 2021

Redaktørens hjørne

Store norske leksikon definerer historie som «det som har skjedd, beretninger om det som har skjedd og det vitenskapelige studium av det som har skjedd». Den norske historikeren Ottar Dahl definerer historieforskningens emneområder blant annet som «sosialt relevant menneskelig atferd og slike ikke-menneskelige forhold som er relevant til sosialt menneskelig atferd».

Historier som berører overnevnte definisjoner, vil du finne noen av i årets utgave av Heimbygda vår. Du vil kunne lese om fortid og nåtid, kvinner og menn, samt ulike tema fra Stjørnaområdet, forhåpentligvis noe for enhver smak! En stor takk til alle som har levert stoff til årets hefte. Uten dere, intet blad! Takk også til dere som har bidratt med kunnskap, fortellinger, bilder og illustrasjoner, og ikke minst til redaksjonen, som har stått på denne høsten for at vi skal komme i mål.

Også dette året har vært spesielt. Vi står på tampen av nok et koronaår preget av nedstenging og smitteverntiltak. Dette året mistet også heimbygdslaget sin engasjerte redaktør, Tore Otterstad, etter kort tids sykeleie. Dette har preget oss alle, og ekstra viktig blir det derfor å ta vare på hverandre, samt videreføre bladet etter de beste intensjoner.

Redaksjonen er fortsatt interessert i tips til stoff og artikler til senere hefter. Fortsett med å sende inn på mailadresse:

stjorna.heimbygdslag@hotmail.com

Det en er engasjert i, er det gjerne mange som vil lese om!

Avslutningsvis vil jeg ta med et dikt av Axel Frønes. Victor Borge, sa en gang at «Smilet er den korteste avstanden mellom to mennesker», og etter lang tid med pandemi trenger vi kontakt!

**Så var det deg da
du som aldri går tom for smil
selv om du gir bort
et til alle du treffer**

På vegne av redaksjonen i blandet vil jeg ønske alle ei riktig god jul og et innholdsrikt nytt år! Med hilsen Geir Sollie, Tor Stallvik, Dag Håvard Askim og Marit Jansen.

Forsidebildet er tatt av John Arthur Winsjansen. Utsikt fra Hafellheia, med utsikt mot Frengen slip. Takk til Helene Solheim for design av årshftet.

En riktig god jul til våre lesere

Lederen har ordet <i>Kristin Breivoll</i>	4
I koronaens tid <i>Per Husby</i>	5
Mor Råkvåg <i>Marianne Løkkevik</i>	6
Sydama i lokalmiljøet <i>Randi Børø Vorpvik og Marit Jansen</i>	8
Arbeidets ti bud <i>Eilert Bjørkvik</i>	11
Et liv på sjøen <i>Marit Jansen</i>	12
Fyrløkta på Harbakken 	15
Dalagleiva – Strandheim <i>Bjarne J. M. Selnes</i>	16
Han Hallstein <i>Johan Sagen og Eilert Bjørkvik</i>	17
Indre Skjørn's Aktiedonkraftkomagni <i>Lars Bromstad</i>	18
40 år med brev og pakker <i>Tor Stallvik</i>	19
Heimreist fraa sæteri <i>Bjarne Selnes</i>	19
Jakt i Stjørna <i>Eilif Rødsjø</i>	20
«Hadd æ visst du va så god, skoill du itj ha fått kakskiva mi» <i>Marit Jansen</i>	22
Stjørna bindes sammen <i>Tor Stallvik</i>	24
Råttetenner'n <i>Roar Børø</i>	25
Folketellingen 1920 <i>Per Husby</i>	28
Heimvernslaget. <i>Roar Børø</i>	30
Sølvrevfarmer i Stjørna <i>Bjarne J. M. Selnes</i>	32
Avisklipp fra gamle dager <i>Eilert Bjørkvik</i>	36
Odins hage <i>Daniel Johansen</i>	38
Satans verk <i>Eilert Bjørkvik</i>	44
Minneord: Tore Otterstad <i>Evald Otterstad</i>	48
Ungdomshuset Varden <i>Marius Småvik</i>	50
Stjørna Fritidsklubb: Ungdomstilbud i Stjørna <i>Gunn Heidi Husby Lian</i>	53

Lederen har ordet

Kristin Breivoll

Kjære alle som leser «Stjørna – Heimbygda Vår»!

Da jeg ble spurt om å ta på meg ledervervet i Stjørna Heimbygdslag, fikk jeg beskjed fra valgkomiteen om at jobben mest ville handle om å «holde styr på kaillan». Jeg kan, etter bare noen måneder, trygt si at «kaillan» holder styr på seg selv – de må kanskje heller holde styr på meg.

Jeg er veldig imponert over heimbygdslaget og det arbeidet de har gjort – og gjør! Arbeidet spenner over et vidt spekter med bl.a. innsamling av stoff fra fjord til fjell, registrering og utstilling av gamle gjenstander, lagring av et rikt digitalt billedarkiv og ikke minst, forberedelser for å kunne utgi en bygdabok. Et slikt rikt miljø inspirerer og det har i hvert fall motivert meg til innsats for laget og dermed Stjørna-området.

I skrivende stund har dugnadsånden kommet Stjørna Heimbygdslag til gode. Takk til Indre Fosen kommune og Mælan skole som har tildelt heimbygdslaget et rom i en del av skolens gamle bibliotek. Videre takk til Idar Aune som sammen med «Fritundugnadsgutta» har sørget for at rommet blir avdelt og satt i orden. Styret har bidratt med matservering og innredning av rommet. Flott samarbeid!

Dette rommet skal heimbygdslaget – foruten å bruke det til kontor/møterom - bruke til en møteplass der folk kan stikke innom for en prat, for å treffe andre, prate om gammeltia

eller hva som helst over en kopp kaffe. For kaffetrakter, det skal vi ha tilgjengelig! Jeg tror en slik møteplass kan bidra til å skape miljø og vekke interesse for heimbygdslagets arbeid hos både yngre og eldre. Vi skal annonsere på Facebook og sette plakater på døra (samme inngang som til det gamle biblioteket) når vi har «åpningstider». Velkommen skal du være!

Heimbygdslaget ønsker flere aktive medlemmer velkommen i laget, og jeg håper du som leser dette kan tenke deg å bli med og jobbe med interessante oppgaver slik at våre framtidige generasjoner skal bli kjent med hva folk gjør i dag og hva våre forfedre drev med. I tillegg er det masse spennende utfordringer som laget må ta tak i når det gjelder digitale løsninger, slik at vi får formidlet raskt og sikkert alt stoffet (historier, bilder osv.) som er – og blir – samlet inn.

Meld deg inn i heimbygdslaget.

Årskontingenten er 200 kroner. Info finner du på hjemmesiden vår www.stjorna.no. Tips oss gjerne om ting du mener vi bør jobbe med; vår epostadresse er:

stjorna.heimbygdslag@hotmail.com.

Det er med stor glede jeg ser at årsheftet også i år blir en kjærkommen historisk reise om nytt og gammelt som har skjedd i Stjørna-området. Velkommen i laget til vår nye redaktør, Marit Jansen. Jeg gleder meg til å lese alt og bli beriket på historier og fortellinger. Julelektyren er reddet. Med stor tro på Stjørna Heimbygdslag sin framtid ønsker jeg alle en **RIKTIG GOD JUL!**

Rettelser

I artikkelen ”Kveitefiske i Davisstredet ved Grønland” av Bjarne Selnes var det feil billedtekst under det store bildet på s. 4. Rett undertekst er ”Bernhof som sjømann i utenriks. Foto: Utlånt av Åse Hafell Evjen.”

koronaens tid

av Per Husby

Vi mennesker har hatt mange plager, og kanskje kan det være lurt å se det vi har nå i sammenheng med hva folk før oss har vært plaget av. Kanskje blir koronaen bare en kraftig forkjølelse?

Koronavirus sykdommen (covid-19) er en smittsom sykdom forårsaket av SARS-CoV-2-viruset.

De fleste som rammes av covid-19, opplever milde til moderate symptomer og blir friske uten behov for spesialbehandling. Imidlertid blir noen alvorlig syke og trenger helsehjelp. Nå har vi levd med dette viruset i snart 2 år. Det kalles en pandemi, for det har spredd seg over hele verden og rammet svært mange mennesker. Det kan være interessant å se på dette i et historisk perspektiv. Har vi hatt noe som dette vi kan sammenligne med i Stjørna.

Virus er en type mikroorganisme som står bak mange av de historisk viktigste sykdommene vi kjenner til, blant annet meslinger, influensa, polio og hiv. Noen virus kan også forårsake relativt ufarlig sykdommer som vorter og forkjølelse. Årlig dør det ca. 900 mennesker av influensa i Norge, og enda har ikke så mange dødd av covid-19. Lokalt har vel ingen i Stjørna dødd av dette viruset.

Hvor mange som har dødd av meslinger, influensa, polio og hiv er ikke kjent, men mange har skader av poliomyelitt som de må slite med hele livet. Tidligere døde mange småbarn av meslinger, men nå blir de fleste vaksinert mot disse og andre virus.

Mens virus må ha levende organismer å leve på eller i, så er bakterier i stand til å leve fritt i naturen. Mange bakterier kan forårsake alvorlig sykdom, men vårt liv på jorden er også utenkelig uten bakterier f.eks. for fordøyelse av maten vi spiser.

Daglig tilføres koppen vår millioner av nye bakterier. Noen bakterier har tatt mange liv. I perioden 1894 til 1919 døde 211 personer av tuberkulose i Stjørna ifølge kirkeboka. I disse 25 årene døde nesten 10 pr. år. Selv om færre døde per år senere, var tuberkulosen en farlig sykdom langt ut på 1950–1960 åra.

En pandemi som tok mange liv var spanskesyken. Til sammen er det anslått at 50 – 100 millioner døde. I Norge tok spanskesyken omkring 15 000 liv. De første tilfeller kom i 1918. Dødeligheten var høyest blant barn og unge voksne, antagelig fordi eldre personer hadde blitt utsatt for et lignende virus tidligere og derfor hadde noe immunitet.

Ved gjennomgang av kirkeboka for perioden 1918 til 1947 finner en ingen som har dødd av spanskesyken i Stjørna. Årsaken er nok at det ble brukt andre dødsårsaker. Mest sannsynlig var det brukt hjertelammelse.

(Johan) Alfred Nyland fra Sørfjorden døde 20.10.1926 på Selbu pleiehjem og der er det oppgitt hjertelammelse og spanskesyke som dødsårsak. Han døde 27 år gammel og etterlot seg kone og to barn. Av andre unge som døde av hjertelammelse er Sigurd Emil Frengen født 1892, død 18.12.1918 og Signe Eidsaune født 18.08.1891, død 02.09.1927.

Svartedauden kom til Norge i 1349 og den la mange bygder helt øde. I Stjørna var det bare Fevåg og Eid som var bebygd gjennom Svartedauden. Resten av de 18 – 20 boplassen lå øde til slutten av 1400-tallet og senere. Det var heller ikke slik at pesten bare herjet i 1350-åra. Det er anslått at det bodde 500 000 mennesker i Norge før Svartedauden kom og at 1/3 (167 000) døde. Pesten kom tilbake i 1359-60 og igjen i 1370-71 og 1391-92. Kanskje har vi ikke så mye å frykte i dag med vaksiner og godt utbygd helsevesen. Per nå (26. november) er 1050 døde.

Mor Råkvåg

UKE-adressa, lørdag 14. august 1993. Tekst Marianne Løkkevik

-Uten Randi – Ingen Råkvåg, sier hennes unge sambygdinger om Randi Børø Vorpvik. Raus, godhjerta, bestemt og initiativrik har hun stukket nesen frem overalt og fått ting til å skje. Selv sier Randi som Prøysens skomakerdukke: «Gjør ikke du det, så gjør jeg det sjøl».

Den 56 år gamle sydamen jobber som arbeidsterapeut på Råkvåg sykehjem. Det er ikke bare på jobben Randi setter folk i arbeid. Hun var drivkraften bak bryggeutstillingen. Den ble arrangert for første gang en langhelg i 1987. Nå er den mangfoldige og fargerike hummer & kanari-utstillingen viden kjent og kjær, og holder åpent fra tidlig juni til sen august.

Randi og resten av arrangørene har nådd målet sitt, de har trukket folk til Råkvåg.

For Randi sin del hverken startet eller sluttet engasjementet med bryggeutstillingen.

Idemaker i 20 år

-Faller det en ide ned i hodet mitt, så må jeg bare sette den ut i livet. Den slipper meg ikke ellers, forklarer hun.

Nå kjemper Randi for Nøstbakkstua, et eldgammelt hus hun fikk flyttet inn i verneverdig sone i fjor. «Andelslag» og utstillingsoverskudd finansierte redningsaksjonen til stua som skal bli turistinformasjon og bygdemuseum hvis Randi får det som hun vil, og det får hun som regel.

Ideene har falt jevnt og trutt siden 70-tallet. Da kom en aktiv velforening i stand, med Randi som leder. Slik ble også den nedlagte skolen pusset opp og tatt i bruk til kurs og møter, mange holdt av Randi selv.

Hun er aktiv SVer, men hun følger ikke partiet slavisk.

I 1988 kom kronprinsparet på besøk. «Mor Råkvåg» fikk i oppdrag å fortelle om fiskeværrets fremtidsplaner.

-Klart jeg gruet meg, men må jeg så må jeg, hadde jeg sagt nei, så ville jeg bare angret, sier eks-republikaneren.

- Det var kjempegøy. De var så høflige,

Randi Børø Vorpvik
speider utover Vågen

interesserte og vennlige at jeg smeltet helt. Så lenge vi har en slik kongefamilie er det like greit med monarki. De er fine representanter utad, og sikkert billigere i drift enn den amerikanske presidenten.

Snegle-rally

Randi har en gang for alle bevist at det går an å refse øvrighetspersoner både kreativt, humorfylt og effektivt. Ikke de kongelige riktignok, men skolesjefen i Rissa. Ungene i Råkvåg hadde bestandig gratis skole-skyss til sentralskolen på Husbysjøen. Så var det en gang på slutten av 70-tallet at skolesjefen ville spare penger. Han kjørte selv skoleruten i bil, og målte strekningen til 3,7 kilometer. Gratisgrensen er 4 km.

Det går da ikke an å måle avstand på den måten, mente folk i Råkvåg. De målte med egne biler når de likevel skulle i skole-retning, og strekningen varierte fra bil til bil. Da arrangerte Randi snegle-rally! Hvem greide å kjøre skoleveien lengst? 25 biler stilte til start. Han som utnyttet ytter-svingene best kjørte 4,2 kilometer – og skyssdiskusjonen stilnet av for den gangen.

Startet barnehage

I 1983 tok Randi initiativet til å få i gang barnehage i Råkvåg.

-Skulle unge, utarbeidende folk kunne slå seg ned her, var barnehage nødvendig. For barna er det dessuten viktig å kjenne

andre jevnaldrende og litt eldre godt før de begynner på skolen. Det kan gjøre møtet med barne- og ungdomsskolen i Husbysjøen mykere.

At barnehagen åpnet på kvinnetiden, var ingen tilfældighet. -kvinnesak har bestandig opptatt meg. Likestillingskampen på 70-tallet synes jeg sporet av. For jentene var det om å gjøre å bli så lite «kvinnelige» som mulig. Kanskje reagerte jeg så sterkt fordi jeg er sydame og jobbet som handarbeidslærer. Jeg så hvordan jentene strømmet fra håndarbeidsrommet til sløydsalen for å snekre knagger og brenne border. Mange lærte knapt nok å sy i en glidelås eller strikke seg et plagg. Frigjøring er ikke å bli mindre selvhjulpent, og tradisjonelle kvinnesysler er ikke mindre verd enn tradisjonelle

Randi med barnebarn
Maren Grut Vorpvik

mannssysler. Det er det som er poenget mitt. – Nå ser det endelig ut til at vi begynner å finne en balanse. Kanskje må utviklingen foregå slik, et skritt for langt fram, og så et tilbake for å hente det verdifulle vi mistet på veien.

Råkvåg – en nødløsning

Randi er født råkvåging, men flyttet som de fleste andre til byen for å gå på skole og få seg jobb. Etter 11 år vendte hun nesen hjemover igjen – for godt. – Ikke av idealisme! Det var ren og skjær nød.

Hun hadde giftet seg med sambygdingen Bjørn, og rullet å sette tre barn til verden på to og et halvt år. Bjørn var sjømann og sjelden hjemme. – Det ble for stridt alene. Jeg trengte familien rundt meg. Derfor flyttet vi tilbake. Nå vil jeg ikke bo noe annet sted. Jeg tror vi blir helere mennesker her ute. Naturen kommer nær, og vil lever «tettere» på hverandre. Vi er så få at alle merkes. Skal vi få til noe, så må vi dra lasset sammen.

Det er vanskelig å stikke seg bort. Innimellom kan det være vanskelig å stikke seg UT også. «Hu Randi er som svinarven - ugress som ikke lar seg stoppe.» Jo da, hun har nok fått høre det, men bryr seg lite om det nå. – Jeg liker egentlig å slåss litt, og her har jeg noe å kjempe for, sier Randi.

Livlig oppvekst

Før sildefisket tok slutt, var det gamle fiskeværet det livligste og mest moderne stedet i gamle Stjørna kommune. Fiskere fra alle kanter av landet slang innom havna for å tørke hampnøter i helgene – gutter med trekkspill, munnspill og gitar, helt ned i femtenårsalderen. Ungdomshuset ble flittig brukt, og

Randi Børø Vorpvik
og Bjørn Vorpvik

nøkkelen lå fritt tilgjengelig på telegrafan. Kanskje var det minnene fra den tid som fikk Randi til å ile til da ungdomshuset sto i fare for å bli revet for en tid siden. Når ryddet råkvågingene sist uthus, loft og kjeller?, tenkte hun og kontaktet ungdomsforeningen. Nå er gamlebutikken sommeråpen igjen. Den er loppebutikk på tredje året. Etter 1960, da tok sildefisket helt slutt, forandret Råkvåg seg raskt til et sted «utenfor folkeskikken». De fleste unge flyttet ut for godt. Skolen ble nedlagt, det samme ble slakterbutikk, bakeri og landhandelen. Bare S-laget ble igjen. Bryggerekken ble liggende brakk.

Livsviktig landsbygd

-Jeg lurer på hvem som flytter ut, de flinkeste eller feigeste? Uansett, det er viktig å holde liv i distriktene. Jeg tror det er mye som går tapt i folk når de bor i byen. Hvorfor drar de ellers ut derifra i ferier

Storfint besøk

og helger? Jeg ser på fjernsyn hvordan fattige sør-amerikanere strømmer inn mot storbyene for å finne arbeid og lykke. De havner i slumområder. Jeg tenker at det blir noe av det samme her også. Vi kan ikke bo i byer alle sammen. Byfolket trenger et tilfluktsted. Når de kommer for å besøke oss innfødte, så må det være noen her. Uten fastboende forfaller alt, så vi klorer oss fast, og prøver å skape egne arbeidsplasser.

Fosenbusseronken

Randi er levende opptatt av lokalhistorie. I 1985 resulterte det i en skjorte ved navn «Fosenbusseronken». – Fiskerne kalte skjorta si busseronki gamle dager. Jeg fant den gamle fiskerskjorten i et familiealbum, og snakket med de eldste fiskerne om historie, bruk og detaljer. Fosen har jo ikke sitte eget plagg, kystbunaden tilhører så mange andre også.

Randi tegnet og sydde, i alle Fosens farger: Svart for være, blått for lyset og himmelen, rosa for røsslyngen og grønt for det vannet ved Hitra. Et lite dikt om fargen ble festet til hver skjorte. Randi er også kvinnen bak tre strikkegensere som Åfjordsstrikk og privatpersoner strikker og selger for henne. – Frem for alt som kan gi sysselsetting og inntekt her ute, og alt som trekker folk.

Råkvågs nye liv

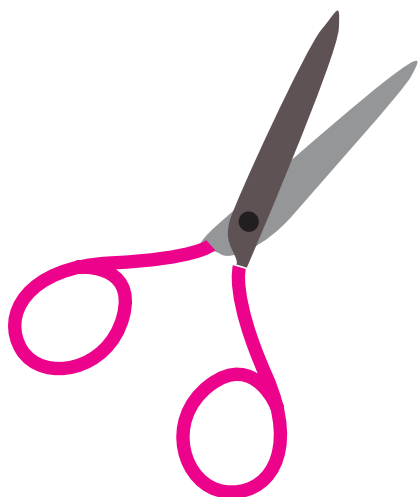
-Det var moro med Bryggeutstillingen, at den slo an. Tanken min har vært at her skal det være noe for enhver smak – både for den kresen kunstkjenner, og for de som trives best i markedskroken blant husflidsartikler av ymse slag. Samtidig vil jeg at de som ikke vanker i kunstgalleriene skal ha en mulighet til å oppdage skjønnheten og kvaliteten i et abstrakt maleri, eller i et uttrykksfullt grafisk trykk. Besøkende som kommer for å kjøpe gryteklut og troll ser på resten av utstillingen også. Terskelen inn til fabrikkbrygga er lavere enn til de høytidelige kunstgalleriene med hvite vegger og forstå-seg-på-besøkende med alvorlige miner.

Etter at bryggeutstillinga åpnet, kom det en helt ny giv over Råkvåg. En nystartet båtforening bygde småbåthavn. Det er åpnet bryggekafe og campingplass, gjestebrygge og restaurant. Turistene strømmer til.

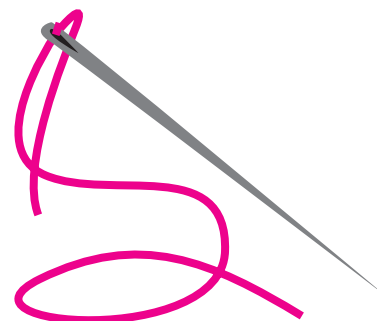
Bryggeutstillinga var det siste puffet som skulle til for å gi mange råkvåginger selvtillit og tro på at det nyttet, at det har noe for seg å sette ideene sine ut i livet. Mor Råkvåg er såre fornøyd.

Sydama i lokalmiljøet

Utdrag fra en prosjektoppgave skrevet av
Randi Børø Vorpvik, avskrift Marit Jansen.

Dette bildet er av Jenny
(til høyre) og Emma. De andre
er Emmas ektefelle og barn.

Våren 1990 skrev Randi Børø Vorpvik en prosjektoppgave da hun studerte ved Trondheim Lærerhøgskole. Hun ønsket gjennom oppgaven å finne ut hvordan det var å være sydame i lokalmiljøet i Råkvåg fra århundreskiftet og fram til fabrikkene overtok klesproduksjonen i 1950-60 åra.

For å finne ut av dette, benyttet hun blant annet folketellinga i 1900, og hun intervjuet sambygdinger som enten hadde vært sydamer eller kunne fortelle om disse.

Et utvalg av folketellinga i 1900 fra Råkvåg sentrum beretter følgende om menn og kvinners yrkesvalg:

- Av 119 tilstedeværende under tellinga drev 41 menn med fiske.
- Av 24 husstander drev 20 hovedpersoner med fiske.
- Av 24 husstander drev 17 kvinner (jenter) med sildverking.
- 2 kvinner hadde oppgitt arbeide som garnbøtersker.

En kvinne oppgir å drive med karding, spinning og binding, og fire kvinner oppgir søm som yrke.

Det finnes også en skredderfamilie i Råkvåg, hvor far og sønn oppgis som skreddere, mor oppgis som kone, og datter betegnes ved å drive med håndarbeid.

I gamle Stjørna herred er 17 kvinner betegnet som syersker og 3 kvinner som veversker ifølge folketellinga i 1900. Dessuten er det oppgitt 3 skreddere og 1 skredderlærling i hele kommunen.

Under folketellinga i 1900 ble det oppgitt at fire drev med søm i Råkvåg. Disse var:

- Lorentse Paulsdatter, f. 1868
- Kristine Johansdatter, f. 1860
- Magna Olausdatter, f. 1860
- Johanna Olsdatter, f. 1881

Men det var flere som sydde, og flere kom til utover det nye hundreåret. Dette hadde blant annet sammenheng med at folketallet steg.

Utover 1900 tallet ble det også bedre tilgang på ferdigkjøpte stoffer.

Kvinnene sluttet etter hvert å veve klesstoffer selv. Det ble også dårligere tid til dette, da foredling av sild tok mye av tida, og kvinnene fikk tilgang til lønna arbeid utenfor heimen.

På grunn av denne samfunnsendringa ble søm av klær mer og mer overlatt til de kvinnene som viste seg å ha evner og anlegg i den retningen. Enkelte unge piker reiste til og med inn til Trondheim på syskole. Noen fikk elevplass hos de eldre, etablerte sydamene i Råkvåg, og enkelte fikk kunnskapene sine i heimen.

Tordis Hulsund Kvalvik, f. 1914 i Hulsundet, forteller om minner fra sin oppvekst, om sydama som kom på besøk, og om ei flink veverske.

- *Hu Anna Risvik fra Fevåg brukt å kom heim åt oss fer å sy. Hu va flenk te å sy. Vi ongan gledd oss te hu skull komma. Det va så my god mat da. Vi satt og venta, vi ongan da, mens karran rodd åt Fevåg og henta a. Hu brukt å værta hos oss ein fjorten dagas tid. Hu brukt å dra rundt åt folk og sy. Dem mått teng på a i god tid. Hu kun sy et skjørt og ta 3 kroner fer det. Men det va da vel ganske my peng den tida da.*

- *I de seinar åran sydd a te oss ongan og. De klean va litt meir moderne, men hu mor villa ha slike fasjonga med pufferma og sånt, hu. Blusan hennes va oft å pynta med agramaner og band. Det va my fine band med vevd silkerosa på.*

Søstrene Emma Angell Sommerseth og Jenny Angell Pevik forteller løsevevne minner fra sin oppvekst fra begynnelsen på 1900-tallet.

Jenny: *Hu mor hadd mønster, og sydd underbuksa åt oss. Dem va åpen på sian, og så hadd dem linning, og band bakom. Dem va sid, så vi kun få dem neri strømpan. Strømpa strikka vi sjøl. Emma og æ strikka om kapp. Det va artig.*

Jenny: *Hu mor hadd Singermaskin, hu. Hu fekk a te a gifta sæ. Kaspara, søstra hennes mor, gjekk på syskole hu.*

Jenny: *Dæm mått arbeid my, ja. Hu mor*

vevd kjolty, hu. Hu va så flink te å veva. Vevd likens kjolty te må og a Emma. Det va blått med grå stripa. Annakvar tråd båt og grått. Det va toskaft-ty. Kjolan hadd svarte trekte knappa. Dem va trekt på tre-knappa.

Æ brukt kjolen på skolen, og mått skift når æ kom heim. Erman giekk sund på handbogan, men æ vesst råd, æ. Æ kløpt av arman, og så vart 'n kort-erma.

Hu mor sydd åt oss heile tida.

Konfirmasjonsklean, ja. Æ hadd underkjole, med breie kjøpablonda. Og a Magna Johansen sydd kjolen min. Hu va så flenk te å sy. Hu sydd kåpa mi og. Den va grønn. Hu mor reist te by'n og kjøpt tøy. Kjolyt kjøpt æ på Monsen-butikken. Det va 9 krona fer kjolyt. Det va kvitt ulltøy. Og så hadd æ blonda på arman. Og så hadd a te rubba kanta rundt en stolpe på brøstet. Nederst på skjørtet bad det lik-ens.

Lina Sagmyr som konfirmant

Emma: kjem du ihau sommarkjolan våres?

Jenny: Ja, han Isak (stefaren) kjøpt tøy i by'n når 'n kom ifå Halten. Emma sin va blå, med rosa, min va rød. Det va Beret Anna Nøstvik som sydd dem.

Den andre symaskina si kjøpt a mor samtidig med mæ. Vi kjøpt tre symaskina samtidig, hu mor, æ og a Ingrid, søstra mi. Symaskinselgarn gikk på butikken og kjøpt drops og spandert på oss. Vi tok dem på avbetaling. Siste gongen æ betalt, va det'n Angell Hovd som for å og krevd inn pengan.

Emma: min konformasjonskjole va svart. Det va innfelt tyll i brøstet, den va tett i halsen, med linning. tet og blusen va kvar fer sæ. Men det va spila innsydd i skjørtet, så det gikk heilt opp under brøstan. Det va no slankende, det. Skjørtet va sidt. Det va bære ei som hadd kvit kjole den gongen. Det va dattera hass lensmann Romstad.

Jenny: Det va 6 som hadd kvit kjole når æ vart konfirmert.

Emma: Ja, fabriken va komme da, så det va bedre tider da, veit du.

Lina Sagmyr, født Arntsen 1907, var oppvokst på Monsvollen i Nordfjorden. Faren Kristian var fisker med eget bruk, mora het Dortea. De var 7 søsken, 6 jenter og 1 gutt. Lina giftet seg med Olaf og fikk 3 barn, 2 gutter og 1 jente. Line og Olaf mistet dattera si da hun var 17 år og gravid i 7. måned.

Lina forteller: Æ begynt å sy heim. Va det nå som skull repareras, va det no æ som mått gjerra det. Hu mor va sy-pi, hu. Hu for rundt og sydd, hu, mens a va ungveitj. Hu hadd itj nå skole hu heller. Hu va på Berge og sydd når det brann der i 1900.

Ette kvart som vi ongan vaks te, sett a oss i arbeid, gjernast. Hu brukt å veva te skjorte åt karran i den tida, og likens te underbuksa som dem bruk da.

Æ sydd gjernast på maskin. Hu hadd Grover og Backer. Æ begynt no å ler med at æ reparert.

Sia vart det te at æ kløpt klea. Æ kløpt ætte anna kjola. Æ huse æ sydd kjole åt a Charlotte. Hu skulle åt Fevåg på fest.

Æ kjem så vel ihau kolles'n så ut. Han va lilla. Æ kløpt'n heil nedover. For å få vidde sætt æ inn folda i sidan. Alminnelige erma.

Æ sydd no te naboen min, hu Olga og de anneran. Dæm hadd med sæ ein kjole som æ kløpt ette.

Ætte at æ vart gift og fløtta åt Vågen va det et kurs oppi skolen. (Etter 1930) Lærerinna het Inga, og æ trur hu va fra Rissa.

Æ kjøpt mæ symaskin mens æ va heim utpå Monsvoll'n. Det va Husquarna. Æ kjøpt maskina på avbetaling.

Kjolan æ sydd va nærmast rett opp og ned. Seinar begynt æ å sy guttebuksa.

Lina Sagmyr

Først va dem rett opp og ned, uten lomma og med knappa på låran. Kortbuksa. Så vart dem litt lenger. Hanna Vågen villa ha buksan has Johan nedom knean, hu. Æ skjemtes tå å sy dem, æ syntes det va så støgt. Men så vart det heldigvis mote med strikk nederst (Nickers).

Det sydd æ åt gutongan min og Margrete Myran hjalp mæ med å kløpp jakka, hu la te delen, sånn, og så sydd æ dem ferdig sjøl. Æ sydd buksa åt all nabo-ungan. Æ begynt ætte kvart å sy lomma. Æ lært det bære tå mæ sjøl. Under krigen sydd æ opp gammelt åt folk. Heldigvis fikk æ i kjeldresstøy i by'n. Det va reale plagg. Det hadd itj nå å sei om dem hadd bøtte plagg under dem, veit du. Æ sydd no mest åt kjente og kjære, æ da. Æ kun itj ta nå betaling. Men nå'n gonga kunn'n bli glad vesst'n fekk sæ et par krona for det og. Fekk æ så my som fem krona va det no mytjo, det.

Margit Myran, f. 1919 forteller om svi-germora si, Margrete Myran, som var en svært anerkjent sydame fra førkrigstida og utover, og glimt fra sitt eget liv som husmor og sydame.

- Hu Margrete lært sæ å sy heilt tå sæ sjøl. Dem sydd no i heiman på den tida. Hu va på onnaarbeid og tjent te symaskin. Den kjøpt a når a va 18 år. Hu va opp Dalan (Melhus) på onna. Det va Singer hu kjøpt.

Hu hadd heile Nordfjorden te kunda, og ein god del tå Råkvågen og, ja.

Navn på syersker i Råkvåg fra ca. 1900-1960

Mette Johansen	f. 1883
Kristine Johansdatter	f. 1860
Lorentse Paulsdatter	f. 1868
Dorthea Arntsen	f. 1885
Margrete Myran	f. 1887
Magna Olausdatter	f. 1860
Johanna Olsdatter	f. 1881
Karen Larsen	f. ca. 1870
Magna Johansen	f. 1888
Anna Johnsen	f. ca. 1885
Beret Anna Nøstvik	f. ca. 1885
Nikoline Sund	f. 1893
Oline Larsen Stallvik	f. 1892
Oline Kvalvik	f. ca. 1890
Lina Sagmyr	f. 1907
Magda Pevik	f. ca. 1900
Gunda Johnsen	f. 1915
Berta Hovd	f. 1910
Margit Myran	f. 1919
Reidun Worpvik	f. 1914
Randi Børø Worpvik	f. 1937
Skredder Johan P. Gudbrandsen	f. 1844
Skredder Johan G. Johansen	f. 1918

Dessuten to fra Fevåg som var mye i Råkvåg og sydde: Ellen Frengen og Anna Risvik.

Reidun Worpvik, (drev som sydame)
Ellen Worpvik, Sigvarda Worpvik, Emma
Sommerseth, ukjent. Tror de lagde noen
figurer/pyntegjenstander.

Bildene er utlånt av Tage Sagmyr
og Harald Sommerseth

Singer og Husqvarna

*Hu villa helst sy kars-klea, men hu sydd
åt kvinnfolka og. Stortrøyen hu sydd var
rektig fin. Karran der i huset va frøktelig
nøye på at klean skull sette godt.*

*Hu Margrete sydd fra tidlig morran til
seine kvelden. Hu hadd ingen anna plass
enn kjøkkenboret. Og så kom det fire
kara inn og skull ha mat te vess tid. Så
va det å hiv tøyet unna. Dæm va no litt
«snørten», karran da, dem sa det va tråd i
maten. Dem va nøye på det.*

*I begynnelsen to a ned te 25 øre plagget.
Ette at æ kom dit og utover ett krigen tok
a 2 kr. fer plagget.*

*Æ sjøl va 11 år første gongen æ sydd
kjole. Det va åt eine søstra mi. Vi hadd itj
målbånd eller nåkka. Æ ane itj kolles æ
fekk det te. Æ så no på ungen og kløpt det
te. Kjolen vart no fin, den. I 1952 sydd æ
åt 4 konfirmanta. Da tok æ 8 krona kjolen.
Og 12 krona fer ein draktkjole. Åt ein ta
de konfirmatan sydd æ både kvitkjolen og
2. dagskjolen.*

*Journala kjøpt æ. Det vart reallt når'n
Harald kiosk begynt å før det. Margrete
hadd og motejournala. Hu hadd La Mode
og Parise Chick.*

*Æ glømme aldre veitjungen som kom og
skull hent kjolen sin.*

- Ja, her heng kjolen min, sa a.

- Men han e no itj som i journalen da.

*Men kroppen hennes va no itj som i
journalen den heller da.*

Den første symaskina kom til Norge
rundt 1860. En av informantene til Randi
forteller at mora hennes fikk Singer-
maskin til hun giftet seg i 1895. Disse
«moderne» hjelpemidlene kan man anta
at kom fort i bruk rundt omkring i landet.

Når mannfolka kom heim fra fiske var
en vanlig gave til kona et nytt kjolestoff.
Men i begynnelsen på 1900-tallet var det
ganske vanlig at kvinnene vevde stoffer til
heimen sjøl. En informant forteller om
undertøy- og skjortestoff som ble vevd i
heimen.

*- Det var så grovt. At de greidde å ha det
på seg, sukket hun.*

Mødrene sydde til ungene mens de var
små. Når de kom opp mot konformasjons-
alderen ble kjole- og buksesømmen
overlatt til sydama.

Etablering av hermetikkfabrikken i 1914
førte til bedre tider og mange nye kvinne-

arbeidsplasser. Det førte til at søm
av klær etter hvert ble overlatt til de
profesjonelle sydamene. Det var for det
meste de ugifte sydamene som dro rundt
i heimene og sydde. De trengte ikke ha
med seg egen symaskin, for det var det
i de fleste heimene. For de som arbeidet
med kundesøm i sin egen heim, var ofte
kjøkkenbordet sømverkstedet.

Det Randi ville få fram ved å skrive
denne oppgaven, var å fortelle hvordan
en gruppe kvinner i et lite lokalsamfunn
levde og virket. De var viktige i sin samtid,
men det finnes få spor etter det håndverket
de utførte og den jobben de gjorde. De lagde
mat, fødte barn, stelte barn og oppdro
barn. Klærne de laget ble brukt og slitt,
snudd med vranga ut, slitt på nytt, og når
det ikke var mer igjen å slite på for en
kropp, ble klærne klippet opp og vevd til
matte.

I mattene kunne klærne få en ny
renessanse. På dem kunne ungene gå
og lete, og finne igjen julekjolen sin fra
forrige året, skjorta til pappa og bestemors
forkle.

Og – når en hadde trampet lenge nok på
mattene, da var eventyret om det kles-
plagget og den sydama ute.

Arbeidets ti bud

av Eilert Bjørkvik

Arbeidets ti bud er overskrift på en opptegnelse på et brevark som har tilhørt firmaet Nekolai Dahl. Brevarket gir informasjon om firmaet: «Export af fersk sild. Telegramadr.: Fersksild. Telefon: 2000.». Dessuten er trykt dateringsformular: «Trondhjem den», men opptegnelsen er ikke datert. Telefonnummeret på brevarket er i alle fall brukt i 1909. Eksempel på Nekolai Dahls håndskrift finner vi i årsheftet for 2012 s. 9. Dette arket har tilhørt Jens Ludvig Olsen Refsnes (1859-1937), oldefar til dagens eier, Jan L Jensen i Mosjøen.

Nekolai Dahl

1. Du skal ikke vente paa, at noget af sig selv kommer til dig. Ta af dig trøien og gaa til dit arbeide, for at du kan ha fremgang.
2. Du skal ikke la dig nøie med at gaa omkring i dit arbeide som en levende bog for udtrykket i dit ansigt er bedre end noget anbefalingsbrev.
3. Du skal ikke komme med undskyldninger naar du har feilet og si til dem som skjender paa dig, jeg tænker ikke.
4. Du skal ikke vente paa, at man sier dig, hvad du skal gjøre eller hvordan du skal gjøre det, naar du vet det aligevel.
5. Du skal ikke gjøre dig skyldig i noget som kan nedsætte respekten for dig selv.
6. Du skal ikke ha lyst til din næstes arbeide, hans løn eller til den stilling han har skaffet sig.
7. Du skal leve i forhold til dine inntægter og ikke sætte dig i gjeld, naar du ikke straks ser udvei til at faa den betalt.
8. Du skal ikke være bange for at la dit lys skinne, for den som lar det være naar anledningen er heldig, han finder sjelden nogen anden til at gjøre det for sig.
9. Du skal ikke være bange for at sige naar du mener «nei», og du bør mindes, at der er tider hvor det er utrygt at binde sig med for mange hurtige avgjørelser.
10. Du skal gi hver og en det som med rette tilkommer ham. Dette er det siste og største bud, og det er intet andet som det. Af dette bud afhenger alt som vedkommer menneskenes forhold til hverandre i forretningsverdenen.

ET LIV PÅ SJØEN

intervju med Arild Refsnes,
av Marit Jansen

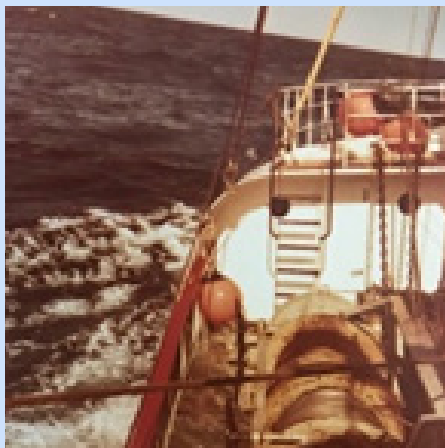
Arild Refsnes vokste opp på Refsnes, en fin gård med beliggenhet på Selnes. I oppveksten var han det man kan karakterisere som en «alminnelig gutonge», som både gjorde rett og vrangt. Han arbeidet på gården, fiska laks på sommeren og hadde stort engasjement for det meste som skjedde. Etter hvert flytta han til byen for å gå på skole. Først gikk han jern og metall, deretter handlet det om elektrisk sterkstrøm, før det bars i militæret. Først et halvår på Steinkjer, deretter et halvår i Harstad.

Etter militæret fikk Arild mulighet til å være med å fiske makrell i Nordsjøen. Anders, broren, var med som fisker på Veidar 1. Da han skulle på repetisjonsøvelse i 69, tok Arild hans plass. Og etter det var det ingen vei tilbake. Nå var det sjøen som gjaldt, og siden har han vært på havet.

I 1970 dro Arild med båten Veidar 1 til Afrika for å fiske Sardinella og Hestmakrell. Det var dårlige tider for fiske i Norge, så det bars utenlands. Været kunne vise seg fra flere sider. Det kunne være passatvind, som var nordavind hele tida, men stort sett var det sol fra klar himmel.

Astra, et flytende kwalkokeri, var mottak for noe av fisken som ble fiska. Noen ganger leverte båten også på land, i Spansk Sahara. På en god dag var båten fullasta, og lastemerket var vanskelig å se.

De kunne være på sjøen i 6 måneder i strekk. Arild var ute fram til 74. Rett etter det ble kwalkokeren rent i senk ved uhell. Da ble det slutt på utenlandsfisket.

Etter Afrika bygde Arild sin egen sjark. Den ble bygd på Ulvans båtbyggeri på Sandstad, på Hitra. Sjarken ble kalt Svein Olsen, som var en oppkalling etter han som hadde gården på Refsnes først.

Så ble det Lofoten på vinters tid, med juksa og garn. Da var de for det meste i Henningsvær. Dette var rundt 1975. Arild dro nordover og bodde i båten hele tida. Rorbu ble sjelden benytta. Skulle de på do, brukte de ei bøtte som kaltes for Siri. Dusjing foregikk i helga, og da ble det også skifta klær.

De betalte litt for velferd. Til Fiskarheimen kunne de gå for å vaske klær, spise riskrem, lese og etter hvert se på tv. Som oftest var de der på kveldene. Da møtte de fiskere fra hele landet, og i sesong, når det var fullt i havna, kunne de gå tørrskodd over sundet. En arbeidsom, men fin tid.

Det meste av maten ordna de med selv. De hadde med salta fleisk hjemmefra. De åt godt med lever og rogn og var nesten aldri syke.

En av mannskapet, Vilhelm Vemundstad fra Stadsbygd, hadde med ei tønne med brød med mye fett på tur nordover. Det var vanlig å ha med brød. Vilhelm hadde også med seg mer sengklær enn det som var vanlig. Han hadde selv en uisolert båt som opplevdes kald, men i og med at båten Svein Olsen var isolert, måtte han kaste sengetrekk etter sengetrekk etter som natta skred fram om bord på Arild sin båt. Dette var for øvrig Vilhelm sin 49'ende sesong på Lofoten, og på tross av at brødet han kunne by fram ikke frista, var han en god læremester for de andre om bord.

Lofotfiske er et kommersielt sesongfiskeri som opp til moderne tid har spilt en viktig rolle for norsk økonomi, og har vært Norges største eksportnæring. Det foregår i vintermånedene fra januar til april.

Kilde: https://no.wikipedia.org/wiki/Lofotfiskets_historie

Det beste lofotfiske noensinne fant sted i 1947. Da fisket man hele 147 tusen tonn med skrei. Dette året var det ca. 10 000 fiskere i fiskeværet Henningsvær.

Kilde: <https://www.lofoten.com/lofoten/historie/lofotfiske-i-vaterfjorden/>

Arild hadde med nystekt brød på denne turen, som tradisjonen tilsa. Det hendte også de hadde med en kvart gris som de skar opp og saltet, og som i neste omgang ble kokt til søndagsmiddag med kålrabi oppå. På søndagene var det helgefredning. Det vil si at på lørdags kveld fikk de ikke sette garn, da ble det en rolig søndag, før det var lovlig å sette garn igjen søndags ettermiddag.

Tidlig om morgenen, etter helg, gikk signalet, det var utrorstid. Da var det å hive seg i tøyet og begi seg på sjøen for å dra garna. Det måtte være ordnede former når de dreiv med garn og lin. Når de dro garnlenka, kunne det være 25 garnlenker over egen lenke.

Man kunne droppe garnsetting om været var dårlig. Man tok forhåndsregler, og selv om det noen ganger hadde vært bedre å ligge til land, var det sånn at hadde man garn i sjøen, måtte man dra dem. Man måtte også være to mann for å greie garn. Det måtte gjøres med handmakt.

Etter Lofoten og en kort tur i «heimhaugan» bars det i april til Finnmark og vårtorskefiskemedjuksa. På disseturene var de alltid to, og Arild hadde med forskjellige «karra». Fisken ble levert i Finnmark på Tobø Fisk i Havøysund. Arild kom hjem rundt St.Hans. Om somrene var han hjemme og fiska laks på Refsnes. Fangsten varierte, så man kan godt si at det var både gode og dårlige år.

Rundt 75 startet Arild å fiske etter brisling og sild. Etter hvert ble sildekvotene på sjarken større, og det ble behov for større båt. Den gamle sjarken ble brukt fram til 1982, da det ble bygd ny båt på Bremsnes, Averøya. Båten fikk navnet Børgeson, oppkalt etter Børge, sønn av Arild. Børgeson var 15 m lang.

Sild og makrell ble solgt på auksjon gjennom sildelaget. Man ringte sildelaget og fortalte hva slags fisk man hadde. Så fikk man en oppringing med beskjed om hvor fisken kunne leveres. Det var minstepris på alt. Var det stor etterspørsel ble prisen bedre. Dårlig etterspørsel ga dårligere pris. Fisken kunne leveres langs hele kysten, men det var en begrensning på utbudsområdet. Det var likevel mulig å gå utenom dette området, og da kunne man oppnå bedre pris.

Arild og mannskapet dro alltid nordover på torskefiske hver vinter. Noen ganger dro de til Møre og fisket sei. Kvoteene varierte fra år til år. Senere ble det mulig å kjøpe til kvoter, kalt strukturering.

Etter at de begynte å fiske notsei, ble Børgeson også for liten. Da ble trebåten byttet ut med en 21 m lang stålbåt fra Sverige, «Svensken». Dette var i 1993.

Rundt år 2000 fikk de bygd enda en ny båt. Den ble bygd i Hommelvik. Trønderhav var enda større enn Svensken. Den var 27 meter lang og bygd i stål. Nå hadde de også fått enda større kvote, og dette, i tillegg til mer strukturering som var årsaken til behovet for større båt.

Med Trønderhav var de blant annet på seifiske i nord. Det var sol hele døgnet. Når Liv ringte, kunne Arild noen ganger lure på hvilken tid det var på døgnet.

Sånn blir det når saltvann fyller årene og fisket blir en livsstil!

En gang, på vei mot Hammerfest, ble det travelt. Klokka var kvart på seks, og om de skyndte seg, kunne de rekke Coopen (som stengte klokka seks), så en av mannskapet kunne kjøpe tobakk. Det viste seg at klokka var kvart på seks på morgenen. Midnattssola førte noen ganger til døgnvillhet.

Døgnville kunne de også bli når de startet garnfiske 3. januar i Finnmark. Da så de ikke lys i det hele tatt før langt ut i januar. Var de heldige, kunne de i finvær skimte et lysglimt i øst.

Trønderhav var i bruk til 2014. Da ble båten solgt. Arild var ikke fornøyd med båten. I tillegg til å være dyr i drift, rullet den, den lå ikke godt i sjøen.

Etter Trønderhav fikk Arild tak i en gammel båt. Den het også Trønderhav. Denne båten er en god sjøbåt og brukes fremdeles aktivt.

-I dag er fiskeyrket helt annerledes enn da jeg starta. Alt er forenkla og yrket er mye lettere! Nå finnes hjelpemidler til det meste. Nå bløgges fisken, kastes i et rom med iskaldt vatn, før den pumpes på land.

*Bildet er fra Adressa 12.11.2019
Arild, Trønderhav*

Før bløgga vi fisken, lempet den i lasterommet, heisa den opp i vagger, lempa en og en fisk på plass, og deretter var vi på land og sløyde. Det var det verste med hele fiskeriet.

Da Aril var på fiske hadde han også tidvis kontakt med heimen. Han ringte som regel i helgene fra telefonkiosk eller brukte telegrafan. Som regel var det lang kø med «kailla» som skulle ringe hjem. Liv, kona var aldri redd for han. Når været var på sitt verste fikk hun aldri vite om det. En gang ble hun oppringt av Kystvakten, om at båten til Arild lå og slo mot fjellveggen. Kystvakten hadde ikke fått kontakt med båten, men status var at mannskapet lå og sov, godt ankra opp for natta. Den natta fikk hun ikke sove.

Arilder fremdeles aktiv på sjøen, selv om det nå er på hobbybasis. Det hender fremdeles at han er ute med sjarken Swansea, med snurrivad (not) og reketrål. Han kan se tilbake på et langt, innholdsrikt og hardt liv med fiske.

- Det er oppskrytt at du er fri når du er fisker på havet. Når det står på som verst, så må du fullføre!

Fisket har satt sine spor. Slitasjen kjennes godt i begge skuldrene. Allikevel fastslår han at skulle han valgt levevei på nytt, ville han ikke gjort noen annerledes! Sånn blir det når saltvann fyller årene og fisket blir en livsstil!

Fyrløkta på Karbakken

Det er sagt at disse barna i dag er 70+
Bildet er tatt rundt 1950, og fotograf er Helge Skarsvåg.

1.rekke fra venstre: Arnfinn Jakobsen, Jostein Jakobsen, Per Brevik, Håvard Hårstadstrand, Gustav Jakobsen, Arve Monsvold.

2.rekke fra venstre: Olav Lie, Knut Antonsen, Roald Eidsaune.

3.rekke fra venstre: Rita Johansen, Elsa Rødsjø, Wenke Dypvik, Gunn Mai Rødsjø, Ann Sissel Jakobsen, Gunnhild Haugen, Evy Ann Rødsjø, Karin Sagmyr, Jorunn Lie, Marit Monsen.

Jentene er benevnt med pikenavn.

Dalagleiva – Strandheim

av Bjarne J. M. Selnes

Dalagleiva. Som vi ser, er huset bygget av tømmer. Utenfor står fra venstre moren Maren-Anna, og videre barna Olav, Martin og Helga. Helt til høyre ses noen hus ved Refsneshagen.

Foto: Johan A. N. Selnes, ca. 1900, arkiv nr. 38.

Jeg har ofte fundert på når, og av hvem huset i Dalagleiva ved Selnes ble bygget, for det finnes visst ikke noe skriftlig angående dette, men her ble min far, Johan A.N. Selnes født i 1882. Hans foreldre, Maren-Anna og Nils Henriksen giftet seg i 1877, og de losjerte en tid i Tøndervika. Men husene (hus og fjøs) i Tøndervika ble revet av daværende Ole Olsen og kone Karoline og flyttet til Gangstøa først i 1880-årene, og familien Henriksen måtte finne et annet sted å bo.

Ove Hagen noterte i 1954 bebyggelsen fra Tøndervika – Selnes – Hafella. Det er gjengitt i Heimbygdslaget for Stjørna. Årshefte nr. 5 - 2009. - Her er det notert at det kan huskes et hus i 1878-79, som sto et stykke nedafor Agnes Hafells hus ved Dahlen. Huset ble revet og plassen nedlagt. Stedet ble kalt Plassen, men i folketellingen 1865 heter den Nøstvolden. - Merkelig, men Ove Hagen nevner ikke huset i Dalagleiva i sine notater.

Jeg har en mistanke om at Nils Henriksen kjøpte huset på Nøstvolden, rev det og flyttet materialene og bygget huset i Dalagleiva omkring 1880. - Dagsposten skriver 5. oktober 1931 at de fikk tømret sitt eget hjem etter en tid i Tøndervika. - På et opptak som jeg gjorde med

Nils Selnes i 1974, antyder også han at Henriksen bygget huset selv.

Hadde huset i Dalagleiva stått der da Nils Henriksen giftet seg i 1877, hadde de mest sannsynlig flyttet inn der, isteden for å losjere i Tøndervika. - Huset er heller ikke med i folketellingen 1875. - Familien bodde i Dalagleiva helt til 1908, da eldste sønn, Martin, kjøpte et småbruk i Gangstøa. Sammen med familien flyttet de hit, og her på småbruket var de samme husene som ble flyttet fra Tøndervika i sin tid!

Ifølge et brev til meg fra Jakob Selnes i 1974, skriver han: «Huset i Dalagleiva stod på bykslet grund hos Ole Hagen Selnes, da min far kjøpte og overtok Selnesbryggen helt intil Hammeren, nesten ved Dalaelva ca. 1890. Jeg hørte aldrig nevnt noe om når dette hus blev bygget. Men da Ole Fjæra Dahl planla å kjøpe av Nils H. denne stue, så kom han til min far i 1908 (mitt konfirmasjonsår) å fikk oppsatt en bykselkontrakt på bare tomten.»

Jakob Selnes skriver videre i brevet: «Da Nils skulle selge huset til Ole Dahl, så spurte far Nils om å få hans gamle bykselkontrakt, da svarte Nils at skrevet

kontrakt hadde han aldrig fått. De hadde bare gjort muntlig avtalekontrakt. Den tid var altså muntlig like god som den skriftlige kontrakt.

Ole reiste samme år til Amerika, men lot sin mor, Gjertru og søsteren Anna Fjæra få flytte dit og bo. Da Ole kom hjem fra U.S.A. i 1939 og ville gå løs å reparere og grave, så kom han til mig å ville/fikk kjøpe tomten med litt mere jord rundt om huset. (Nå skifter eiendommen navn til «Strandheim», - min anm.) Etter Oles død så blev denne eiendom av Annas sønn Nils solgt til en Normann Ingebrigtsen, fra Nordland og kone Kristine, fra Skimmeli i Rissa.»

Videre opplysninger om eiendommen kan Eilert Bjørkvik gi: Strandheim ble utskilt fra bnr. 10 i 1939 og solgt til Ole N. Dahl (f. 21/7-1873) av Jakob Selnes. I 1965 blir det hjemmelsoverføring til arvingen Nils Dahlemo, og samme år skjøte til Kristine Ingebrigtsen (f. 25/2-1911). Hun var fra Skjetnlia i Rissa og gift med Normann Ingebrigtsen (f. 7/7-1905). Kristine Ingebrigtsen døde 1/10-1995. - Jorunn Hammern kjøpte eiendommen 9/9-1994, og det er også hun som eier Strandheim i dag. -

Han Hallstein

Tekst skrevet av Johan Sagen

Etterord skrevet av Eilert Bjørkvik

Foto hentet fra Fosnafolkets

Denne fortellinga sto på trykk i Fosna-Folket 25.2.1977 med foto av Hallstein. Johan Sagen var født 4.4.1911 og døde 24. mai 1981. Hans foreldre var Inga Johansdatter og Jakob Eilertsen Varghiet.

Ja, her skal jeg berette om en mann som jeg ikke har hørt noe etternavn på. Men sikkert er det at han kom rekende som så mange andre. Til Stjørna for å ta seg arbeide. På sagbruket som Jakob Digre drev inni enden av Gjølgevatnet. Han fikk tømmeret fra skogen i Varghiet-marka som var en mil i firkant, og vannet som drev sagbruket fikk han fra Laugen, - et ganske stort vann, - som på det bredeste er 1200 meter, og et par små vann som heter Høgsetvatna. Timebetalingen på sagbruket var 10 øre timen, og det var 12 timers dag.

Sagbruket ble drevet om sommeren, og om vinteren måtte karene ty til skogen. Hallstein, som hadde ord på seg for å være sein, han var ikke noen «rivihæl», som man sier, men gjorde makalaust fint arbeide. En vinter var han sammen med bestefaren min i skogen. Eilert het han, og han sa til Hallstein at han måtte raske på og «kaste på litt meir kull». Hallstein svarte bestandig at han hadde fått ros for arbeidet sitt. Da svarte bestefar at han for sin del ikke hadde levd for ros. Hallstein hadde en liten grå stue ved Ytre Dueskar nede ved sjøen. Han hadde der en kone og en katt, begge var han uhyre glad i. Ja, tanken var ikke i nærheten av noen skilsmisse der i gården. En gang var han på tømmer-

fløting i Amunddalen i Varghiet-marka. Han skulle løsne noen stokker og kom til å trø på en grastorv eller flytende øy, som vi kaller slike grastorver som ikke har noen forbindelse med bunnen. Hallstein som ikke var svømmedyktig, gikk under en gang og to ganger. Tredje gangen han skulle til å gå under og dra på vei til himmelen, ropte Hallstein: Hils'a Bergitta og kattongan! Da først sanset han seg og kom seg opp. Og det var i april, og katten hadde fått unger.

Men Hallstein var ikke «fødd finn» og «kasta bak en fjøsvegg», som man sier. Han bestemte seg for å dra over «Blåmyra» til Amerika for å tjene penger. Han solgte alt han hadde av eiendeler, det var vel ikke så mye, men i iallfall fikk han en hel 50 kroneseddel. I den tiden var det bare noen ytterst få gjerrigknarker som hadde slike sedler på kistebunnen, og det var selvfølgelig Hallsteins første 50-kroneseddel. Han ble så glad at han satte seg beint ned, og det sies at tårene rant nedover kinnene hans.. - Kom hit Serine (hun var min bestemor), så skal du få se, sann!

Han reiste da til Amerika og ble borte en del år, og her på bildet ser vi ham ved hjemkomsten i Amerika-fracen, med hånden på bibelen. Ja, dette var noen av de siste historiene jeg har hørt om Hallstein.

Etterord

Hallstein Olsen var født i Børse og ble 28 år gammel. Den 22.6.1875 ble han gift med

Bergitte Haldorsdatter Lie. Hallstein var sønn av Ole Olsen, men han er ikke funnet døpt i Børse. Bergitte var 36 år og født i Trondheim (Byåsen) som datter av Haldor Haldorsen (Lie). Ved giftermålet var Hallstein arbeider og bosatt i Fessdalen, men ved folketellinga ved slutten av året 1875 losjerte paret i Inner Duskardet, der Hallstein var dagarbeider og fisker. I 1891 var de bosatt på en plass under Ytter Duskardet. Bergitte Haldorsdatter Duskardet døde av hjertefeil 6.10.1898, og Hallstein Olsen Duskardet reiste 51 år gammel til Vermillion i Sør-Dakota i 1899 til broren, Ole O Haugan, som utvandret i 1881. Halsten Haugen døde 2.5.1937, og er gravlagt på Bethesda kirkegård i Beresford, Sør-Dakota.

Da Hallstein emigrerte, solgte han det han eide. Lars Bromstad holdt auksjon over eiendelene hans. I alt ble det solgt varer for kr 467,80. Det ble blant annet solgt 26 sildgarn, 11 reppgarn, ei skreiline på 300 angler og 2 skreinsnører med suler. Anders Refsnes kjøpte et elghorn for 20 øre. Et par ski med labber og stav fikk Peter Johansen Haugen (Helland) tilslaget på for kr 4,50. Ole S Foss kjøpte en kakkelovn med rør for 16 kroner. Det ble også solgt en del uspesifiserte bøker.

Jeg har ikke funnet at Hallstein var på besøk i Stjørna etter at han emigrerte. Jostein Molde skal ha takk for opplysninger i forbindelse med utvandringen til Amerika.

INDRE SKJØRNS AKTIEDONKRAFTKOMAGNI

Lars Bromstad

1907
Overenskomst.

Undertegnede:

1. O.P. Indreraak
2. M. Monsen
3. O.K. Foss
4. Johan Ramsvik
5. Jørgen Kleven
6. L. Bromstad
7. Kristofer Aune
8. Ove Aune
9. Anton J. Mælan
10. Peder S. Husby

der i fellesskab har kjøbt 2 donkraftskruer for kr 64,70 paa hver kr. 6,47.

Kapitalen er fuldt innbetalt, er bleven enige om følgende regler for deres gjensidige benyttelse og udlaan til uvedkommende.

- §1** Skruene opbevares paa et bestemt sted og beror under vedkommende tilsynsmands opsig og varetægt.
- §2** Den valgte tilsynsmand er berettiget til paa de øvrige eieres vegne at udlåne skruerne til uvedkommende for en godtgjørelse af kr.1,00 for en skrue og kr. 1,50 for begge pr. dag mot at eierne holder den til bruker nødvendige olje.
- §3** Hvis en eier ønsker at selge sin andel, da er de øvrige eiere eneberechtiget til at indløse hans andel om de så ønsker. Bliver de ikke enige om prisen opnævnes hver part en takstmand og hvis disse heller ikke enes opnævnes de to valgte en tredie mand og disse tre i fellesskab afgjør prisen mellom kjøber og sælger bindende for begge parter.
- §4** Hvis nogen av eierne skulde have uforholdsmessig meget brug for skruene eller behandler dem paa en uvorren maade saa de ødelægges eller lide skade da afgjør de øvrige eiere bindende for vedkommende under eksekutionstvang hvormeget han skal godgjøre for bruget eller den skade som skruene har lidt
- §5** De for laan indkomne penge indsættes i Skjørns spare og laaneindretning
- §6** Eierne i skruene er ogsaa pligtig til at bringe skruerne hjem til tilsynsmanden strakst han har brugt dem. Eierne holder seg selv den nødvendige olje.

Som tilsynsmand er fra i dag og til andelsbestemmes valgt Lars Bromstad

Ramsvik 12. Okt. 1906.

L. Bromstad, Peder S Husby, Ole K. Foss, K. Aune, Anton Mælan, O.P. Indreraak, Ove K. Aune, Johan P. Ramsvik, Jørgen J. Kleven, M. Monsen v/ P.M. Monsen

Regnskapet for 1907 viser hele 13 utlån og det er kommet inn kr. 19,30 i kassen. Første låner var O.B. Refsnes den 16. januar 1907.

Den siste som lånte donkrafta var Peder Mælan, det var i august 1937.

I 1930 var det utdeling av utbytte til aktionærene på hele kr 144,99.

Det ble kr. 16,11 på hver.

Originalen finnes hos Lars Bromstad, Stranda den 3/1 2003

40 år med brev og pakker

av Tor Stallvik

Vi sakser fra Fosna-Folket 2/7-1976

Onsdag var nok en litt merkelig dag for Asbjørg Hov Slette. Da sluttet hun nemlig i postetaten etter 44 års virke! De siste 9 årene har hun vært å finne bak skranken ved Bjugn postkontor i Botngård. Hun kom dit i 1967 etter at postkontoret i Stallvik var blitt nedlagt.

Asbjørg var bare 22 år da hun overtok Stallvik poståpneri etter poståpner Thomas Stallvik da han gikk av for aldersgrensen. Det var i 1932, akkurat på den tid det ble fart i bosetningen på Ny Jord, minnes Asbjørg. Men selv om det takket være «nybyggerne» ble noen flere postabonnenter som soknet til Stallvika poståpneri, var det langt fra noe stort distrikt, og post-tjenestene var da heller ikke så mange og omfattende i Asbjørgs første tjenestetid som de er blitt etter hvert.

- Det var nå bare bankobrev den gang, forteller hun, og ikke var det så store summer som passerte postkontoret heller.

Senere kom som kjent postanvisninger og giro, og i dag er det neimen ikke småsummer postfolkene har mellom hendene. Man kan vel si at det har foregått en hel «revolusjon» innen postetaten på de 44 år Asbjørg Hov Slette har kjent det fra innsiden, og mye har det nok vært å sette seg inn i. Arbeidet er temmelig hektisk mange ganger vet vi, og kanskje postfunksjonærene ikke alltid er like opplagte til å vise et smilende fjes til kundene. Men det merker man ikke på Asbjørg, hun har vært like blid så langt tilbake vi kan huske, og mange vil nok savne henne fra nå av, både kollegaer og kunder.

Et trivelig yrke synes Asbjørg hun har hatt, og bare godt har hun å si om alle bjugninger som har besøkt henne på postkontoret, både i Stallvika og i Botngård.

Tirsdag kveld var man samlet til en hyggelig avskjedsfest hjemme hos sjefen ved Bjugn postkontor, Ottar Hegvik. Representant fra Trondheim postkontor var også tilstede og overrakte Asbjørg Hov Slette et vakkert gullsmykke i minnegave, og fra kollegaene i Bjugn fikk hun gullkjede.

-Og hva skal du finne på, nå når du blir «arbeidsledig», spurte vi Asbjørg.

Men nei, at tiden skulle falle lang fryktet hun slett ikke for, - når man har hus og hage og ektemann, har man alltid noe å bestille, mente hun – og gledet seg til å bli «hjemmeværende».

På veggen av kundene som sokner til Bjugn postkontor, takker vi Asbjørg Hov Slette for god service og ønsker henne alt godt i pensjonist-tilværelsen.

Heimreist fraa fæteri.

(Tekst og fotografi af Johan N. Selnes.)

Folki og bustapen er reist ned fraa fætri. Hau-
sten er komet med lange, myrke kvællar. Skodda
fig tung og graa etter fjellnutarne; stormen river
og sliter, og regnet piffar og flær mot glåsruta

Heimreist fraa fæteri.

— Jo no er det iffje svært lugumt aa vera paa
fjelle længer. Men daa hofaste sumaren stod paa
— ja daa var det fagert aa vera deruppe; for
dåa var det liv, og daa hjomad gjætertonarne i heien;
men no er alt liv slofna: trei nakn, sangfuglen flytta
og fjellblomsten visna — — for no erdet haust att
— haust.

“Guldri skal flytta
inn i di hytta, no.”

Sumarlivet paa fætri er slut for iaar; men naar
næste vaar kjem, daa flyttar folk og fena upp att,
og daa blir det nyt liv — sumarliv paa de norske fjelli.

Dette er et faksimile av en artikkel som sto på trykk i «Norsk Ungdomsblad», nr. 44, lørdag 31. oktober 1903. Altså for 118 år siden. Bladet kom ut i Kristiania.

Fotografiet er av «Jens-setra» på Selnes-fjellet, hvor min far var gjetergutt i sin tid. Han hadde også et fotografi av «Litlevann» på fjellet i samme tidsskrift, nr. 43, lørdag 24. oktober 1903.

(I fotoarkivet har bildene henholdsvis nr.12 og nr.3.)

Bjarne Selnes

Jakt i Stjørna

av Eilif Rødsjø

Eilif Rødsjø, Jens Myklebust, Hans Sæter, Hilmar Rødsjø, Audun Rødsjø, Andor Rødsjø, Kåre Haugen, Viggo Rødsjø, Roald Rødsjø, Kjell Rødsjøsæther

Holvasstua, ca. 1990

Anny Denstad, Hilmar Rødsjø, Kjell Rødsjøsæther, Jens Myklebust, Kåre Haugen, Andor Rødsjø, Peder Forfot, Roald Rødsjø, Jørgen H. Halvorsen

Fakta: Skutte elg gjennom 20 år →

Lag	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sørfj.gr.lag	5	7	4	4	7	5	4	3	5	5
Øyan	2	0	2	1	0	3	0	2	1	2
Husby	1	0	2	2	0	0	0		2	1
Fiksdal	4	4	4	4	4	7	6	7	5	5
Råk	4	4	4	4	10	8	5	5	5	8
Innerråk	0	0	0	0	2	2	1	2	2	1
Aunmarka	3	3	3	3	3	4	4	4	3	3
Nordsetra	1	1	2	2	1	2	1	2	1	1
Rødsjø/Hulv.	8	7	7	8	7	7	5	5	4	4
Rødsjø N	0	1	1	2	1	2	1	2	2	1
Tøndervik/Str	2	0	0	1	1	2	2	2	1	0
Selnes	2	2	2	3	4	2	1	0	0	0
Hafella	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1
Frengen	0	0	0	0	0	1	2	1	1	1
SUM	32	29	31	34	41	46	32	35	33	33

Fra gammelt av har jakt hatt en vesentlig betydning både økonomisk og sosialt. For omkring 100 år siden drev Anders Rødsjø mye snarefangst på både hare, rype, orrfugl og storfugl. Likeså skjøt og fanget han ørn. En vinter hadde han fem ørner som ble solgt i Trondheim. Dette var lett omsettelige varer som han fikk godt betalt for. Hele dagen kunne gå med til å se over alle snarene. Da jeg var guttunge, viste pappa meg hvordan de satte opp snarer.

Det ble også jaktet på rev, for det meste «gluggjakt». Da la de ut åte og skjøt fra vinduet. Albert K. Rødsjø, skjøt mange rever fra vinduet på loftgangen. Han satte ned en stolpe i bakken, der hengte han opp åtet, for eksempel en død høne. I åtet var det festet en snor som igjen var festet i en trinse, snora gikk gjennom en pappplate som var satt inn i stedet for vindu på loftgangen. Derfra gikk snora til senga og festet i stortåa. Når så reven slet i åtet våknet han av at det rykket i tåa.

Det var også noen som var ivrige på fuglejakt: Martin Enebakk, Størk Enebakk, John Rødsjø og Karl Børø for å nevne noen.

I 1950-60 åra var det lite elgjakt i Stjørna. Det var for det meste i den indre delen av kommunen det ble jaktet, men i de siste førti årene har det vært jaktet på elg i hele Stjørna. Den største elgen som jeg har hørt om som er skutt i Stjørna skal være skutt på Krokvasåsåsen i ca. 1910. Den hadde 27 spir og slaktevekt på over 300 kg. Den ble felt av Martin Lillemo og Vadius Volden. I de senere år har det også blitt jaktet på

hjort og rådyr ofte sammen med elgjakta.

Jeg har drevet elgjakt hvert år siden 1977. På disse åra har jaktlaget skutt 180 elg. Fra 1982 til 2018 leide vi også jakta i Holvatnet av Statsskog. På det meste hadde vi fellingstillatelse på 8 elg. Kåre Haugen og Hilmar Rødsjø hadde eiendommer i Nordsetra og de var også på samme jaktlaget. Vi er fire brødre som har jaktet sammen i ca. 40 år.

Før 1970 var det jakt fra 1.oktober til 5.oktober. Senere, fra 25.september til 1.oktober, med en pause til 10. oktober. Jakta varte til 31. oktober. Nå jaktes det fra 5.oktober til 23. desember.

I de senere årene har det vært tre generasjoner på jaktlaget vårt. Det er blitt slik at de eldste sitter på «post» mens den yngre garde må «jage».

Som regel var det grunneierne som jaktet. De hadde med naboer og andre, slik ble det ofte et jaktlag på ca. ti stykker. Kaffe-pausen midt på dagen laget god stemning i laget. De eldre fortalte historier fra tidligere jakter, og ofte var det de samme historiene som ble gjenfortalt. Ved elgfall ble laget samlet til utvomming og bålcaffe.

Da jeg begynte å jakte var det ikke noe som het jaktradio. De som «jaget» måtte gå fram til «postene» og gi beskjed. På jaktlaget vårt var avstanden fra der vi skaut ofte så langt fra vei at elgen måtte parteres og henges opp der den ble skutt. Den ble båret ned dagen etter, når kjøttet var avkjølt. Nå hentes elgen ofte med ATV.

Tidligere ble også hest brukt til å frakte elgen ned til vei.

Før jakta starter må en «klare» opp-skytingen. Dvs. 5 skudd innenfor en sirkel på 30 cm på en reinsdyrfigur på 100 meters hold. På onsdager fra ca. 1. juli er det trening og oppskyting på skytterbanen på Haugamyra. Det er mye sosialt i det å sitte med kaffekoppen og vente på å få komme inn på skytebanen, da kan det bli mange historier å få høre. De siste ca. 20 år er det blitt arrangert «Stjørnaelgen». Det er en konkurranse mellom de ulike jaktlagene. «Stjørnaelgen» arrangeres en lørdag like før jakta starter. Da serveres det rømmegrøt.

Kåre Haugen v/ Krokvatnet, ca. 1990

Lag	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sørfj.gr.lag	5	4	4	4	6	6	6	5	6	7
Øyan	2	1	1	1	1	0	1	1	1	1
Husby	1	1	1	2	1	0	0	2	2	1
Fiksdal	4	3	3	4	3	3	4	4	4	2
Råk	4	4	4	4	4	4	4	4	5	4
Innerråk	1	1	0	2	1	0	0	1	0	2
Aunmarka	5	2	2	2	3	3	3	3	2	3
Nordsetra	1	1	1	2	1	3	3	3	3	2
Rødsjø/Hulv.	6	3	4	6	5	6	6	6	4	3
Rødsjø N	1	1	1	1	1	2	0	2	2	1
Tøndervik/Str	1	1	1	1	1	0	0	1	2	1
Selnes	0	1	0	1	0	0	1	1	0	1
Hafella	2	1	1	1	0	0	1	0	0	0
Frengen	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
SUM	34	25	24	32	28	28	30	35	32	29

«Hadd æ visst du va så god, skoill du itj ha fått kakskiva mi»

av Marit Jansen / Medlemsbladet for Stjørna Idrettslag, nr. 2, 1999

Arne i militæret.

Arne tar en pust i bakken.

Arne Rødsjø ble utnevnt som æresmedlem i Stjørna idrettslag i 1999. For sin lange og aktive innsats som idrettsutøver i klubben, ble han hedret med blomster og medalje, og de fleste var enige i at dette var vel fortjent. I løpet av sine 82 år (i 1999), hadde han tilbakelagt utallige mil, både i skisporet og på barmark. Her kommer noen glimt fra en lang og innholdsrik karriere.

Arne Rødsjø ble født i 1917. Etter hvert som han vokste opp og begynte på skolen, tok han aktivt del i leiken som unger flest gjorde på den tida. Både i friminuttene og på fritida gikk det mest i slåball. Dette var det nærmeste de kom friidrett, og det var alltid leiken, ikke konkurransen, som stod i sentrum.

På vinters tid var skihopping hovedaktivitet. Hoppbakkene laget ungene selv etter skoletid, eller på de dagene i uka det var skolefri. Bakken ble trampet opp, hoppet bygd, og så var det bare å hoppe i vei langt ut i de sene vinterkvelder. Hoppene strakk seg 17 – 18 meter, og hoppet måtte stadig bygges ut fordi det var for lite. Også her gjaldt mottoet: «Det viktigste er ikke å vinne, men å delta».

Det var ingen organisering av idretten i Stjørna før Isak Solem kom til bygda på 30-tallet. Han laget konkurranser av alt, det være seg hopping, springing, ja til og med var det konkurranser om hvem som kunne spytte lengst. Det første skirennet Arne kan huske var i 1926/1927, altså før idrettslaget ble startet. Starten gikk fra Stormoen, opp Husbyliene, Langvassliåsen, Kjerringskaret og så til Stormoen igjen, ca. 2 mil. Arne var der som tilskuer. Løypa ble gått opp dagen før rennet.

Det var også vanlig at løperne selv gikk opp løypa, gjerne samme formiddag som rennet skulle være. Det kan vel kalles godkjent oppvarming! Denne løpsdagen var det mye og snø og derfor dårlige løypeforhold. Ole Moen hadde trukket startnummer en, men på grunn av trøbbel

med skiene startet han sist. Han vant løpet i godt oppgatte løyper.

Det første løpet Arne selv var med i gikk også fra Stormoen. I starten av karrieren ble han aldri sliten etter et renn. Han «slarka» rundt løypa, uten å vinne, men etter hvert som han og medkonkurrentene skjønnte at de måtte presse kroppen ekstra, kom resultatene.

Ingvald Husby må nevnes. Han var i 30-årene da Arne og kameratene var 15-16 år. De så på han som en «gammel kaill», men syntes at det var artig at han var med. Det skjedde alltid noe når han deltok i renn. I et renn hadde Ingvald lånt ski av en sykepleier. Det var riktig flotte ski som han smurte med klister før start. Det han ikke visste, var at noen av de andre deltagerne hadde reppa ei høne og dandert fjærene pent under skiene hans. Ingen i bygda kunne unngå å høre hvor Ingvald Husby befant seg da han oppdaget fjærene.

En annen gang, i Bjugn, fikk tilskuerne øye på en mann som kom gående en km før mål med skiene som favnved. Det var Ingvald som hadde fått begge skiene brukket etter fall i finurlig løypetrase. I Bjugn var det vanlig å legge inn «små feller» underveis i skisporet.

Det var ikke så mange skirenn de første vintrene, men geografisk var de spredt. De ble gjennomført både på Stadsbygd, i Bjugn og i Skaugdalen. Når det gjaldt rennet i Skaugdalen gikk løperne fra Stjørna først over fjellet, deltok i rennet, var med på festen, forderetter å dra hjem på ski over fjellet igjen tidlig neste morgen. Og da skulle man gjerne direkte på arbeid.

Stjørnværingene hevdet seg ikke i teten i disse rennene. Mon tro hvorfor? Når konkurransene var i Bjugn, tok løperne båt («Liven») til Høybakken og gikk på ski derfra.

En gang på veg heim, blåste det opp midtjords. Motoren stanset, bølgen slo over ripa, og Arne ble beordret ned i motorrommet for å ause. Ikke før var båten tom for vann, slo en ny bølge over dekk og situasjonen var like ille. I tillegg ble det trøbbel med roret. Folk i land

har senere berettet om båten som gikk i sirkel rett utenfor Refsnes.

Skirennene Arne deltok i fant også sted på andre siden av fjorden. I 1936/1937 var han med i «Gråkallrennet». Han reiste alene med rutebil fra Kvithylla, dro over fjorden med båt, gikk på ski til startstrekken, deltok i rennet, dro hjem igjen med båt til Hasselvika, og gikk den siste biten hjem til Sørfjorden på ski.

Hva var det som drev han? Selv sier han at han i ettertid har lurt på det samme, men konkluderte med at gleden ved å gå på ski, og utfordringene i å se hvor hardt man kunne presse kroppen, må ha vært drivkraften.

Det var ikke bare vinteridretten som lokket Arne ut i friluft. På sommers tid var det springing som var hovedinteressen. Han drev ikke med såkalt trening før i 1939, men hadde tungt fysisk kroppsarbeid som bidro til både utholdenhet og styrke. Det vil si, når gjengen skulle på fest i Råkvåg, sprang de. Strekningen ble delt inn i etapper, og det ble konkurrert om premier. Hva det var, ville han ikke ut med.

I 1939 var han i gamle Nord-Trøndelag. Foruten å trene i marka hadde han nå mulighet til å trene på bane. Han syklet også en del rundt, blant annet til og fra ulike løp. En gang var det løp på Skatval. De beste fra distriktet var på plass. Arne hadde på den tiden opparbeidet seg et navn innen løpskretsen i Trøndelag, men ikke mange visste hvordan han så ut.

Før løpet ble han gående ved siden av de to som ble regnet som best i Trondheim. De snakket om den gode Stjørnværingen og hvilken taktikk de skulle bruke for å ta «rotta på han» under løpet. Taktikken, som gikk ut på å «sprengre» Arne i starten ble servert på et sølvfat, og Arne var spent på hvordan løpet ville utvikle seg. Startskuddet gikk. Den ene Trondheims-karen la i vei som hare, og Arne la seg på hjul. Etter hvert opparbeidet de to ei bra luke til resten av løperne. De sprang og sprang, men ingenting skjedde. Til slutt så ikke Arne annen råd enn å springe forbi «haren». Han vant løpet!

Slåball

Slåball (også kalt langball, stikkball, brentball eller rotte) er en lek som i en viss grad kan minne om baseball og cricket, og er blant annet populær på norske skoler. Reglene varierer over hele landet, men hovedreglene er gjerne de samme. Deltagerne deles i to lag: ett «ute»-lag og et «inne»-lag.

Inne-laget

Inne-laget slår ballen (vanligvis en tennisball) med et balltre, og kan, hvis slaget er bra, løpe en strekning til en frisone i motsatt ende, eller frem og tilbake. Hvis slaget ikke er bra nok til å løpe på, kan man stille seg på anvist plass bak startstrekken (ofte kalt «å stille seg i gropa») og vente til en av medspillerne slår et bedre slag før man løper. Man har vanligvis 1-3 sjanser til å treffe ballen med balltreet, og bommer man på alle blir det neste medspillers tur til å slå. Noen opererer med at ute-laget kommer inn hvis en deltager bommer tre ganger.

Hvis inne-laget kun har én spiller igjen som kan slå ballen kalles han ofte for «sisteslager», «frelseren» eller «dødmann». Han har ofte tre eller fire sjanser til å treffe ballen.

Ute-laget

Målet til utelaget er å komme seg inn, og de har flere muligheter til å klare dette. Enten ved å ta en «enhåndspol» eller «lyre», altså ta ballen fast med én hånd før den treffer bakken. Den som tar en enhåndspol får gjerne starte å slå når lagene bytter plass. Ute-laget kommer også inn med to «tohandspol». Da holder man også ballen fast, men denne gangen med begge hendene. Siden dette er lettere, må laget klare dette to ganger. En annen variant er at utelaget må ha tre «pol/lyre», dette kombineres ofte med at en- og tohandspol/lyre er verdt henholdsvis to og en.

Den tredje muligheten ute-laget har på å komme seg inn er ved å kaste ballen på en av inne-lagets spillere som løper «ute». Hvis en inne-spiller blir truffet, må ute-lagets deltager løpe «inn». Det nye ute-laget har da lov til å kaste ballen på motspillerne for raskt å få tilbake plassen sin. Om ballen går i bakken eller veggen først, betyr dette også treff.

Den fjerde muligheten er hvis innelaget slår ballen ut av spillefeltet (kalt «døslag», «vring» eller «vilje») et visst antall ganger. Denne regelen modifiseres avhengig av om man spiller uten definert spillefelt, hvor feltet defineres av hvor langt man kan slå, naturlige hindringer o.l.

25.09.2021

<https://no.wikipedia.org/wiki/Sl%C3%A5ball>

I et annet løp på Levanger oppdaget Arne at matpakken var borte rett før start. En annen løper fra Henning overhørte problemet og delte villig sin mat med konkurrenten. Etter løpet kom samme mann bort til Arne, som hadde vunnet løpet, og sa: «Hadd æ visst at du va så god, skoill du itj ha fått kakskiva mi».

Lista over første-, andre- og tredjepremier er lang. Kretsmester i gamle Sør-Trøndelag krets har han også vært flere ganger. I tillegg ble han tatt ut i kvalifisering til landskamp i Sverige. Da ble han nummer tre. Bare vinneren fikk reise til Herjedalen. Dette var vinteren 1937.

I 1936 ble han kretsmester i terrengløp. Han arbeidet da på Nyjord. Denne helga avsluttet han arbeidet sent fredags kveld, syklet så til Dueskaret, kjørte med båt over fjorden, syklet heim, sov, syklet tidlig lørdags morgen til Kvithylla, videre med båt over fjorden, lå over i Trondhjem, og søndags morgen syklet han 5 mil til Orkanger, rakk starten og ble kretsmester. Denne prestasjonen virker nærmest utenkelig i dag, men på den tida var det knapt gratulasjoner som vanket ved hjemkomst.

I 1937 ble Arne kretsmester på 1500 – og 3000 meter. I 1939 vant han alle løp han deltok i. Og som sagt, prestasjonene oppnådde han uten organisert trening av noe slag.

Etter krigen bestemte Arne seg for at han skulle bli enda bedre. Han la ut på lange treningsturer på vei, med det resultatet at han ødela helsenene sine. Etter dette var han også med på å vinne, men nå opplevde han også flere nedturer.

I begynnelsen på 50-tallet fulgte en roligere tid som aktiv. Han hadde fått fast arbeid i byen og ukependlet. Den idrettslige karrieren skjøt imidlertid fart igjen da han gikk av med pensjon jula 83. Foruten å gå på ski til blant annet Holvatnet og Lysvatnet, deltok han i en rekke turrenn over hele Fosen (Stjørnfjellrennet, Kammarennet, Momyrrennet, Kjerringklumprennet, Storhaugrennet og Storhavet rundt, for å nevne noen). Og slik holdt han på til han døde. Rett som det var, var han å se i lysløypa på Haugamyra med skistaver og god fart. Evnen, stilen og styrken var upåklagelig.

Det han har prestert er beundringsverdig.

Arne på skitur.

STJØRNA BINDES SAMMEN

Tor Stallvik

Et nytt ledd i gjennomgangveien til Nord-Fosen ferdig.

(Fosen blad, 20-11-1939.)

I Stjørna er det i de siste dager skjedd ting, som selv om det har gått av seg i stillhet, må sies å være en storhending i bygdas historie. De to gjenstående bruene på riksveien Mælan – Rødsjø – Varghiet, brua over Nordelva – eller Stjørna bru som den trulig offisielt kommer til å hete – og brua over Høgsetelva, er nemlig åpnet for trafikk. Da det tilsvarende veistykke også nå er planert ferdig, betyr dette at Stjørna endelig har fått en vei som binder de to halvparter som fjorden deler bygda i, sammen. Ja, det betyr mer enn det, for i og med byggingen av denne vei er veinettet Ørland – Bjugn – Nes – Jøssund knyttet sammen med veinettet Rissa – Stadsbygd.

Selvsagt har bilene ikke ventet med å prøvekjøre den nye ferdsselsåren. Et selskap med handels-bestyrer Kleven ved Husby handelssamlag fikk her om dagen æren av å være de første som kjørte den nye veien i ett strekk. For bilfolk er det derimot ennå ikke noen fornøyelse å følge den nye veien, dertil er den for løs i botnen. Lange strekninger er den ennå enten slett ikke eller bare mangelfullt gruset. Selv om grusingen kommer til å fortsette en god stund utover vinteren, vil vel ikke veien bli i fiks ferdig stand før neste vår eller sommer en gang.

Vi spør ordfører Bromstad om når den offisielle åpningen skal gå for seg. Den veien som nå er ferdigbygd, er jo egentlig bare et ledd i gjennomgangveien til Nord-Fosen, så noen høytidelig åpning blir det vel ikke tale om før veien til Åfjord i sin helhet er ferdig, svarer han. Ordføreren er imidlertid enig i at et verk som fullføringen av den nye veien burde ha vært feiret på en passende måte. I og med den nye veien er jo en gammel ønskedrøm gått i oppfylning for stjørnværingene, selv om det skjedde på en noe annen måte enn de opprinnelig hadde tenkt seg.

Og sjøskysen på Strømfjorden, vil den bli nedlagt nå etter at den nye veien er åpnet for trafikk? – Nei, sjøskysen kan vi ikke godt unnvære fordi om den nye veien er kommet, svarer ordføreren, aller minst vinters dag. Som kjent får vi tilskudd fra fylket til denne skyssen, og vi kommer til å søke om slikt tilskudd også for neste år.

Den nye veien Mælan – Rødsjø – Varghiet (Ny Jord) er om lag 12 km lang. Arbeidet som tok til høsten 1936, er utført for statens nødsarbeidsmidler. Arbeidsstokken har jamt vært på 100-200 mann, de fleste fra Stjørna og kommunene i Nord-Fosen.

Råttetenner'n

Tekst: Roar Børø / Fosna-Folkets juleavis 2001

Illustrasjon av Arnulv Bergström

På femti – sekstitalet, lenge før fluoren har gjort sitt inntog i kongeriket, rår tannråten rundt omkring i bygdene. Gebiss i konfirmasjonsgave til ungdommar uten tenner er ikkje uvanlig.

Denne historia er om korleis det var da den omreisande tannlegen kom med den offentlige tannrøkta til Fosenbygdene.

-No har tannlegen kome! Ropet gjaller gjennom veggane i skolegården. Berre dei eldste i storskolen hadde stifta bekjentskap med tannlegen før. Vi i småskolen visst ikkje kva vi hadde i vente. Det var ikkje kvart år at bygda fekk besøk av tannlegen. Han kom reisande anna – og trekvart år for å renska opp i tannhelsa til ungene i bygda. Ryktet hadde gått lenge om at noko var på gang. Det var ikkje berre gode rykter dette. Historiane gjekk om kor vondt det kunne vera. Dei omreisande tannlegane frå byen var slett ikkje berre lett på hendene når småungane åpna kjeften og blottla seg for det som skulle koma av lidelsa.

Vi blir innkalte etter alfabetet. Det betyr at eg er ein av dei første. Prøvekanin altså.

Ni år gamle, får vi for første gong i liva våre treffa mannen med kvit frakk og boreutstyr. Det er læraren i bygda som held orden på innkallingslista.

-Det er din tur no gut, du får ta sykkelen din og dra inn i Sørfjorden. Du finn tannlegekontoret i kjellaren på storskolen inni der, ved sidan av fysikksalen. Så er det berre å sette seg på setet og trampe i veg.

Å, så langt det er innover til Sørfjorden i dag! Eg hadde høyrte mange historiar om kor hardhendt han kunne vera, tannlegen. Men det måtte vel gå, dette og, tenkte eg, det kan no vel ikkje vera så gale?

Innved brua over Oselva kjem ein gut gåande med sykkelen trillande ved sida av seg. Det er han Jostein ifrå Nordfjorden som er den første som har vore i ilden i kjellaren på storskolen. Eg ser at han kikker ned i vatnet der han står midt på brua.

Han spytter raudt ned i vatnet. Når eg kjem nærare ser eg at det er blod han spytter. Lange, sleipe blodlervyer fyk utfor rekkverket på brua og ned i vatnet. Det blir godmåltid for auren i Oselva i dag, ser eg.

-ka e det med deg, Jostein, seier eg til kameraten min som heng over rekkverket.

-Du må itj gå inn, kom deg heim igjen, seier han Jostein. Han tar livet av folk den herre tannlegen som fer rundt det herre året! Han trekt tre tenner åt meg, og plombert fem, eg satt i stolen i to timar!

Så tar han ut eit par store bomullsdotter som er fulle av blod og spytt.

-Sjå her! seier han og viser fram eit stort hol i kjeften sin. Det ser nesten ut som eit bombekrater i kjeften på han, raudt og fælt, noko av det har nesten ein blåfarge i seg og.

Trøste meg, tenker eg der eg står og ser bortover.

Det er fælt med råtne tenner på ungene i denne bygden. En skulle tru at barna på disse traktene ikke har spist annet enn sukker og karameller!

Storskolen er ikkje langt unna hell, på andre sida av brua ser eg dei store, raude bygningane. Det er lengre heim igjen, og eg veit at alle må inn til tannundersøking. Det sa far min på morran før eg gjekk til skolen i dag.

-Du må berre mann deg opp og sykle inn-over gut, sa han far med alvorlig stemme.

Kameraten min spytter eit par blodlervar til uti elva før han sette seg på sykkelen sin og sykler og spytter seg i veg langs fjorden til småskolen i Vågen.

Eg ser langt etter han der han forsvinn utover vegen. Skal eg snu, eller fortsette? Det såg ikkje særlig trivelig ut dette. Og eg som er så kjælen i kjeften! Berre eg bit litt feil på et fiskestykke eller flatbrød så kjenner eg det. Vil det gjera vondt tru, og kva om han finn på å gjera med meg som han gjorde med han Jostein? Eg blir stående å sjå nedi elva og rekne litt att og fram på det. Skal, skal ikkje, tenkjer eg. Men eg hugser far min sine ord frå morran og bestemmer meg for å prøve å sjå korleis det går. Og eg er vant til å gjera som han far seier eg skal gjera.

Vel framme ved dei raude husa, finn eg trappa ned i kjellaren. Då kjem det plutselig eit hyl opp gjennom trappeholet! Eit skrik av ein annan verden velter opp mellom murveggane. Det må vera ein jentunge, tenkjer eg, det var slikt et kvasst hyl eg høyrte.

-Trøste meg, tenkjer eg for meg sjøl. Tar han livet av folk og? På venterommet kjenner eg ei fæl, skarp lukt som eg ikkje har kjent før. Gjennom døra til tannlegekontoret høyrer eg at det rinn vatn, og ein fæl susandes lyd. Plutselig kjem det ein borelyd gjennom døra, og så eit skrik igjen. Ein mannstemme roper ut i lufta, om tre eit eller anna og fire eit eller anna, søster, kjem det som eit kommandorop. Jenta i stolen skrik til igjen.

-Nå er vi ferdige søster, nå fyller vi igjen hullene, høyrer eg det seier innafor døra.

Eg kikker bort på et bord på vente-rommet. Der ligg det eit blad med fargebilder på framsida. Eg tar bladet og ser at det er bilde av eit troll. Ved sidan av trollet ligg det tre sekker sement. Eg blar i bladet og ser at trollet i bladet har hatt tannpine og måtte til tannlegen for å fylle sement i råttetennene sine.

-Dæven, tenkjer eg. Kanskje han bruker sement på meg og? Eg har sett at dei bygger kjellarar og hus med sement. Han han slik sementblande som naboen hadde heime i Vågen då han bygde på huset sitt i sommar?

Etter ei lita stund kjem jenta ut døra frå tannlegerommet. Det er ho Inger fra Rødsjøen som har vore inne. Inger ser ned i golvet når ho kjem ut. Eg ser at ho har gråte, tårane triller nedover kinnane hennar. Og ho Inger som er så kjekk og

trivelig ei jente! Kva har han gjort med henne? -tenkjer eg med meg sjøl. Men eg vinn ikkje tenkje lenge, for snart kjem ei dame og tar meg i handa og fører meg inn.

-Ja, her har vi nestemann som skal inn, seier dama ut i lufta. Det er ein kjekk liten gut fra Vågen, dette!

Eg ser ingen tannlege i rommet, berre ein stor stol som eg må sette meg i, og ei kraftig lampe, og noko spisst som heng ned frå taket med trådar på. Ved sidan av stolen er det ein rund liten vask. Det er blodlervar på kanten av vasken. Dama kjem snart med ein klut og vaske unna blodet. Eg kjenner det søkk i meg der eg sitt. Skal eg springe ut? Snart er det blodet mitt som skal renne ned i vasken, tenkjer eg med meg sjølv. Og då er det for seint å springe ut. Det kjem ein mann ut gjennom ei dør på eit siderom. Han held på å tørke seg på hendene, det ser ut som han har vaska seg nettopp. Mannen ser blid ut der han står og gjer seg klar.

-Nei her er guten fra Vågen kommet! Ja-ja, vi får gå i gang søster. Vi får se hva vi finner. Det er fælt med råtne tenner på ungene i denne bygden. En skulle tru at barna på disse traktene ikke har spist annet enn sukker og karameller!

-Gap opp, høyrer eg det seier.

Eg gaper opp, litt forsiktig, berre sånn littegranne.

-Gap opp gutt! Stemmen er kvassare nå.

Eg gapar litt til, men ikkje så mykje. Tannlegen tar til å bli litt irritert i stemmen. Gap opp, det er nødvendig for at eg skal komme til med instrumentane, seier han. Instrumentane, tenkjer eg. Kva meiner han med det? Eg tenker på gitaren på veggen heime i stua, det er vel ikkje noko slikt han tenker på? Eller kva meiner han? Men eg vann ikkje å tenkje lenge. Han tar tak i leppa mi og drar til for å få åpna kjefta min skikkelig.

-Sånn ja, seier han, slik må vi ha det gutt!

Eg kjenner snart at han grev rundt med noko kvasst, først i overkjeften, så i underkjeften. Etter ei lita stund reiser han seg opp i ryggen og seier til dama:

-Her var det mange råtne tenner! Her får vi storarbeid søster! Finn fram bor og tang.

Først så borar han ei lang stund, og søstra kjem med ein tallerken med noko grått på. Det er så vondt. Og det lukter svidd lang lei. Svidd kjøtt, og svidde råttetenner. Men først så bles han luft, nesten som ein vestavindstorm inn i kjeften min. Så kaldt det vart! Og så vondt! Det iser til langt ned i halsen på meg der eg sitt. Tannlegen tar og pirker det grå stoffet på tallerkenen inn i dei hola han har bora i meg og pakkar det godt til. Han pakker så hardt at eg kjenner nesten at eg blir trykt ned gjennom stolen når han trykker ned i tennene mine.

-Dette gikk da bra søster, seier tannlegen og smiler.

Korleis kan tannlegen vera så blid når det er så vondt, tenker eg. For ein sadist! Han må vera verre enn nazistane som eg hadde høyrte om under krigen. Dei som torturerte serberane på Austrått og jaga folket på Nyjorda og inni Rødsjøen i fangeleirar fordi dei hjalp krigsfangane. Eg kjenner inni meg at mannen må vera ein styggmann. Det er berre styggmenn som smiler når det er så vondt til andre, tenkjer eg igjen med meg sjølv.

Då ser eg at tannlegen tar til å gjera seg klar til neste runde.

-Gjør klart for trekking søster, roper han ut i lufta.

Trekking?

Det var det som kameraten min hadde vore ute for i sta. No kjem det til meg og, no er det min tur til å bli slakta! Eg kjenner at det tar til å bli heilt svart omkring meg no. Tannlegen kjem snart med ei stor sprøyte med ei lang nål i handa. Han ber meg først gape opp det eg er kar om å gjera. Eg gapar opp, og plutselig kjenner eg at ei nål tar seg veg nedover i tann-garden på meg.

Tannlegen trykker til og akkurat i det eg kjenner at han trykker nåla inn i kjevebeinet seier han at søstra må finne tanga. Slik gjer han ein gong til oppi kjeften min. Eg klip meg fast i stolen til hendene kvitnar og fingrane blir nesten blåe. Eg blir sittande å kike litt ut i vèret ei stund. Og kjenner etterkvart at eg dovnar bort i kjakane. Han kjem med tanga og ber meg gape opp på nytt, tar tanga og rykker til. Snart ser eg ei lita guttetann framst på tanga hans.

-Hent bøtten søster, seier han bryskt. Han hiver den råtne tanna nedi bøtta.

- Her er det mer å ta av, seier han. Kom hit søster, hold hodet på gutten! Det er så lange røtter på disse råtne stubbene, de sitter så hardt at jeg er redd jeg skal dra hodet av gutten!

Dama kjem til og ser på meg. Så snur ho seg rundt og kjem bakom meg. Tar tak i hovudet mitt og klemmer til rundt øyrene mine. Eg kjenner at tannlegen tar tak med tanga igjen.

Han rykkjer og klip inni kjeften på meg. Eg blir etterkvart så redd at eg nesten besvimer. Eg kjenner at eg berre må la det stå til no, og gir meg over litt etter litt. Snart er eg nesten som i ein annan verden, der eg berre kjenner at det er vondt, vondt, vondt. Og eg klarer ikkje å koma meg ut av det hell.

Etter ei lang stund høyrer eg tannlegen seie: Nå er vi ferdige søster, hent bomullsdottene!

- Spytt ut, seier han. Spytt i vasken ved siden av deg!

Eg prøver å rette meg opp, og spyttar i vasken ved stolen. Lange blodliver og anna svineri kjem til syne i vasken. Eg drikk vatn og spyttar ei lang stund, heilt til tannlegen tar tak i meg igjen og pakker kjeften min full av bomullsdotter.

-Det blei åtte stykk råtne melketenner trukket det søster, flirer tannlegen ut i lufta. Søstra kikker på han og ordner opp så godt hun kan i alt rotet han har laga rundt seg med bøtta full av råttetenner, bomullsdottar og anna rask.

Sakte, men sikkert tar eg til å koma til meg sjølv. Eg kjenner at kjeften er full av bomull. Om eg tar tunga ut til sida, kjenner eg at det er eit stort hol i kjeften min. Åtte tenner borte! Korleis skal eg klare å eta no? Kanskje eg blør i hjel på heimvegen og? Tankane fer rundt i hovudet mitt der eg snubler opp trappa frå tannlegekontoret og finn sykkelen min.

Turen utover stranda mot Vågen er lang den dagen. Eg harker og spyttar bomull og blod, og kjenner i holet i kjeften etter herjingane til den omreisande tannlegen.

Det børs rett heim. Meir skole den dagen er det ikkje å tenkje på. Opp på loftet og til sengs. Etterkvart kjem ho mor og får sjå korleis det står til. Det er lita trøyst i det og. Mødrene er vante med å få nyslakta ungar heim etter tannlegebesøk i etterkrigstidas Norge. Globoid og varme grautomslag er det som skal hjelpe etter behandlinga i den offentlige tannrøkta.

Neste runde med tannlegen to år etter kjem den høgtidelige innkallinga alfabetisk igjen av læraren på morran etter songen og salmeversa.

Då det blir min tur, stikk eg til skogs. Der er den beste råda eg finn på. Lenge etter at månen har kome opp, og folka er ferdige i fjøset på gårdane kjem det en elleveåring krypende ut av skogen og vil heim til kvelds.

Eg berga unna møtet med den omreisande tannlegen det året!

Folketellingen 1920

av Per Husby

Alle som er interesserte i hvordan foreldre, besteforeldre osv. hadde det før, kan nå glede seg. Vi har nå fått en folketelling for Stjørna for året 1920. Fra 1900 ble det holdt fullstendige folketellinger for hele landet med 10 års mellom. Før var det sjeldnere og med ujevne mellomrom – 1801, 1865, 1875, 1891. I dag trenger vi ikke folketellinger, for i dataalderen vet Statistisk Sentralbyrå hver time hvor mange vi er, hvor vi bor og mange andre ting om oss.

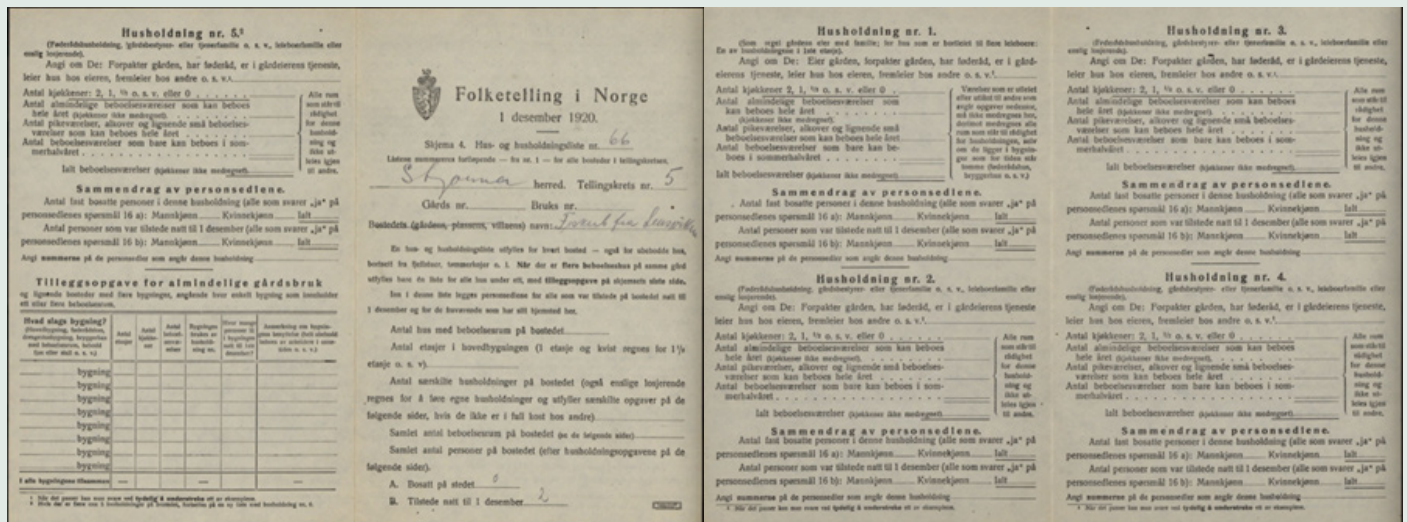
Ved folketellingen i 1910 ble alle bosteder besøkt av utvalgte tellere, og de skulle ha opplysninger for hvordan det stod til 1. desember 1910. Ved denne

tellingen ble det brukt 2 skjema. Ett for huset og ett for den enkelte person i huset. På husskjemaet var det en rekke spørsmål om eiendommen, huset, antall rom, antall personer mm. Videre spørsmål for den enkelte husholdning om det var flere husholdninger i samme hus. Dette forteller om hvordan folk hadde det med plass, antall rom de disponert osv.

Det måtte fylles ut et eget personskjema for alle som bodde i huset 1. desember 1920. Om det var familie, ansatte, folk som overnattet eller var der på besøk dette døgnet. Navn, kjønn, fødselsdato, fødested, ugift, gift, enke/enkemann, skilt skulle dokumenteres. I tillegg giftedato

for gifte kvinner og antall barn. Levevei måtte også fylles ut, og hvem de arbeidet for og bierverv og eventuell forsørgers hovedervert.

Helse spørsmål om noe som gjorde dem arbeidsudyktig stod også på skjemaet; f.eks. blind, sinnssyk, vanfør eller sykdommer. Statsborgerskap skulle oppgis og om man hadde vært i Amerika i minst 2 år. Det skulle oppgis stilling i huset; Hovedperson, hustru, sønn/datter, losjerende, besøkende osv. Videre om du var norsk eller tilhørte ulike samiske folkeslag. Du skulle også oppgi om du snakket norsk eller samisk språk daglig.

Kopi av et brev fra ordfører Johan Arnt Mollan forteller at han også vil fremheve kommunens gode sider:

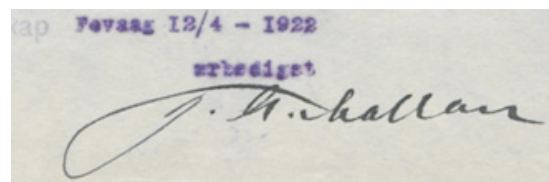
Tilbakesendes med 2 bilag Det ærede Centralbyrå, idet følgende meddeles:

Ad. Liste 3. Raakvaag må ansees som tett bebygget og nærmest betegnes som fiskerby. Det strøk som jeg mener må høre til det omhandlede er på listen understreket med røde linjer. Ved siste folketelling viser det seg og være 191 fastboende og 72 – derover – tilstededaværende, til sammen 369. Stede har god havn, har vakker bebyggelse, store og solide byggede sjøpakhuse (brygger).

Ad. Liste 6. Når samtlige de på listen som er understreket med blå linjer undtas, så er den øvrige bebyggelse på sammenhengende dyrket jord, som for en stor del må betegnes som småbruk. Bebyggelsen kan i almindelighet ikke betegnes som tett i tett, men det synes å dra i den retning. Ved Fevaag-sjøen er der nogen huse – de med rødt –

understrekte – samlet, hvoriblant 3 handelsmend. På dette sted er det ca. 30 sjøhuse, hvorav den største del båtnaust.

Det er måske overflødig men vil sluttelig uttale, at da Stjørna er den ved Fosenhalvøen som skjærer lengst ind i fastlandet, er det noget som tyder på at indre Stjørna – Raakvaag – blir et samlingssted fram i tiden. Selvfølgelig avhenger dette meget i kommunikasjonerne landvæerts, sydover til Skaugdalen og nordover til Aa(fjorden) mv. Likeså beror det på hvor snart vandkraften – som for en stor del utløper her – fra Fosenhalvøen kan bli til nytte for inndustrien. Her er isfri havne og allerede 3 til 4 fabrikker.

Folketelling i Norge

1 desember 1920.

Skjema 1. Personseddel nr. 5

Stjørna herred. Tellingskrets nr. 2

Hus- og husholdningsliste nr. 39, Gårds nr. 88, Bruks nr. 13

- Fullt navn: Harald Gustavsen Kystheim
- Mannkjønn¹. — Kvinnekjønn¹.
- Fødselsdag: 5 septbr i året 1912
- Fødested: Gjølgen i Stjørna { Opgi herred eller by i Norge, eller fødeland utenfor Norge.
- a Ugift¹. — Gift¹. — Enke¹. — Enkemann¹. — Separert eller bevilling¹. — Lovlig fraskilt¹.
- b For gifte kvinner: Når gift? _____ { Oplysningene gjelder nuværende ekteskap.
Samlet antal barn i ekteskapet? _____ Herav i live? _____
- Levevei (hovederhvervet, se Regler for utfyllingen: Spørsmål 6).
- (Se Regler for utfyllingen: Spørsmål 7).
a. Hvis De arbeider for andre (som funksjonær, arbeider o. s. v.):
Hvem arbeider De for? _____
b. Hvis De driver egen virksomhet: Anvender De leiet arbeidshjelp (ja eller nei)? _____
- Bierhverv (eller biinntekt) Nei

Har man nogen blinntekt av nogen betydning settes „nei“.

¹ Her kan svaret ved tydelig understreking av de ord som passer.

9. For alle som vesentlig forsørges av andre: Sagments og Angi forsørgerens hovederhverv nøyaktig skogsarbeider.

Merk: Hjemneværende barn under 15 år regnes alltid som forsørgede; deres eget erverv anføres som bierhverv i foregående rubrikk.

10a Blind¹. — Døvstum¹. — Sinnssyk¹. — Åndssvak¹. — Legemlig vanfør¹. — Syk¹.

For alle disse angis også hjemstavnskommunen _____

10b Er blindheten, døvheten o. s. v., vanførheten eller sykdommen: Antagelig medfødt¹ eller i hvilken alder fremtrådte: _____

11. Arbeidsdyktig¹. — Vesentlig nedsatt arbeidsevne¹. — Helt arbeidsudyktig¹.

12. I hvilket land statsborgerskap: Norge¹ eller _____

13. For alle norske som har været minst 2 år i Amerika: Hvilket år reist fra Norge? _____ Hvilket år hjemkommet? _____

14. Trossamfund: Statskirken¹ eller _____

15. Stilling i husholdningen: Hovedperson¹. — Hustru¹. — Sønn¹. — Datter¹. — Tjener¹. — Losjerende: med full kost¹, med delvis kost¹, uten kost¹. — Besøkende¹ o. s. v.

16a Er De fast bosatt i huset (ja eller nei)? Ja
Hvis „nei“, hvor bosatt? _____

16b Var De tilstede i huset natt til 1 desember (ja eller nei)? Ja
Hvis „nei“, antagelig opholdssted? _____

17a Nasjonalitet: Norsk. — Lappisk (fastboende). — Lappisk (nomadiserende). — Kvensk. — Norsk-lappisk. — Norsk-kenisk. — Lappisk-kenisk.

17b Hvilket sprog tales til daglig i hjemmet: Norsk. — Lappisk. — Kvensk.

Krets	Tellerkretsens navn	Tellers navn	Fast bosatt	Til stede
1	Eide (og Søtvik)	Einar Jensen	413	397
2	Gjølgen (og Varghiet)	Edvard Hov	301	295
3	Raak	Albert Bjørnsvik	430	494
4	Mælan og Rødsjø	Anders Husby	381	381
5	Selnes og Øerne	Nicolay Bruhn	345	375
6	Fevåg (og Frengen)	Wilhelm Clausen	458	462
SUM			2328	2400

Stjørna ble delt i 6 tellekretser og i hver krets var det en teller. For Stjørna var det stort sett lærere som hadde jobben, og det var ordfører Johan Arnt Mollan som hadde ansvar for at tellingen ble ordentlig utført.

Hvordan søke i folketellingen for 1920.

Alle telleskjema ble samlet inn av Statistisk Sentralbyrå (SSB) i 1920-årene og sortert på herred, eiendom og personer. Dette materialet er gitt ut i mange bøker, men vanskelig å lete i. I dag er skjemaene gjennomgått av Digitalarkivet og nå kan det søkes digital ved å gå inn på Digitalarkivet.no.

- Søking via «Avansert personsøk»
- Søking i transkriberingene (avskriftene)
- Det kan søkes etter det skanna materialet.
Da får du alt for kommunen og må bla bilde for bilde på alle skjema for den kommunen.

Alle kommunene (fra 1947) i Sør-Trøndelag er ferdig transkribert og publisert. Jeg transkriberte folketellingen for Aa (Åfjord) kommune for Digitalarkivet. (overførte opplysningene på skjemaene til dataark). Det kom fram mange interessante opplysninger om folk og leveforhold. Jeg anbefaler alle å gjøre seg kjent med slekta ved å søke på folketellingen for 1920.

Heimevernslaget.

av Roar Børø

Korleis kom ein bonde frå Stjørna med i Heimevernslaget?
Frå fjøsgolv et i Råkvågen til toppen av sjåvbissniss i landet ?

På den tid, det vil seie i 1978, dreiv eg eit middels stort mjølkeproduksjonsbruk i Stjørna. Nygift og med hendene fulle av gjeremål dagen lang. Det var ein kompis som tipsa meg. Ei annonse i Adressa der Hans Rotmo etterlyste ein gitarist. Eg var ein middels bra gitarist den gong som no, og reflekterte ikkje meir over det. Men da eg fekk tenkt meg om, så tenkte eg at eg skulle ringe Hans likevel.

Eg hadde møtt han ein kveld i byen da eg var inne og holdt eit foredrag om naturen i Fosen for unge naturvernara. På den tid var den folkelige kampen mot det planlagte skyte- og øvingsfeltet på Nord Fosen i gang. Og eg var med i dette. Eit fjellområde på vel 500 kvadratkilometer ville forsaret ilag med Nato ha å herje med. Hans spelte den kvelden for ungdommane. Der kom vi i prat og fekk ei god stund før eg kjørte heim.

Eg ringte og Hans ba meg heim til småbruket oppi Elvran han hadde kjøpt for Vømmølpengane han tjente nokre år tidligare. To skiver med Vømmøl spellmannslag hadde gitt gode inntekter. Eg fekk tak i fjøsvikar og kjørte oppover til Ytteråsen på spelling. Hans hadde allereide samla dei andre som var læraren Johan Brantzæg på bass og bryggeriarbaidaren Torgeir Henriksen på trekkspell.

Helga gjekk og vi fann tonen i laget. Hans hadde fleire titalls nye låta på gang så det var berre å velge. Slik vart Heimevernslaget til.

Vi øvde nokre helger utover vinteren og kjente at vi fekk dreis på spillet. Første spelling var 1. mai på Arbeiderforeninga i Trondheim. Fullt hus og stormande jubel. Vi var unge den gong og vi vart raskt til eit band som vart omfamna av den gryande radikale ungdomsbevegelsa i landet.

Vi spelte landet rundt. Og vart henta på flyplassane av arangørane og brakt inn til konsertane. I Grieghallen i Bergen, Chateau Neuf i Oslo osv. osv.

Vi spelte på dei store scenane og dei små. Frå Mausundvær og Tolga til dei største byane. Folket flira og kosa seg av songane og figurane som Hans Rotmo hadde i jakkeermet. Bryggeriarbeider Henriksen og lærarn han Brantzæg fekk sine låta. Likeins Bonsersjant Børø med hundre mål jord fekk sin.

Veteranen Mattis Skjøttarstugun vart henta frå gammelheimen. Han som sloss mot svenskan oppi Tydalens fjell i 1904 eller var det 1905? Det var han ikkje sikker på. Men han hugsa at det var ein tirsdayskvell og at han spanderte ei flaske brennvinn på svenskan oppi fjellet. Og at det var fint ver og sauer i området.

Brødrene Ole og Sivert Sole som var i byen og ufrivillig kom borti Missekonkuransen på restaurant Bajazzo da dei skulle iver og kjøpe seg mat på byturen. Den kom og på norsktoppen.

Vi var på Ilsvikøra da kommunen skulle rive alle husa der nede for å gi plass til parkering. Hans skreiv songen som vart ein klassiker om kampen for bydelen. Den spelte vi inn på direkten i Artic studio på Bakklandet ein kveld. Songen lever sitt liv enno i dag og dei fleste kjenner den. Hans var seg sjøl i songen og eg vart tildeelt å vera ein figur som ble kalt Sivert. Han som gjerne tok seg ein hivert. Men da må vi skaff oss ein hevert. Men ein hevert vart vel nøvert det no – song han Sivert. Låten om Ilsvikøra kom på norsktoppen i mange veker og vart ein trønderklassiker som spellet enno.

Slik utvikla laget seg. Vi spelte i kampen mot utbygginga av Forravassdraget i Stjørdal/Levanger/Meråker. Som seinare vart verna. Vi var i Alta og song mot Alta/Kautokeinoubygginga. Som var ein stor nasjonal naturkamp med hundrevis av demonstrantar.

Den vart avslutta med hundrevis av politifolk som jaga ungdommane ut av leiren dei hadde skapt i Stilla i Alta.

Hans skreiv låta etterkvart som vi reiste rundt til dei enkelte stadene tilpassa lokalsamfunna og folka som sloss for naturen. Vi var fleire år oppi Sela, fjellgrenda i Verran der vi spelte for Fosen sin natur imot skytefeltplanane. Hundrevis av ungdommar var samla med påfølgande fjellmarsj dagen etter opp mot Kastbotnet mellom Åfjorden og Verran. Songen om Sainna i Malm havna på norsktoppen i mange veker med historia frå kampen på Nord Fosen. Vi vart allierte med reinsamane på Fosen i kampen. Arvid og Ingvald Jåma var begge med i kampen mot skytefeltet og varige vennskap vart knytta.

Vi var i Oslo under streiken på vinmonopolet i 1978 med song som vart skrive på flyet mellom Værnes og Fornebu og framført såmmå kveld i Chateau Neuf. Slik kunne arbeidsmåten vera. Hans tente på ein ide og ut kom ein ny song på nokre minutt! Mange fleire kunne nemnast, men dette er noko av det som dreiv laget framover.

I alt tre album vart spellt inn under dei vel tre åra laget spelte den gong.

Mob.styrken den første.
TrekksPELLkrigen den andre.
Og spillet om Trøndelag den tredje.

Hans hadde fleire titalls nye låta på gang så det var berre å velge.

Mange har nok denne musikken i hyllene sine enno. I tillegg fins den på Spotify, Apple og dei andre straumingsnettstadene.

Utover 1979 vart det endring i heimen. Første barnet var på veg og det var ikkje like enkelt å stikke avstad på spelling landet rundt lengre. Eg trappa ned og inn kom ein ny lærar, Helge Basmo som tok over gitarspellet. Helge er forresten ein betre gitarist enn meg og ga laget ein ny dimensjon med spillet sitt. Eg vart innkalt til større manøvre dei siste åra i 1980 når laget hadde behov for Bonsersjantens kommandorop.

I fjor haust kom det ei melding frå Hans Rotmo. Han kalte inn Heimevernslaget til

tjeneste igjen! Førte år etter sist gong. Vi møttes og var einige om at vi går i gang. Denne gong er det kampen mot rasering av naturen i landet med vindkraftverk vi skal slåss imot.

Hans skreiv nye låtar som vi har spellet inn i Øra studio på Brattøra i byen. På strauming ligg nye låtar med laget.

Neste sommar speller vi konsertar ute i felten igjen. Forhåpentligvis landet rundt.

Det mobiliserest til kamp mot vindturbinar landet rundt. Som treng musikk i kampen mot rasering av naturen. Vi skal og spell rundt om i Trøndelag.

Det er berre å følge med!

SØLVREVFARMER I STJØRNA

av Bjarne J. M. Selnes

I Norge begynte de allerede i 1913 å drive sølvrevavl. Før den tid var det blitt fanget mange ville, fine eksemplarer av sølvrever i de norske skoger.

Endel av reveoppdretterne dannet i 1926, under ledelse av Det kgl. Norske Landbruksdepartement, sin landsforening, som fikk navnet Norges Sølvrevavslag, med kontor i Bergen. Medlemstallet var 290. Fire år senere hadde foreningen 4000 revegårder som medlemmer. Norges Sølvrevavslag arrangerte hvert år en utstilling i Oslo, og det ble utgitt et tidsskrift av laget, som fikk navnet Norsk Pelsdyrblad, som kom ut hver 14. dag i Oslo.

Norsk Pels Lager, NOPELA A/S, Stenersgt. 7, Oslo, hadde skinnkonkurranse først i 1930-årene. Dette firmaet var enerepresentant i Norge for Furtransit Rauchwaren-Lagerhaus A-G, Katzbachstr. 7, Leipzig, Tyskland. I 1932 hadde A/S PE-KO Pelskommisjon, Karl Johansgt. 6, Oslo, enerepresentasjonen for Skandinavia. Dette firmaet hadde basert seg på omsetning av pels for auksjonsfirmaet Norsia, i forbindelse med Ramico, tidligere Mucrena. - Norsia var utelukkende basert på omsetning av nordisk pels. - Et skinn kunne på denne tiden ligge på mellom 400-1000 kroner. For meget fine skinn kunne prisen komme opp i det dobbelte.

I 1920-årene var det flere som startet med sølvrevfarmer, også i Stjørna. I 1932 var det faktisk 7 sølvrevfarmer der. Nemlig 1 i Nordfjorden, 3 i Sørfjorden, 1 i Fiksdal, 1 på Selnes og 1 på Refsnes, skriver Dagsposten. Også Jakob H. Frengen hadde revfarm, og senere kom det også sølvrevfarmer i Råkvåg. -

Innkjøp av et par sølvrever lå på omkring 2800,- kroner. Parringstiden hos revene er i tiden januar-april, og drektighetstiden

varierer fra 51-53 dager. Revfarmene fikk et variert antall valper hvert år, men noen kreperte. Som dyrefor ble bl. a. sild og tørket fisk brukt. Slaktingen og pelsingen, som det het, foregikk på høsten. -

På Selnes ble det etter hvert flere revfarmer: I følge boken til Georg Haller: «Pelsdyravlen, med tilknyttede næringer. Norges næringsveier i tekst og bilder A/S», Oslo 1930, går det fram at **I/S Trøndersk Pelsavl Co**, startet allerede i 1923 med 3 par avlsdyr. Disponent var Jacob Selnes, (1894-1977). Han ordnet også et lite hefte på 4 sider: «Veiledning for nybegynnere i anlegg av sølvrevfarm.» - I 1928 kom hans eldre bror, Lars fra Amerika, og tok over driften, som ble utvidet og lå på eiendommen Selnesbrygga. I 1932 fikk de 30 valper. I 1933 mistet de 6 valper. - Lars K. Selnes døde i 1938, bare 51 år gammel.

Refsnes Pelsdyrfarm A/S, ble opprettet i 1928 av Anders Refsnes. I 1932 fikk de 40 valper. Her var Edvind Larsen revepasser før Arnold Selnes senere overtok denne jobben. Med revvokter-jobben fulgte egen bolig. - Dagsposten har en artikkel om farmen med foto i nr. 38, tirsdag 15. februar 1938, men avisen trykket årstallet 1937, som er trykkfeil. Artikkelen har ingen underskrift, men overskriften er: «Sølvreven parrer tidlig». - Blant etterlatte papirer etter min far, finner jeg kladden til artikkelen, samt fotoet, som har en tekst på baksiden, som sannsynligvis er skrevet av Anders Refsnes, og som har anskaffet fotoet. Teksten er gjengitt i avisen under fotoet med små korrigeringer. - Stjørna heimbygdslag har en avskrift av artikkelen med fotoet i årsheftet nr. 5 - 2009. -

Anders døde i 1939, bare 60 år gammel. - I følge Dagsposten 10/1 og 8/2-1940, slaktet de mellom 70-80 dyr, som de pelset, og revfarmen ble nedlagt. På våren

Revpasserhuset, som det ble kalt, var boligen til revvokteren på Refsnes Pelsdyrfarm A/S. Vi ser også noen personer. Han som står med bukseseler kan være Edvind Larsen, som var revvokter. Etter at revfarmen ble nedlagt 1940, ble huset overtatt av Hermod Lykken, som var en av de 8, som dannet aksjeselskapet i 1928. Huset ble revet av Lykken, flyttet og satt opp som hytte på fjellet.

Foto: Sannsynligvis tatt av Anders Refsnes, i 1930-årene.

i 1935 startet Jens J. Selnes, (1904-1988) en sølvrevfarm på sin fars eiendom. Han hadde uflaks og flere av valpene kreperte året etter. Vet ikke når farmen ble nedlagt. Haugan Revfarm ble også startet i 1935 av John Selnes og Edvind Larsen. Dette må ha skjedd etter at Edvind kom tilbake fra kveitefiske ved Grønmland. På fiske var Edvind uheldig og falt i sjøen, men det gikk bra, da han kunne svømme. Da han kom seg opp i båten og fikk på seg tørre klær, fikk han en dram å varme seg på av de andre ombord, men de advarte han og sa at dette måtte ikke bli noen vane!

En rev rømte fra farmen, men de ordnet en selvlukkende felle med åte inni, og merkelig nok kom reven tilbake og gikk i fellen som lukket seg! Vet ikke hvor lenge de drev farmen. Asplund-Revegård på Selnes ble startet like før krigen av Arnold Selnes. Han kjøpte og hentet rev-burene i Frengen, fra en som hadde sluttet, og kjørte dem med hest og slede til Selnes. Burene var 22 meter lange, og det var vanskelig å klare svingene, fortalte Arnold. Han drev revgården under krigen, men sluttet da han ble lurt med noen valper som han ikke fikk fra en nabobygd. Noen andre valper kreperte på grunn av fordervet fisk, fortalte han.

*Snutetang. Ble brukt til å sette over snuten på reven.
Hullet i tangen ble brukt til å sette et rør, hvis reven skulle ha medisin.
Foto: Bj. S.*

Joh. Selnæs

Distriktsdyrlæge.

BERGEN

En mils vei nord for Bergen ligger den 10 mil lange Osterfjord. Langs denne fjord og tilstøtende bygder i Nord- og Midthordland ligger tett i tett med revegårder.

Man regnet ifjor med 1200 revepar i fylket; siden da er tillagt noen par. I den øvrige del av fylket er der en ren ubetydelighet, så man kan regne med 800 à 1000 par i dette strøk.

De først innkjøpte var betalt med kr. 5 à 6000 pr. par. Regner man med kr. 3000 for de sist tillagte, skulde der i stamdyr være nedlagt for mellom 3 à 5 millioner kroner i dette strøk. Et ganske imponerende tall tatt i betraktning det er småbrukere, som har satt inn sin sparekapital.

Gårdene er små, de kan ikke fø sin mann.

Man har vært henvist til bierhverv. I første rekke som bygningsfolk, men de har også søkt nye og uprøvede felter. Jeg nevner i fleng: laksefiske hvor de er blandt de første på området, og skjellgravning. Når talen kom inn på pelsdyravl var det næsten utenkelig Osteringen ikke var med.

Avlen som til å begynne med var tenkt som biinntekt er for manges vedkommende hittil blitt en hovedinntekt og i betydelig grad avlastet de tidligere bierhverv. På en aktiekapital på ca. 20 000 kr., har det ikke vært noen sjeldenhet man i hvalper har solgt for et lignende beløp, år om annet. Selvfølgelig er der enkelte som har vært mindre heldig, ikke fått hvalper eller mistet et kull iblandt. Men det hender jo innen andre grener av husdyrbruket det kan forekomme uhell, eller gi lite utbytte. Sammenlignet med det øvrige husdyrbruk, kan man ikke nekte for at pelsdyravlen er blitt en faktor i næringslivet.

Tross revegårdene er små, fra 2 til 10 par, går tendensen her i retning av hver mann sin revegård.

Fordelen ved det er blandt annet: Man kan bygge sin egen revegård, kanskje av egne trematerialer, og passe selv sin egen revegård ved et av familiens medlemmer. Manglen ved de små gårder er at det koster for meget hvis hver mann skal reise og omsette sine dyr, men det kan rettes på ved at man slo sig sammen til en salgscentral. Stor eller liten, alt efter som den praktiske erfaring tilsiger.

Det blir selvfølgelig herefter mere nødvendig å økonomisere. Når man samtidig søker å holde en høi standard, noe man ved de årlige inspeksjoner og utstillinger ikke kan komme forbi, skulde der være godt håp for pelsdyravlen som en biinntekt også herefter. Det er for øvrig en fornøielse å se med hvilken interesse man følger med, ved utstillingsbordet og i litteraturen fra Kanadisk til Norsk pelsdyrblad, og fra første ferd søker å få fatt i gode avlsdyr. Resultatet er heller ikke uteblitt. Ved utstillinger så vel i Oslo som Bergen har man vært blandt de som har oppnådd de høieste premier.

Stempelet til Asplund-Revegård.

Foto: Bj. S.

(Joh. Selnæs.) Side 589 i boken til Georg Haller: «Pelsdyravlen, med tilknyttede næringer. Norges næringsveier i tekst og bilder», Oslo 1930. (Joh. Selnæs er samme person som Johan Arnt Selnes, født i Stjørna 1875, og døde i Bergen 1944. Han var onkel til bl.a. John Selnes, 1911-1987. Han tok eksamen ved veterinærhøyskolen i København i 1900 og ble dyrlege. Han var etterpå distriktsdyrlege i Stadsbygd. Etter at han giftet seg med Olufine, flyttet familien til Sunnhordland på Vestlandet, hvor han var dyrlege, og senere til Nordhordland, med bopel i Bergen.)

*Rikstelefon
og telegraf over
Fevåg central.*

*Disponent:
Jacob Selnes.*

$\frac{1}{5}$ Trøndersk Pelsavl Co.

REVSNEHAGEN PR. TRONDHJEM

Trøndersk Pelsavl Co. blev startet i 1923 med 3 par avlsdyr av den fineste pelskvalitet som var å opdrive. Stamdyrene, som delvis blev kjøpt fra Jøssås, Hommelvik og fra Mac. Kinnon, Prince Edward Island, Kanada, blev tatt av Trøndelagens eldste og kjente sølvrevopdretter revinspektør og prisdommer Einar Halseth, Strinda. Dyrene viste sig å være særdeles friske og fruktbare dyr.

Vi opdreter også Alaska blårever med særlig heldig resultat. Kjøpere får gratis ophold med opplæring i revestell og veiledning i byggeberegninger av revegårder. Fore-spørslar besvares omgående. Det er også anledning for kjøpere å få sine dyr pensjonert i revegården. Revegården ligger 2 timers reise med ruteskib fra Trondhjem til Kvithyll, derfra 1 time med rutebil til Revsneshagen. Vi står for øvrig til tjeneste med utvelgning av avlsdyr, likesom vi forhandler andre pelsdyr som hvitrev, rødrev og korsrev samt chinchilla og angorakaniner o.s.v.

(1/5 Trøndersk Pelsavl Co.) Side 168 i boken til Georg Haller: «Pelsdyravlen, med tilknyttede næringer. Norges næringsveier i tekst og bilder», Oslo 1930.

Veiledning

for
nybegynnere i anlegg av sølvrevfarm

Av Jacob Selnes
Revneshagen pr. Trondhjem

Sølvrevopdræt har været drevet anarrække i Kanada — og nu i flere aar har det ogsaa været forsøkt her i Norge — med udmærket resultat. Norges veirlag og naturforhold — særlig da i det nordlige Norge — skulde være udmærket skikket for pelsdyr, saa dyrerne baade trives godt her og kvaliteten forbedres.

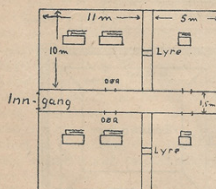

Fig. 1.

1. VALG AV DYR

Naar en skal begynde med sølvrevopdræt, gjælder det først og fremst at sikre sig avlsdyr av god kvalitet, baade hvad angaar farve og pelskvalitet forøvrig, og andre specielt gode egenskaper. F. t. regnes som mest salgbar de dyr som har fra 25—50 pct. sølvhaar. Specielt uheldig er brunt eller rødlig skjær over pelsen.

2. VALG AV PLADS FOR REVEGAARDEN

Det viktigste ved valg av plads er at finde et sted, hvor det er nogenlunde tørt (om nødvendig vel avgrøftet), lunt, noget sol, og ikke nede i en sækning, hvor vand kan samles. — Det anses av enkelte for heldig at ha revegaarden nær ved skog eller nogen trær, men det er ikke nødvendig, da det viser sig, at dyrene trives udmærket selv hvor ingen trær er. Heldig er et sted med

noget sydlig helling og utsigt. Absolut paa krævet er det imidlertid at revegaarden ligger saa nær husene, at en stadig derfra kan se anlegget. Dog bør det ikke almindelig være nærmere end ca. 100 m. fra husene. Ellers kan avstanden variere efter de stedlige forhold. Ikke for nær meget trafikkert vei, da meget støi virker uheldig. En avstand av ca. 100 m. fra meget trafikkert sted eller vei anses tilstrækkelig.

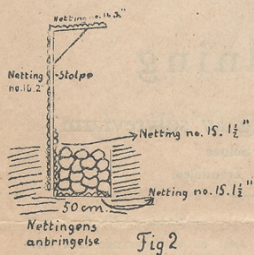

Fig. 2

3. INDHEGNING

Til et par trenges 1 stort gjærde, 11 m. x 10 m. og 1 litet gjærde 10 m. x 5 m., anbragt som paa fig. 1, plan for 2 par.

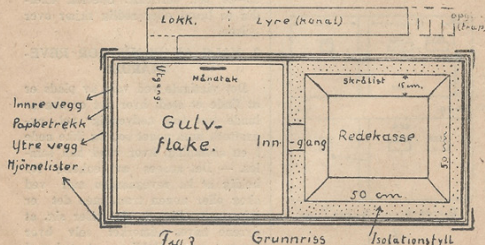

Fig. 3.

Indhegningen bør helst gaa ned til fast grund, eller hvor denne ligger dypt, minst 3 fot dypt.

Grofterne (se fig. 11) maa ha en bredde av ca. 1 1/2 fot eller 50 cm. Stolpene for gjærdet sættes med langs grøttens ytterkant, og første nettingsrad fæstes paa inderkanten av stolpene, naar helt ned og brækkes indover hele bundbredden (1 1/2 fot). Derpaa fyldes grøttene med sten og jøvnes ovenpaa.

De øvrige nettingraster fæstes ved klænger (kramper) paa ytersiden av stolpene og maa bundles godt sammen med streng. Øverste netting bøies indover ca. 60 cm. paa vinkler øverst paa stolpene (fig. 11).

Gjærdestolpene (av træ) bør ha en tykkelse av ca. 4" x 4" og ha en længde av minst 8—9 fot over jorden, og avstøttes med hardner mot storm.

Dørene til gjærdene maa en betryggende kamme lukke fra begge sider (utvendig laas); derill gjerne lukkesnor (wire) med lod, specielt for døren ind til gangen, da dyrene gjerne vil forsøke at komme sig ut og paa frikot.

Ang. antal stolper se fig. I. Prisopgave over netting m. m. faes ved henvendelse til Norsk Gjærde- og Metallfabrik A-S.

Oslo, smst Gunnar Birkeland A-S. Trondhjem.

4. HUSENE (fig. III og IV).

Der behøves 3 hus til hvert par. Av husstyper er det en mængde forskjellige, men almindelige krav til samtlige er: Tæt, trækfrie, av hovlet, slet materiale, specielt ingen fliser, fuger eller skarpe kanter indvendig. Hushuset er et enkelt enrummet hus uten redekasse, men med hængslet lok.

De 2 hus i hovedgjærdet kan lages enkeltvis eller sammenhengende som dobbelthus. Vi vil anbefale en type som paa fig. III og IV. I hver av disse to skasser skal være en redekasse. Denne maa specielt godt lages med hjørnelister, og for at de smaa hvalper ikke skal stå borti muren, maa der i bunden lægges ca. 15 cm. brede skraalister (fig. III og IV).

Redekassens indvendige maal bør være 50 x 50 cm. og holde ca. 50 cm. Den maa forsynes med et særskilt tætsluttende lok og maa staa minst 2—3 tommer op fra bunden i hovedhuset. Redehuset anbringes saa at der rundt omkring — mellem den og veggene i huset — blir et tomrum av ca. 10 cm.s bredde. Dette og under redekassen skal saa fyldes med korkflis (druekork) eller andet godt fyld. Delingsvæggen foran redekassen skal kun være jevnhoi med denne. Redekassen bør lages av trekvartoms ploiet materiale, og delingsvæggen foran av samme sort. Kanal til redekassen maa være tæt og aapningen ca. 22 cm. hoi og 20 cm. bred. Underkanten ca. 20 cm. op fra gulvet i redekassen. Utenfor denne kanal — i hovedhuset — lægges en liten skraaplatt godt jevnhoi med gulvet i redekassen.

Forøvrig lages husene av trekvartoms ploiet vandret-liggende materiale, pappes helt rundt utenpaa med uldpap og utenpaa det lodretteaen-

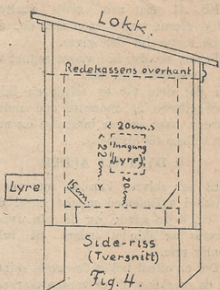

Fig. 4.

de staffbord, og hjørnebord over hjørnene. — Lokket hængsles og tækkes med lukkfritt takpap og kantliste.

Husets indvendige maal: 115 cm. langt — 75 cm. bredt — holde foran 70 cm., og bak 90 cm. — Hantusets længde som halve hovedhuset og uten redekasse. — Indgangskanaler til husene bør anbringes i en høide fra gulvet av ca. 20 cm. og ha en aapning av minst 7" x 8" (se fig. III og IV).

I hantuset og i hovedhuset foran redekassen anbringes en los, tætsluttende flake paa gulvet. Den skal kunne tages letvindt op for rengjøring. Den kan laves av noget tyndere materiale, men maa være slet.

5. FORING.

Dyrene bør som regel ha mat 2—3 ganger daglig — som oftest bare 2 ganger. Av mat spiser en sølvrev omtrent det samme som en hund. Av kjøt spiser den gjerne slakteavfald, hvalkjøt, høns og andet kjøt. — Fisk og sild spiser de gjerne, og det regnes for udmærket føde til dem.

Forøvrig maa dyrene ha noget melmat — grøt, brød — og saa noget melk.

NB. Al mat maa gives usaltet, frisk, gjerne tørket, men maa dep da helst bløtes for den gives.

Foring pr. dyr har været regnet til ca. 60—100 kr. pr. aar.

I det hele tatt er sølvreven ikke vanskeligere at opdrætte end andre husdyr, naar en har interesse og noget anlæg for dyrepaas.

6. DYRENES ALDER

Et par sølvrev kan en som regel bruke i avlsøiened minst indtil de er ca. 8 ar gamle, og da kan dyret sælges og skindet selges til fuld vanlig pris.

Det er oftest behov for gode skind, og da markedet er et verdensmarked, vil nok prisene holde sig oppe, selv om her i Norge skulde bli masseproduksjon. — Som eks. kan nævnes at f. t. kan Kanada ikke tilfredsstille New-Yorks behov for fine sølvrevskind.

Utbytte kan en gjøre regning med at faa allerede første aaret (av aarsgamle hvalper), og antal unger er fra 2 til 8. Mest almindelig 4—5 pr.

aar. — Det er saaledes let at skjønne at med de høie priser paa pelsverket — 700—2000 kr. eller mer pr. stk. — vil sølvrevavl bli en meget lønnsom forretning.

7.

Vi vil sluttelig ikke undlate at fraråde kjøp av godtkjøps — mindreverdige dyr, da de sætter pelsverkkvaliteten og dermed lønnsomhet langt ned. At kjøpe indført dyr vil vi paa det bestemteste fraråde, da det har vist sig at være en ret vanskelig og skinlet selges til fuld vanlig pris. Flere av dyrene har paadratt sig sydom underveis, saa manne or død i løpet av kort tid. Dertil kan en let risikere at faa mindreverdige dyr. — Da nu de norskefødte dyr staar fuldt paa høide med de kanadiske, vil vi ikke undlate at tilskynde enhver kjøper av sølvrev at støtte denne industri ved udelukkende at kjøpe norskefødte dyr, registrert (godkjendt) og stambokført i Norges Sølvrevavlskr. Bergen, under kontrol av det kongelige norske handbrugsdepartement.

Veiledning...
Hefte på 4 sider, av Jacob Selnes.

Avisklipp fra gamle dager

av Eilert Bjørkvik

Husa i Holvatnet en snøråk vinter

Uvanlig dårlig vintervær

Onsdag 12.02.1902: Fra Skjørn skrives til Dagsposten:

En ualminnelig snøvinter ble denne. Til fjells for eksempel i Hulvandet, skal det være 6 a 7 alen (= 3,7 - 4,4 m) djup snø. All kjøring og skogdrift er forresten således stanset. Det fortelles, at beboerne i Hulvand har måtte gå til skogs på ski og bære hjem mye ved, så de kunde fyre.

Det er derfor ikke å undres på, at flere flokker elg trekker nedover til sjøen. Man har greie på, at en 12 - 13 stykker ferdes her i grenda - Råkvåg og omegn.

Lofotfolket har vi tidende av er fremkommet for en 8 dager siden. Til Halten seilte de siste torsdag, men ennå er folk, som skal til Veiholmen, hjemme på grunn av mangel på føyelig vind.

Dårlig vær og dårlig arbeid

Søndag 21.8.1904: Fra Indre Skjørn skrives til Dagsposten:

Det uheldige slåttonnvær gjør det nokså betenkelig for landmannen, som nå må erfare, at hans høyavling ruineres af stettevarende regn med tåke og «dauvær». Åkervekst kan i år fordi den er så sein, heller ikke ventes å gi det tilsiktede utbytte og kommer vel til at friste samme skjebne som grasveksten at den ødelegges under innhøstningen.

Torvtilvirkningen ble også på grunn av uheldig værforhold omtrent mislykket. Brensel er her et stort spørsmål, især nå siden skogene ble uttynnet ved uskjønnsom skogdrift. Riktignok gjenlegges masser av brukbar kvist og annet treavfall etter hogsten, men folk har ennå ikke brydd seg om at nyttiggjøre seg disse verdier. De som eier skogene, behøver det kanskje ikke selv; men da

burde skogeierne stille disse vedforråd til salgs, om transportforholdene ikke ble for besværlig. Med det besluttede og påbegynte veiarbeid i Strandfjellet og Kleiven later det til å gå temmelig sent. Sistnevnte parsell vil, om den engang komme i stand, neppe svare til hensikten, da Kleivveien burde vært helt ombygget og gå langs fjellet oven for Kleivens gård og støtt sammen med den gamle vei ved Kleivabekken; derved ville mange fordeler vært vunnet for å lette atkomsten; derved kunne man også unngå det farlige, høge stup ute på Kleivhammeren, hvor den nå oppstukne og besluttede veilinje skal passere.

Angående det forestående kommunevalg har det vært avholdt møte, hvorav erfares, at en del av velgerne ønsker innvalgt i styret flere nye og uprøvde menn. Om dette er heldig, får nå fremtiden vise, men man skulle også tro, at de personligheter, som har vist at duge til noe, burde ved slike viktige leiligheter komme i betraktning.

Ungdommen og de eldre.

Mandag 19.9.1904: Fra Søndre Skjørn til Dagsposten

Når man betrakter ungdommen og de eldre nå for tiden, vil man visstnok finne, at de eldre har så meget å dadle ungdommen for. Skal de unge ha seg en liten fornøyelse eller lek, blir de etterpå overøst av kritikk og sladder. De som mest slenger ut ondord til ungdommen, er slike folk, som i sin tid ble betegnet som «Bygdens berme». Man hører nå til dags gamle folk fortelle om sine jevnaldrende, om deres «bedrifter», hvor «storartige» og «gode» de var, mens de var unge - hvor mange «eventyr» de hadde gjennomgått, og hvor mang en «dristig» rolle de hadde spilt. Men nå får man høre at om ungdommen bare har gjort «en liten bagatell», ja da er de snart ferdige til å overgi disse i rettferdighetens hender.

Skal tro hvor det ville ha gått, om man før i tiden hadde gått så strengt i vei med ungdommen? Man klager over drukkenkap og brutalitet, - at ungdommen nå for tiden er så forvent, men mon tro, om det var mindre drukkenkap og slagsmål før i tiden? Det fortelles sågar det

motsatte. Jeg for min del tror, at de unges «råskaper» nå for tiden blir å betrakte som null, når man tar hensyn til fortidens «rå» ungdomsutøvelser; men nå vil altså «en del» av de eldre ikke vite av at «Kua selv engang har vært kalv».

Ser vi litt på fortidens og nåtidens ungdomsbevegelser, vil vi visst nok finne, at det er flere ungdommer nå for tiden, som forskjøner hjem og fedreland enn det var for en mannsalder tilbake. Hvor meget stort og godt har for eksempel ikke ungdomslagene gjort! Her har ungdommen så seg en oppgave å løse, et mål å nå. Og mange - rett mange av de eldre har også sluttet seg sammen med ungdommen i gjensidig forståelse. Men det har også hendt, at de eldre satte seg så til motverge i enkelte lag, og enden var blitt en evig undergang av hele laget. -

Får en lov og spørre: Er slikt pent av de eldre? Kan de vente å vinne ungdommens sympati på dette vis? Jeg spør bare.

De eldre bør ikke stikke noe under en stol for ungdommen, men åpent og ærlig si det frem. Intet er så ondt for en Ungdom, som å bli nedrasket og overladret i nabogården, for «små feilgrep», som kunne blitt tilgodegjort ved en åpen og ærlig henvendelse til vedkommende ungdom selv. Når det bestandig går denne motsatte vei, da bør man ikke undres over, at ungdommen tar hevnen over sådanne nedrige folk.

La det derfor være slutt med slikt nå! I gamle - menn og kvinner: Snakk ikke bare om ungdommen og dens feil, men ta for dere nyttigere emner. Tenk på dere selv! Dvel ved tanken etterpå, så vil dere finne, at også dere engang har vært ungdommer - og kanskje ikke på noe vis bedre. Derfor tilslutt - dere eldre: Vær med ungdommen, ikke imot! Først da kan dere vente ungdommens gjenkjærighet.

Uforsiktighet ved minering.

Tirsdag 01.11.1904: Fra Indre Skjørn skrives til Dagsposten

Et beklagelig ulykkestilfelle rammet lørdag ettermiddag gårdbruker Johan Jensen Selnæs, idet han i sin innmark var i ferd med å avfyre bergskudd.

For å tenne luntene brukte han en torvglo, og for å få fyr på gloa, helte han seg ned til skuddhullet for å blåse på glødene. Dette hadde tilfølge, at skuddet eller «kruttmosen» sprutet den stakkars mann i ansiktet og molesterte det ganske forferdelig samt rev enn videre bort fire fingre på venstre hånd. Selnæs er nå innlagt på sykehuset her i byen.

A/S Skjørns Sildolje- & Kraftfôrfabrikk

Dagsposten torsdag 13.03.1913:

Selskapet ble stiftet på konstituerende generalforsamling her i byen den 11. dennes. Styret består av overretts-sakfører Holthe, Trondhjem, Jacob Nornberg, Bjugn og Grosserer J. A. Sannan, Hasselvik. Som disponent ansettes J. A. Dybdahl, Rissen, og som arbeidsformann ved fabrikk J. P. Jensen, Bjugn.

Fabrikk, som allerede er oppført og i full ferdig stand til drift, er beliggende ved gården Sagen i Skjørn, tett ved Sagelven og fossen av samme navn. Stedet har god havn og anløpes på signal av Fosenskipene i Skjørnruten.

Fabrikk er utstyret med tidsmessige maskiner og er basert på en produksjons- evne på ca. 120 mål sild pr. driftsdøgn. Maskineriet er levert dels av Kristiania- verksteder, dels av Ørens mek. Verksted, Trondhjem.

Så har da altså nå også den bekjente gode sildfjord Skjørn fått sin egen sildoljefabrikk, om enn størsteparten av aksjene er på utenbygds hender.

A/S Skjørn sildolje- og kraftfôrfabrikk

Motgang, mer penger må til og forsøk på utviding av produksjonen. På tross av

mange vanskeligheter var fabrikkene i Saga de viktigste arbeidsplassene i Stjørna i mange år.

Dagsposten onsdag 22.10.1915:

Selskapet har anmeldt til firmaregistret i Fosen at selskapets navn er forandret til «Northern Packing Co». Selskapets kapital nedskrives med 50 prosent fra 31.000 kroner til 15.500 kroner. Selskapets virksomhet endres til også å omfatte tilvirkning og salg av hermetikk. Aksjekapitalen søkes utvidet ved nytteging ved aksjer a 250 kroner ved minimumskapital 30.000 kroner, maksimum 100.00 kroner. Det er fastslått at den nye aksjekapital, skal være preferansekapital med rett til 7 prosent utbytte før de eldre aksjer tillegges dividende. Ved generalforsamlings- beslutning av 31te august ble kapitalen utvidet med nyttegnen kapital av kr. 80.000,00 fullt innbetalt. Til nytt styre er valgt Einar Jakobsen, Olav Tryggvasons gate 40, Anders Refsnes, Refsneshagen, Skjørn, og Edv. Østerlie, Prinsens gate 34, den siste som formann.

Råkvåg Canning Co. A/S.

Dagsposten mandag 31.01.1927:

Råkvåg Canning Co. A/S er etablert i 1925, med en aksjekapital på kr. 60.000, som fra 1927 er utvidet til kr. 155.000. Formålet er tilvirkning av røket og urøket sild i olje og tomat for oversjøiske marked- er, og ved full drift kan leveres 3000 kasser ferdig hermetikk pr. uke. Firmaet eier en hermetikkfabrikk som ligger i Råkvåg, og en hermetikkfabrikk og 1 sildolje- fabrikk som ligger i Saga, Skjørn. Firmaet har egen transportbåt. På samtlige anlegg beskjefteges 250 arbeidere.

Anlegget i Råkvåg omfatter 1 fabrikk, 1 lagerbygning og 1 kontorbygning. Anleg- get i Saga omfatter 2 fabrikkbygninger, eget elektrisitetsverk med vannfall, som

kan utbygges til 1500 hk, disponent- bolig og arbeiderbarakke. Hermetikk- fabrikkens 3. etasje er innredet til beboelse for fabrikkens arbeidere.

Direksjonen består av kjøpmann Sverre Havdahl, formann; gårdbruker Ole J. Storflor og trelasthandler Johan Vikauene. Firmaets hovedkontor er i Trondhjem. Bedriftens disponent er Johannes Koen, som er født i Trondhjem i 1889.

Et billig næringsmiddel

Dagsposten lørdag 13.10.1917:

North Atlantic Canning Co. A/S er begynt å fremstille fiskemel.

Blikkmangelen har som tidligere nevnt gjort at de fleste hermetikkfabrikker har måtte forberede seg på å innstille driften eller å omlegge den. The North Atlantic Canning Co. A/S, som har fabrikk her i byen og i Saga i Skjørn, har i den senere tid drevet eksperimenter med fiskemel. Det er nå lyktes firmaet å fremstille ut- merkede produkter både av fersk fisk og klippfisk og firmaet akter derfor helt å gå over til produksjon av dette utmerkede næringsmiddel. Om et par ukers tid vil alle de nødvendige maskiner til driften være montert og produktet vil da kunne fås i handelen i ½ og 1 kg. pappesker.

Fiskemelet er inndampet til en vanngehalt av bare 10 prosent og er da holdbart i lang tid. Det er velsmakende og kan brukes til alle fiskeretter som fiskeboller, fiskekaker, bacalao osv. Dessuten vil fiskemelet – og det har ikke minst betydning i disse tider – bli meget billig. Det skal ved hjelp av dette næringsmiddel være mulig å skaffe middag til 4 personer for 90 øre!

Firmaet skal etter hva vi erfarer, ha tilbudt provianteringsdepartementet å stille oppfinnelsen og fabrikkene til dettes disposisjon. Det ville være å ønske at man her i landet hadde sin oppmerksomhet henvendt også på fisken som næringsmid- del, ikke bare på melet. Vi nordmenn har ellers, som en politiker har sagt, en viss tilbøyelighet til å gå over havet efter mat.

Fabrikkens start med optimisme og tru på framtida

Hageselskap på Øra i 1926. Lengst til venstre sees farfar Ottar Johansen som toåring. Oldemor Hjørdis Odinsen sitter lengst til høyre i profil, og tippoldefar Odin Ovesen skimtes bak et annet barn på venstre side.

Odins hage

En engelsk cottage garden i Fevåg fra det tidlige 1900-tallet
av Daniel Johansen

For noen år siden overtok jeg familiens feriehus Fredly, eller Øra som vi kaller det, i Fevåg. Den lille stua ved Fevågsjøen har fulgt familien vår siden den ble til. Min tippoldefar Odin Ovesen (1877–1952) fikk skilt ut tomt på heimgården Øra og bygde huset i 1911. Min farfar Ottar Johansen, som selv hadde vokst opp på Øra, kjøpte huset av sin onkel i 1973 og startet nødvendig istandsetting. Min far fikk huset av sin far i 1993, og overdro det til meg i 2018. Min sønn Arnar blir en gang sjette generasjons eier av den lille stua vår, om ikke et stigende hav gjør det vanskelig å feriere på kotehøyde 2,3.

Tippoldefar Odin var en estetisk anlagt herremann. Den lille stua ved Fevågsjøen ble bygget i sveitserstil med glassveranda, grindverk i gavlene, spyd under vinduene og drager på taket. Han var en pasjonert miniatyrskipsbygger og løvsaghåndverker. Huset er fortsatt fullt av morsomme

og kuriøse arbeider fra hans hånd. Fram til midten av 1920-tallet drev Odin som handelsmann i Fevåg og Trondheim.

Mye av dekoren på stuebygningen på Øra har forsvunnet i tidens løp, men alt skal på plass igjen. Målet for min eierperiode er å gi eiendommen tilbake det preget det hadde på Odins tid. Dette gjelder ikke bare for huset, for Odin hadde utover snekkerferdigheter også usedvanlig grønne fingre. Jeg er utdannet kunsthistoriker og har i mange år arbeidet med å kartlegge hagehistorien på herregården Austrått på motsatt side av Stjørnfjorden. Motivasjonen for å restaurere gamle hus og gjenskape historiske hager er derfor over gjennomsnittet stor.

I 2019 fullførte min mor Britt Eirin Johansen etterutdanning som historisk hagegartner ved Veia Grønne fagskole. Som avsluttende eksamensoppgave

laget hun en restaureringsplan for Odins hage på Øra, og dokumenterte i den forbindelse alt av fotos og beskrivelser av hagen, samt planter og spor på eiendommen som grunnlag for restaureringsplanen. Den videre teksten bygger på hennes kartleggingsarbeid.

Vi vet ikke når Odin begynte sitt hageprosjekt på Øra, men en tegning fra 1917 viser at han var i gang. Fram til 1919 gikk bygdeveien gjennom tunet, mellom stuebygningen og uthuset. Da var hagen tydelig avgrenset mot sør av et gjerde mot veien, som man ser på tegningen.

Med flyttingen av veien i 1919 ble det plutselig mulig å lage en hage på hele den da 300 m² store tomten som omsluttet stuebygningen. Da kommer vi til det første begrepet som må forklares. Som tittelen hevder satte Odin i gang med å anlegge en «cottage garden». Hva menes så med det?

Øra ca. 1915. Ungene foran er min oldemor Inga til venstre og hennes bror Oskar til høyre. Bygdeveien sees foran trapphella.

Odin, hans andre kone Richarda og to etterkommere foran glassverandaen i 1940-årene.

Tegning av Fredlystua på Øra av T. Tokseth fra 1917. I bakgrunnen skimtes tunet på gården Øra som brant 06.01.1928, og ble gjenoppbygget ved den nyanlagte veien sør for tunet.

En cottage garden, eller landsbyhage, var siste mote innen engelsk hagekunst ved forrige århundreskifte. Stilen sprang ut fra den såkalte Arts and Crafts-bevegelsen på slutten av 1800-tallet som også innenfor hagekunsten ønsket å gjenreise det preget som hender, og ikke maskiner ga omgivelsene, og en mer naturorientert stil. Dette i kontrast til de geometriske og strengt bearbejdede formalhagene fra tidligere epoker. Særlig gartneren William Robinson og hans agitasjon for såkalt «wild gardening» og bruk av stedegne og hardføre planter tilpasset stedets klima, ble viktig. En maler fra tiden som tydelig gjengir stemningen i disse hagene var Helen Allingham (1848–1926) som er mest kjent for sine akvareller av engelske landsbyhus og hager fra Victoriatiden.

Denne stilretningen innen hagekunst ble i Norge grundig reklamert for i for eksempel tidsskriftet Norsk Havetiende som kom ut fra 1885. Kanskje hadde Odin lest noe av dette?

En forfatter som gjør rede for prinsippene bak denne retningen innen hagekunsten er Christopher Lloyd som i boken *The Cottage Garden* fra 1990 egentlig beskriver Odins hage på Øra trinn for trinn. Stilen var ifølge Lloyd opprinnelig

et småkårsfenomen, før den ble borgerlig mote. Derfor skulle den ha et vel så tungt innslag av nytte- som prydevekster.

Landsbyhagen skulle tradisjonelt omslutte et lite våningshus på alle kanter og ha mindre uthusbygg plassert rundt omkring for å danne le. Utedoen skulle plasseres i utkanten av hagen og hele tomten skulle avgrensnes med en grøft og/eller et gjerde. Inngangspartier som port og hoveddør skulle omkranses av tung beplantning. Selve hagen ble organisert langs slyngede grusganger kantet med bed. Trær og materialer for kanting ble hentet fra naturen, eller gjenbrukt. Det samme gjaldt for steinheller og materialer til hagebenker og bord. Ville- og kultiverte trær, busker, frukt- og bærtrær og tradisjonelle stauder skulle så mikses i en salig blanding, som Lloyd beskrev som: «a tidy mess.» Blandet med dette skulle det være løkblomster og selvsådde planter i mengder.

Slyngstisystemene i hagen var belagt med hvit skjellsand som vi vet Odin hentet i Vestvikan i Fevåg og bar på ryggen i en stor flettet meis. Kantene mellom stiene og bedene var besatt av hvitmalte stolper, og som rekkverk mellom disse ble det brukt malt hesjestræng. Mange av bedene var i tillegg kantet med kuskjell og

saueskjell, som man ser på bildet under av Odins barnebarn i hagen. Både det å bruke skjell som kanting og bruken av lave gjerdestolper med tau eller streng som rekkverk, finnes i gartnerplanlagte parker og hager fra tiden. Den mest forseggjorte delen av hagen lå vest for stuebygningen der tomten var bredest, og der var det anlagt et lite lysthus av tettplantede syrintrær som omga et lite rundt steinbord. Herfra kunne man vandre på slyngstiene bak huset og rundt tilbake til glassverandaen. Vest for lysthuset, på hjørnet av tomten kunne man følge en annen slyngsti-trasé kantsatt med bærbusker, til en liten utedo med pyramidetak som av Odin ble kalt «Kiosken».

Utover de nevnte plantene vet vi at Odin også samlet stauder til hagen hele livet. Mange av disse har forsvunnet med tidens løp, men fortsatt finnes det 16 forskjellige busker - og staudesorter som trolig stammer fra hagens første 20 år. Blant disse kan nevnes hvit prestegårdsrose, gullknapp, storhjelme, en sjelden rød primula, daglilje, toppklokke, akeleie, krypfredløs og sverdlilje. Odin hadde et pæretre i hagen, men vi har ingen opplysninger om epler eller plommer. Flere rabarbrarøtter, samt gressløk og luftløk stammer også fra Odins tid.

Malerier av Helen Allingham:

Cottage, Freshwater, Isle of Whight 1900

A garden in spring 1905

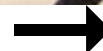
Øra med Odins hage i 1940-årene.

Ett av Odins barnebarn ved de skjellkantede bedene.

Familie på besøk i «lysthuset» vest for Fredlystua.

Odins sønn Anker, hans kone og sønn Benth foran inngangen omkranset av humle.

Benth Owesen som barn i peonbedet.

Inngangen var omsluttet av to humler som fortsatt vokser ved glassverandaen, og var i tillegg flankert av to klipte balsamtrær. Øst for glassverandaen står fortsatt tre lønnetrær som Odin dyrket fram av frø han fikk tilsendt fra en søster på Averøya. Rundt lønnene lå hans stolthet, nemlig det store tulipanbedet, som damene i bygda valfartet til for å se under blomstring hvert år så lenge Odin levde.

Med Odins død i 1952 opphørte den nitidige skjøtselen av hagen, og store deler av eiendommen grodde igjen. Da istandsettingen startet i 1972 ble mye av vegetasjonen fjernet for å klare å jekke opp huset og samtidig åpne opp tomten. Av forståelige og praktiske hensyn har mye av det en gang veldig særpregede forsvunnet både fra hus og hage på Øra.

Hva var så spesielt med Odins hage? Hvorfor er den verd å skrive om? For det første var det uvanlig på denne tiden at mannfolk drev med hagebruk på et slikt nivå. For det andre var dette en uvanlig stor og forseggjort hage. Det fantes andre hager i Fevåg også. Odin hadde selv vokst opp med en. På gården Øra, som tomte ble skilt ut fra, var det en typisk «stuehage» som var det

vanlige å finne på gårder ved forrige århundreskifte. Dette var et lite parti, ofte i våningshusets bredde, som var omsatt med stakittverk, og som bestod av en blanding av pryd- og nyttevekster. Det helt spesielle med Odins hage var at den fylte hele eiendommen og var nært opp til stilsikker i sin engelske form. Den vitnet om en mann med en særlig interesse for og oppdatert kunnskap om datidens mote innenfor hagekunst.

Odin Ovesen var kanskje i utgangspunktet en handelsmann med god økonomi, men gikk konkurs i 1920-årene, og levde etter dette på et eksistensminimum. I mange år gikk han på nødsarbeid og bygde vei for det offentlige, alltid uklanderlig antrukket i dress og slips. Til tross for pengemangelen fortsatte han å arbeide videre på sin hage med utgangspunkt i det han kunne finne i naturen, gjenbruke, eller få av venner, slekt og naboer. Slik sett kan man si at hans hage på Øra virkelig ble en ekte cottage garden, som opprinnelig var små prakthager skapt med det man kunne forme i en pengeløs virkelighet.

I årene som kommer håper vi på å kunne bringe mer av fordums pryd og sporene av Odins hender tilbake til vår lille idyll ved Fevågsjøen.

Den vitnet om en mann med en særlig interesse for og oppdatert kunnskap om datidens mote innenfor hagekunst.

Familiebesøk i fluktstoler foran glassverandaen. Bak kvinnen til høyre sees stammen på den ene balsampoppelen som flankerte inngangen.

Odins bære foran glassverandaen på Øra i 1952.

Øra sommeren 2021. Fortsatt gleder sporene av Odins grønne fingre oss hver sommer.

SATANS VERK

Fevåg ungdomslags hytte ved Høkorn

av Eilert Bjørkvik

*Grunnmuren i dag. Den måler ca 12x6 meter.
Foto Sølvi Dahlen Lauvsnes.*

I sommer fikk jeg spørsmål om jeg hadde hørt om Satans verk i Fevåg. For mange år siden hørte jeg om ei hytte eller et forsamlingshus ved Høkornvatnet som ble kalt for det, men noe mer visste jeg ikke. Under Stjørna heimbygdslags aksjon med å samle inn privatarkiv, særlig etter lag og foreninger, kom det inn materiale fra Fevåg ungdomslag. Dette materialet sammen med mange muntlige opplysninger er grunnlag for de opplysninger jeg har funnet om hytta med det noe odiose navn.

Jeg begynte å bla i møtebøkene, og i styremøte 17. september 1944 fortelles det at det har vært snakk om at laget skulle kjøpe hytte eller et hus som egnet seg til hytte for laget. Da laget hadde ei kassa-beholdning på over 5000 kroner, ble styret enige om å kjøpe et hus som laget kunne bruke som hytte. Kasserer Frits Johansen fikk i oppdrag å ordne med kjøp av hytte. Det ble handlet fort, for allerede 10. november 1944 er det regnskapsført at det er betalt 4750 kroner for et tømmerhus til hytte. Senere framgår det at materialet til hytta var kjøpt fra Byneset. Det ble ikke bygging umiddelbart, så freden kom før byggearbeidet kom i gang.

På årsmøtet 10. juni 1945 ble Jan Johansen valgt til formann, og oppføringen av

hytta var en viktig sak for laget. Det ble en diskusjon om å sette opp hytta. Styret ble pålagt å snakke med Stjørna jordstyre om saken og framlegge resultatet på et senere møte. Det var ikke bare referat fra styremøter og årsmøter som ble ført inn i møteboka. Det ble også referat fra rene lagsmøter. Ungdomsmøtet 20. juli 1945 ble åpnet med samtale om utflukt. Frank Fagervold ville ha utflukt til Byneset for samtidig å hente det som var igjen av hytta, hovedsakelig golv og tømmer, og det ble vedtatt å velge en komite for å ordne med båt og tur.

Hytta ble behandlet som egen sak. Alf Frengen foreslo å nedsette en komité som skulle få tak i folk til å grave grunnmur samt fastsette dagpenger for arbeidet. Det ble referert et utdrag fra det forrige møte hvor ungdomslagets styre ble pålagt å ordne med alt som gjaldt hytta, men da det delvis var kommet nye folk i styret, og da det gamle styret syntes man måtte dele på arbeidet, ble det etter forslag fra Petter Bakken valgt 3 mann som på beste måte skulle ordne med grunnspørsmålet. Som hyttekomité ble valgt: Johan Askim, Sigv. Frengen og Frits Johansen. Det var full enighet at grunneierne skulle ha lov til å bruke kjøkkenet og et loft ved seterdrift, når det ikke var til hinder for ungdomslaget. Det framgår ikke hvem som var

grunneiere og hvem det var som eventuelt dreiv med seter. Sannsynligvis lå hyttetomt på felles grunn under Frengen og Fevåg.

På ungdomsmøtet den 4. november 1945 var det samtale om oppsetting av hytta. Alf Frengen foreslo at laget begynte å sette opp hytta straks, og dette ble enstemmig vedtatt. Styret ble pålagt å bestemme når arbeidet skulle begynne. Frank Fagervold foreslo at det skulle være 2 dagers pliktarbeid for lagets medlemmer, og dette ble enstemmig vedtatt. Trygve Øvergård foreslo at timelønna skulle være 1 krone for det videre arbeidet, og dette ble også vedtatt. Alf Frengen ble valgt til fast arbeidsformann. Videre ble det bestemt at damene skulle koke til arbeidslaget.

Ei uke seinere var det nytt ungdomsmøte. Da var det samtale om arbeidet på hytta. Alf Frengen klaget over at det var så lite arbeidsfolk å få tak i, når noe skulle gjøres for laget. Det ble satt opp liste over dem som ville arbeide med hytta, og 12 mann meldte seg straks. På årsmøtet 6. januar 1946 var det full enighet om å gi styret fullmakt til å ta opp lån, og gjøre det som var nødvendig for å få ferdig hytta. Frank Fagervold foreslo at styret fikk fullmakt til å låne inntil 2000 kroner, men det forslaget ble forkastet.

Broder Fevåg (1922-1979) på tur til grunnmuren etter hytta. Foto utlånt av sønnen Lars Jomar Fevåg, Ålesund.

Opplysningstavla ved grunnmuren. Foto Sølvi Dahlen Lauvsnes. På denne tavla er det en del faktaopplysninger som ikke stemmer. Materialene ble henta fra Byneset i 1944, og det gikk ikke så fort med oppsettinga. Den ble ikke bygd under krigen og var ikke klar for innvielse før 19. oktober 1946.

På ungdomsmøtet 3. februar 1946 syntes Alf Frengen at de måtte ha en fest snarest mulig, da laget hadde store utgifter med å få satt opp lagets hytta. Det ble vedtatt å holde fest om 14 dager, og som festkomite ble valgt Sigv. Frengen, Birger Johansen, Reidar Øvergård, Gunnar Frengen, Arvid Sjøbakk og J. Jamtfall. Det ble enstemmig vedtatt at de av lagets medlemmer som ikke tok sine pliktdager med arbeidet på hytta, skulle betale 16 kroner (1 krone timen) til lagets kasse.

Styret vedtok samme dag å sende søknad til Stjørna Sparebank om et lån på 3000 kroner. I brevet heter det at lånet skulle brukes til oppsetting av skihytte for laget. Hytta var kjøpt kontant for 5000 kroner. Materialene var kjørt på plass, og stein til grunnmur var uttatt og framkjørt. Ungdomslagets forsamlingshus *Fram* ble stilt som garanti for lånet. Laget var gjeldfritt og uten heftelser. Søknaden var undertegnet av Petter Bakken, Olaus Larsen, Alf M. Frengen, Fritz Johansen og Trygve Øvergård.

På ungdomsmøtet 7. april 1946 var det enighet om å begynne arbeidet på hytta så snart været tillot det. I møtet 13. juni var det kommet så langt at de som arbeidet på hytta, forlangte pålegg. De ville ha 50 øre mer for timen, ellers ble det streik.

Nå kunne ikke materialene ligge lenger, og stans i arbeidet kunne føre til at hytta ikke kom opp denne sommeren heller. Lønnskravet fra arbeiderne ble innvilget, og arbeidet på hytta gikk sin gang til man den 6. oktober 1946 kunne ha innvielsesfest på hytta som tema på møtet. Det fortelles nå at hytta var ferdig, og den måtte innvies på en verdig måte. Festen ble bestemt til lørdag 19. oktober. Alle interesserte i bygda skulle ha adgang til festen, og lagets medlemmer hadde anledning til å innby en person hver. Det ble bestemt at festdeltakerne skulle ha med seg mat, og kaffe ble servert på hytta. Festkomiteen besto av A. Frengen, B. Johansen og H. Myhr, og det skulle være gratis adgang for alle. Som hyttesjef for resten av året ble Alf Frengen valgt. Kassereren fikk i oppdrag å kassere inn 1 krone for timen for ikke utført arbeid fra de medlemmene som ikke hadde tatt sine pliktdager med å sette opp hytta. Til slutt sang møtedeltakerne *Gud signe Noregs land*.

Nå sto hytta ferdig, og på årsmøtet 1. januar 1947 ble Kristian Johansen valgt til tillitsmann med Johan Askim som varamann. Det var enighet om å henstille til de av lagets medlemmer som ikke hadde arbeidet pliktdagene sine, om at de skulle betale 16 kroner til lagets kasse.

Det ser ikke ut til at anskaffelsen av hytta ved Høkorn hadde vært noen stor suksess. Det ble valgt nye hyttekomiteer, Lars Larsen og Sigurd Flessen i januar 1948, Sverre Johansen og Jørgen Bakken i desember, og Leif Sivertsvik og Odin Strand i desember 1949.

Allerede på årsmøtet 28. desember 1948 ble det meningsutveksling om hytta. Formannen var inne på å få den solgt hvis en kunne få tilstrekkelig for den, mens Alf Frengen og Harald Myhr var imot denne tanken. De ba medlemmene vise større interesse når det gjaldt å få større utbytte av hytta enn hittil hadde vært tilfelle. På årsmøtet i Fevåg ungdomslag 1. januar 1951 ble det som så mange ganger før, en livlig diskusjon om hytta. John Skaret la fram tanken om å flytte hytta ned i bygda som velferdshus. Det ble ingen enighet om dette, da hytta var så dårlig at noen flytting ikke kunne bli aktuelt til det bruk som var foreslått. Den eneste positive tanken som kom fram, var å flytte hytta ned på idrettsbanen såfremt den ble opparbeidd, og at den da ble oppsatt der som et folkebad. Styret ble satt til å undersøke med de andre laga i bygda om hytta kunne brukes til bad, og at eventuelt alle lag gikk sammen om utgiftene til dette. Til slutt sang man *Ja vi elsker*.

Ungdomsmøtet 29. mars 1951 tok atter opp problemet omkring lagshytta og om den skulle selges eller ikke. Som så mange ganger før ble det en diskusjon om dette. Leif Frengen mente det var best å selge hytta, da en muligens fikk kjøpere til den nå. John Skaret var enig med Leif Frengen, og han uttalte videre at hytta kom til å forsvinne litt om senn hvis den fortsatt ble stående i den forfatning den var. Birger Johansen mente at en først måtte ha en takst på hytta før man gikk til salg, og det samme mente også Magne Frengen. Det ble enighet om å selge hytta hvis man kunne få en tilfredsstillende pris. Arne Frengen hadde interesse av å høre om hvor mye hytta kostet da den var oppsatt. Det ble pålagt kassereren å undersøke dette.

Det viste seg etter hvert at det var ikke problemfritt å være hytteeier. Det hadde vært hærverk på hytta, og styret fikk i oppdrag å snakke med lærer Åsen, da det var antatt at det var skolebarn som hadde vært på ferde. På ungdomsmøtet 15. april 1951 ble det en del snakk om hva som skulle gjøres med dem som har slått ut ruter i lagets hytte, og man kom til det resultat at saken måtte granskes nærmere. Frykten for mer hærverk var nok grunnen til at ungdomsmøtet 21. oktober bestemte at hytta skulle assunderes for 2000 kroner.

Ungdomslaget innså at det ikke bare var enkelt å være eier av ei hytte i utmarka, og til årsmøtet 1. januar 1952 var det kommet skriv til laget fra Sverre Jamtfall der han tilbød seg å kjøpe lagets hytte hvis det ble enighet om pris. Petter Bakken foreslo at selger og kjøper kunne se på hytta, for det er vanskelig på årsmøtet å

si akkurat hvor mye den var verd. Birger Johansen mente at hvis noen hadde et anslag eller tips å komme med når det gjaldt prisen, så måtte det være anledning til det. Det viste seg imidlertid at mange ikke hadde greie på at hytta skulle selges, og en del av medlemmene mente at dette måtte kunngjøres ved plakater innen bygda og likedan gjennom dagspressen, slik at det kunne bli mer konkurranse om kjøpet, og derved også ha innvirkning på prisen. Det ble enighet om å gjøre alle kjent med salget både innen bygda og gjennom aviser, samtidig som at styret skulle underhandle med Sverre Jamtfall og ordne med nødvendige kunngjøringer. Det var enighet om å holde ungdomsmøte så snart man hadde fått anbud og etter at fristen som ble satt til 1. februar 1952, var utgått.

På medlemsmøtet 21. januar 1952 var det bare noen få medlemmer til stede. Det var kommet en del skrivelser fra flere som var interesserte i å kjøpe lagets hytte. Formannen leste opp skrivelserne, og det ble besluttet å forme et skriv som skulle sendes alle kjøperne.

Ved åpningen av medlemsmøtet 10. februar 1952 sang de 15 frammmøtte medlemmene *Mellom bakkar og berg*, før man gikk over til å behandle de anbud som var innkommet på lagets hytte. Det viste seg at det var kommet inn bare et anbud, nemlig fra Johan Buan i Hasselvika. Han var villig til å betale 1700 kroner. Petter Bakken mente at en ikke kunne selge hytta til den prisen, og han hevdet at det måtte være best at flere lag innen bygda gikk sammen om utgiftene med å flytte hytta ned i bygda, og reise

den der i form av et bad. De fleste mente at dette var svært usikkert, og i tilfelle den ennå ble stående noen år så ville hytta forringes så mye i verdi at det kunne risikeres at den ikke lot seg selge i det hele tatt. Da det heller ikke var hørt noe fra komiteen som var nedsatt for badstubad, gikk møtedeltakerne ut fra at det ikke var særlig stor interesse for hytta som badstubad. Etter forslag fra Petter Petersen om å selge hytta på de betingelser som forelå, ble det avstemming, og det ble besluttet å selge hytta for 1700 kroner.

Dermed var det korte kapitlet i Fevåg ungdomslags hyttehistorie avsluttet. Optimismen hadde vært stor, men engasjementet hadde ikke svart til forventningene. Hytta ble i alle fall diskutert grundig på lagsmøtene, og det er imponerende hvor ofte det var ordinære møter i laget og hvor godt møtene var dokumentert. Et fast innslag på møtene var opplesning av lagsavisa *Frammen*, og der var det innslag av mange slag, både debattinnlegg og mer kulturelle innslag, og de kunne være anonyme og undertegnet med navn. Da Oddvar Trøa var redaktør i 1949, hadde han lest opp et innlegg datert «*Fevåg den 2-4-1949. Hilsen Annonym*» med hytta som tema, men han ble nærmest lovet juling dersom han ikke oppga kilden. I den bevarte lagsavisa fant jeg innlegget, og redaktøren hadde stor glede av å se det igjen, 72 år seinere. Han kunne samtidig røpe at forfatter var John Skaret, som var en flittig innleggsskriver i lagsavisa, og som dessuten var redaktør noen perioder. Når overskrifta på innlegget var *Da Fevåg ungdomslag bygde Selvåghus*, er det med referanse til et tidsaktuelt

Det hadde vært hærverk på hytta, og styret fikk i oppdrag å snakke med lærer Åsen, da det var antatt at det var skolebarn som hadde vært på ferde.

fenomen, nemlig Olav Selvaags lansering av en ny type hus som var både billigere og raskere å bygge enn det som var vanlig. Vi får spandere på oss innlegget i John Skarets språkdrakt.

I krigens skjebnesvangre tid da pengeflommer rullet over landet, reiste de klokeste hoder i Fevåg ungdomslag til Byneset for å kjøpe et Selvåghus som skulde settes opp ved Høkovannet, borte fra folkets vrimmel og virke. I spissen for dette stod en mann fra Frengen som har en nese som vil noe, og som ellers har vist en stor og fremragende evne i de offentlige gjøremål. Et stort vikingeskib i fra Fevåg seilte med fulle seil inn Trondhjemsfjorden. Det fortelles at den kloke mann i fra Frengen stod i løftingen og spisset barten slik som Jens von Bustenskjold gjorde da han så bjørnen inne på Odalsfjellene.

Sagaen sier også at den kloke mann i fra Frengen lot alle seilene falle da han øynet Selvåghuset inne på Byneslandet. Når solen rant, steg alle kloke hoder opp i løftingen og de kunde da se at flaggene vailet på hel stang over hele Byneset til ære og begeistring over Fevåg ungdomslag som var så stolt og så høyreist i si framferd.

I virkeligheten skulde Selvåghuset selges til ved for kr. 600,-, men Fevåg ungdomslag var så stolt i si framferd at de med glede betalte kr. 6000 og bygde et stort flott kompleks ved Høkovannet. Aldri har det vært et så stort og høyreist folkeferd på Byneset, og folk snakket seg i mellom at det var Sigurd Jorsalfarer som var blitt ung og som var kommet til dem.

Det fortelles også at kvinnene der ute visket seg imellom at det var pilegrimmer som var kommet til dem i krigens mest skjebnesvangre tid.

Da vikingeskibet kom til Fevåg, var bygdas ungdom møtt frem for å få Selvåghuset i land. Det fortelles da, at Fevågs ungdom stod med lutede hoder og hatten i handa over Fevågs kloke hoder som hadde gjort et så stort løft for bygda. Det fortelles enda at det var en hel del av ungdommen som var møtt frem, som gret gledesårer over dette flotte tiltak.

I dag står Selvåghuset smykket og pyntet ved Høkovannet. Fronten i storsalen har et forgylt dragehode utpyntet og utsmykket i marmor. Dessuten er alle vegger betrekt med fineste sort glanspapir. Gulvet, derimot, er utsmykket og har fått en flott farve av fineste glansmaling. Selvåghuset koster nu i sitt fulle flor rundt 18000 kr.

I dag skal det være to ikorner som bor der oppe. Mor og sønn, sønnen bodde oppe på det flotteste loftet, men da husleien faller dyrere oppe i høyden, er han blitt nødt til å flytte ned i lag med moren. Det var på tale på ungdomslagets årsmøte å selge Selvåghuset, men den høyreiste person i Frengen reiste seg og sa at Selvåghuset skulde bli stående. Etter mitt fattige forstand måtte det bli avstemming om dette da Selvåghuset var kjøpt for lagets penger. Men nu forstår jeg at den kloke mann fra Frengen var selv eier av Selvåghuset.

Selvåghuset skal nu selges til «underjordiske» for bygda, da bygda skal

planlegges til en liten by. Selvåghuset blir da det første matriell til bygdas stormaktstid. Selvåghuset blir da å finnesom «underjordiske» på idrettsplassen ved Fevåg skole.

Det som er igjen av Fevåg ungdomslags hytte i dag, er det odiøse navnet og grunnmuren som er et turmål. Selv om hytta fikk ei kort levetid, eksisterte den lenge nok til at det ikke var alle som satte pris på de aktivitetene de mente foregikk der, det var et Satans Verk, et navn som kan stå som eksempel på hvordan navn kan oppstå.

Framstillinga bygger for det meste på møtebøker i arkivet etter Fevåg ungdomslag, som Stjorna heimbygdslag fikk til oppbevaring i 2014. Jeg takker alle som jeg har snakka med og fått opplysninger fra. Skulle jeg ha tatt med alle interessante opplysninger hadde dette stykket blitt for langt. Hittil er det ikke kommet fram noe foto av ungdomslagets hytte ved Høkovatnet.

Tore Otterstad

MINNEORD

skrevet av Evald Otterstad

Tore Otterstad (1965-2021) var en ganske så aktiv person i Stjørna Heimbygdslag inntil ganske nylig. Han var ansvarlig redaktør for forrige Årshefte (2020), og bidro da også med eget stoff til bladet. Tore hadde bakgrunn som historiker - og var levende opptatt av å finne ut av og dokumentere historikk og fortellertradisjoner i Stjørnaområdet, hjemtraktene sine. Ved påsketider i år ble han akutt syk. På sykehuset ble det konstatert aggressiv hjernesvulst. Fire uker senere var han død, 56 år gammel. Det kom som et sjokk på oss alle.

Tore flyttet tilbake til Stjørna for noen år siden. Han var en forskertype, alltid full av påfunn og ideer, og alltid hektisk og inderlig oppe i et eller annet gjøremål, utforskning av noe, eller oppe i et eller annet problem eller situasjon – og som han siden fortalte om på svært levende og morsom måte.

Eksempelvis studerte han geologi og havnivået/strandlinjen fra steinalder gjennom bronsealder og vikingetid og framover i Stjørnaområdet (artikkel i 2019-utgave av Årsheftet). Det var del av et konkret prosjekt, med tanke på videre oppfølging. Han hadde investert i elvebåt (padletype) og metalldetektor, og ville gjøre undersøkelser (strandhugg) opp langs elveløpet i Sørfjorden, der han nettopp hadde forsøkt å kartlegge mulige

relevante steder for oldtidsfunn fra ulike tidsepoker. Lenger enn dette kom han dog ikke med dette prosjektet.

For meg var han lillebroren, hele 9 år yngre, og en jeg kunne diskutere all verdens ting med. Tore var et muntrasjonsråd, alltid en fest å ha ham på besøk. Han hadde ingen barn selv, men likte barn, og var for horden av onkelbarn en soleklar favoritt-onkel. For oss som kjente ham er det et stort savn at han forsvant så altfor tidlig.

Tore var universitetsutdannet; med historie, sosiologi og nordisk/litteratur som fagkrets. Han var i sitt liv mye rundt omkring, hadde en mangslungen yrkeskarriere. Fra 1990-tallet: Han var nattvakt ved Dronningen hotell i Trondheim - med svært så borgete klientell. Han jobbet som lærer, blant annet to år ute i havgapet, på øya Sula utenfor Frøya. Han var deretter noen år i Oslo, tok strøjobber i databransjen, bodde i kollektiv på Grünerløkka. Han vendte hjem til Trøndelag først på 2000-tallet, og «rotet seg inn i» restaurant- og hotellbransjen, som han selv kalte det. Det sto på i nesten et tiår. På slutten drev han egen pub i Trondheim med jevnlig live-musikk-aftener. Han gikk så tilbake til universitetsstudiene, gjorde ferdig sin master i historie i 2014.

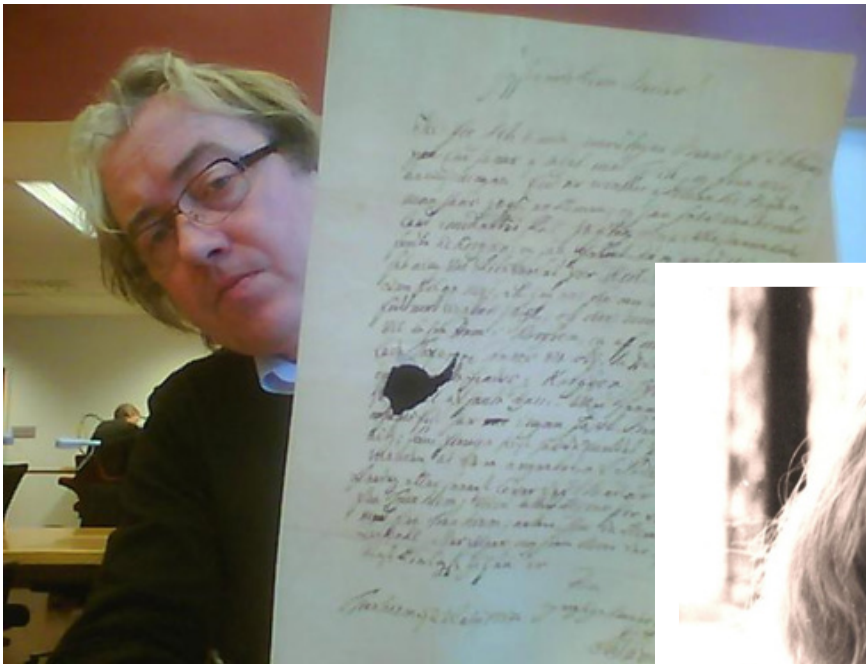
Tore på 1970-tallet

Det siste tiåret var han igjen tilbake som

formidler/foredragsholder, denne gang i sosialtjenesten. Der jobbet han med opptrening og igangsetting av langtidsledige, - folk som hadde falt helt ut av arbeidsmarkedet. Dette var en jobb han likte, og som han la hele sin sjel i. Først var han ansatt ved Euroskolen, - holdt kurser rundt omkring i Trøndelag. De to siste åra var han ved NAV på Ørlandet.

Men det han helst ville holde på med var «hobbyaktivitetene»; å drive med historieinnsamling - og drive med kulturarbeid; skrive ting - samt lage og spille musikk. Han satte seg også grundig inn i slektsforskning, utviklet egen metode her. Han satt mye på Statsarkivet i Trondheim, fant ut av ting, egne slektslinjer, men også andres, så langt tilbake som kildene rakk. Han hadde da stor nytte av en annen stjernværing, Eilert Bjørkvik, som jobbet ved arkivet, og som var ekspert i å tyde eldgamle snirklete håndskrevne dokumenter med gotisk skrift.

Tore var helt fra barnsben av en ivrig musiker og gitarist (spilte tuba i korpset i yngre dager). Han hadde altslukende musikksmak, fra klassisk musikk til Beatles til Progrock og Avantgarde-musikk. Arnt, faderen, var en garvet trekkspiller, spilte i sin tid til dans med «Lokkarn». Tore hadde akkompagnert ham ivrig på gitar fra han var knøtt. Etter Arnts bortgang fant Tore det naturlig å ta opp tradisjonen, lage eget

gammeldansorkester, og hadde da med seg Arnts gamle samarbeidspartner, Willy Turbekkmo, på trekkspill (Arwitos).

Og Tore hadde litterære ambisjoner, drev alltid og skrev på ting. Han hadde den merkelige vane å dokumentere – nedtegne – sin hjerneaktivitet, usensurert, alt hva han fikk av innfall, tanker, alt fra det reneste nonsens - til alvorlige forsøk på å forstå tilværelsen i stort. Han skrev da sine ideer ned på det han tilfeldigvis hadde for hånden, det var ofte på post-it-lapper, pappbriketter, små notisbøker eller større kladdebøker – det meste kaotisk og ustrukturert. Dette tok han så vare på, puttet i eske, samlet gjennom flere tiår, og hadde en plan om «å gjøre noe med det» når han fikk tid. Tekstene viser en hang til lekenhet og spissfindigheter, han blander alvor og skjemt, dikt og prosa.

Tore var en typisk «late bloomer», en slik person som edles med tiden, som er på toppen av sin skaperkraft først ved godt moden alder. Han hadde så mange planer for framtiden, hadde samlet så mye stoff, historisk og annet, som skulle ferdigstilles. Blant etterlatenskapene er flere esker med Trondheimshistorie, med vekt på handel og sjøfart fra middelalder og framover; ferdigstillelse utsatt. Tore var dog historisk fagkonsulent da forfatteren Vetle Lied Larsen skrev sin roman «1001 Natt» (2013), om norske sjømenn som ble tatt

som slaver i Nord-Afrika på 1700-tallet. Tores tidsperspektiv for å ferdigstille sine egne ting, det var innpå 2030-tallet. I dette tiåret (2020-årene) hadde han bestemt seg for å møte på sin jobb i NAV, og samle pensjonspoeng, slik normale folk gjør.

Personligheten

Når man snakker med folk om Tore, så er det en ting som går igjen, at kjedelig, det var han ikke. Som barn var han en heller forsiktig type, men med en fantasi og en forestillingsevne som av og til tok helt overhånd. Han kunne manipulere seg selv til å bli utrolig skremt, og skapte de største bølger rundt seg. Med alderen forandret han seg, utviklet en større trygghet og tro på egne evner. Han var ikke redd for å påta seg oppgaver og ansvar. Han likte å prate med folk - og kunne lett holde tale i større forsamlinger. Han var ellers som type uhyre skeptisk og kritisk, og sa ofte ifra om hva han mente om det meste av samtidens fjas. Men i all hovedsak var han en snill fyr, i alle fall velmenende, og som ikke ville noen noe vondt.

Tore hadde et skråblikk på ting, og når han ytret seg fikk han alltid folk til å spisse ører. Han kunne fortelle om alt fra historiske hendelser og personer – til betraktninger over samtidens idioti. Mest uslæelig var han når han fortalte om egenopplevde pinlige episoder der den engstelige og lett forvirrede Tore gjorde

overilte ting, - han kunne bli lett hektisk i kompliserte situasjoner, og det hele kunne falle katastrofalt ut. Når han hadde ånden over seg kunne Tore fortelle så morsomt at folk bokstavelig falt av stolen - innimellom latterkulene.

Avsluttende

Tores kongstanke innen historiefaget var å heve statusen av «case-studier» på lokalplan. Han mente historikere generaliserer for mye; de kan sause sammen utallige hendelser - som skjer på vidt forskjellige steder - og omfatter vidt forskjellige personer med muligvis vidt forskjellige motivasjoner, og så lager man et slags «minste felles multiplum» av disse hendelsene. Resultatet blir da uekte, en abstraksjon av virkeligheten. Tore var ute etter det særegne. En hendelse på et sted er ikke nødvendigvis sammenlignbar med det som skjer andre steder. Det er i det enkelte casestudium at man kan gå i dybden, spekulere over hendelsen og mekanismene som er i spill, og likevel bevare det originale, det rotekke ved den.

Tore fikk ikke satt slike tanker ut i livet, slik han hadde planer om. Det er mulig at han ville kunne tilført Stjørnahistorien noe verdifullt om han hadde fått leve litt lengre.

Det vil vi aldri få noe svar på nå.

1.

2.

3.

4.

UNGDOMSHUSET VARDEN

av Marius Småvik

Dette blir en slags spikersuppe hvor ungdomshuset Varden fungerer som spikeren. Far fortalte meg at han var med og bygde ungdomshuset i 1930. Den tiden hadde man noe som het dugnad. Fra den gang og til det ble revet, er det blitt brukt til mange forskjellige arrangementer. De som husker detaljer bedre enn meg, får tilgi meg om jeg snubler litt. Enkelte hendelse ligger over sytti år tilbake, og enkelte av dem er bare perifert forbundet med Varden.

1. Dette bildet befant seg over scenen.

2. Neste bilde er toppen av talerstolens front.

Ungdomslaget arrangerte kurs i folkedans på slutten av 40-tallet eller begynnelsen av 50-tallet - jeg vet ikke nøyaktig - men det foregikk mens jeg var guttunge. Hver jul hadde vi skolejuletefest i Varden. Vi gikk rundt treet og sang alle versene på ganske mange julesanger. Det var så mange barn at vi måtte fordeles i flere ringer rundt treet, og ringene sirkulerte hver sin vei. Det syntes vi guttene var flott, for da kunne vi se jentene i deres farverike klær når vi "møttes". Innimellom juletegangen var det pauser hvor vi fikk poser med mye godt i. Etter at godsakene var fortært, blåste vi opp posene og klappet dem sammen slik at det ble en kraftig smell. Mødrene likte ikke dette, så de klippet vekk det ene hjørnet på posene. Det ble en utfordring, men vi fant en løsning. En holdt sammen hjørnet og blåste. En annen klappet sammen posen. Og så husker jeg at lærer Kristian Ofstad leste eventyr.

Hvert år var Varden meget sentral den 17. mai. Toget startet ved skolen og var først en tur oppom gammellærer Bjørsvik som satt i en stol ute på tunet. "Halve bygda" hadde gått på skole hos ham. Far hadde visst gått hos ham i alle tre klassene. (Da jeg gikk på folkeskolen, gikk vi annenhver dag, men det var blitt fem klasser hvor vi gikk to år i fjerde og to år i femte). Bjørsvik var veldig interessert i hva som skjedde på skolen også etter at han sluttet som lærer. Da Rasmussen hadde begynt som lærer, gikk Bjørsvik og snakket

med ham om hvor mange elever som ville begynne til høsten. Rasmussen var imidlertid mer opptatt av hvordan det gikk med sin kone som var gravid. Omtrent på den tiden skolen startet, nedkom hun med tvillinger. Noe senere kom Bjørsvik for å få vite hvor mange som hadde begynt på skolen. "Fækk du mang?" "Jeg fikk to!" "Ikkje fleir?" Etter at toget hadde gått rundt i bygda, endte vi opp ved Varden. Der ble det arrangert leker og konkurranser for barna utenfor huset. Derfor var nasjonaldagen spesiell for oss. For å få brusen som vi fikk den dagen, til å vare lenge, var det mange av oss som ikke tok av toppa, men brukte en sten og banket en firetoms spiker gjennom toppa. Med et så lite hull tok det lenger tid å tømme flasken.

Utenfor Varden, på baksiden av sceneenden, hadde vi tilløpet til hoppbakken - altså bortenfor og ovenfor Sigurd Langeland. Vi satte utfor, brukte veikanten som hopp, og landet omkring 15 meter nede i Storbakken. Det sto alltid noen borte i svingen og fulgte med om det kom hest og vogn eller en bil nedover "Skolbakken". Nå var det ikke så stor trafikk på veiene i Råkvåg den gang - bare lensmannen med folkevogna, doktor Sauer med sin Pobeda, baker Strand med sin sjokoladebrune kassebil og Stamnes med sin. Ole-Martin Inderråk hadde også bil, men den sto for det meste på "stallen".

Enkelte ganger måtte vi ta opp bøylen i hjulsporene nede i Småtta hvis en av bilene kom mens vi spilte krocket der. (Vi kalte forresten spillet for krocket). Pinnene, de to bøylen foran dem og klokka lot vi stå, for de sto midt på veien. (Nå er det mulig å spille krocket der igjen, men hvem har krocketspill i dag eller vet hva det er?)

Ennå i 50-årene var sildefisket det viktigste næringsgrunnlaget i Råkvåg. (For noen år siden så jeg en notis i Adresseavisen om at nå kunne forskerne melde at sildebestanden var kommet opp på 5% av det den var i 50-årene. Slik går det når man fisker opp for mye mussa.) Alle større fiskebåter hadde radiostasjon ombord, men bortsett fra skipper, bestmann og bas, var det ikke mange som kunne bruke den. En gang i 50-årene ble det derfor arrangert radiokurs i Varden.

**3 OG 4 PÅ
NESTE SIDE**

3. På bildet ser vi i fremste rekke fra venstre Paul Hustad, Alf Brevik, ukjent, Karl Børø, Arvid Stallvik, John Småvik og Mattias Sommerseth. I bakre rekke fra venstre står Oskar Worpvik, Kåre Worpvik, Waldemar Monsen, Anton Strand, Odd Lie, Odin Strand, Arild Småvik og kurslederen. Harald Sommerseth har hjulpet med identifiseringen.

Fiskerne kunne ringe hjem fra båten. Skipperen kontaktet da en landstasjon og bestilte telefonsamtale til fiskerens hjem. Dersom den hjemmeværende ikke hadde telefon, ble hun budsendt og når hun var på plass ved telefonen, kunne hun snakke med den ombord. En slik samtale var ikke gratis, for den var rikstelefon. Men enkelte skipper og baser var oppfinnsomme. Når de skulle hjem etter endt sesong, kunne de jo i stedet for å ringe, ha fortalt over radio til den hjemmeværende når de kom hjem, men det var forbudt. Løsningen kunne da være å anrope en båt de visste var så langt borte at den ikke kunne høre anropet. "Hallo Sletringen! Hallo Sletringen! Frøyland kaller. Frøyland kaller." Pause. For Sletringen var selvfølgelig valgt fordi han som anropte, visste at denne båten var utenfor rekkevidde for anropet. "Ja Sletringen, vi avslutter sesongen nå." Pause. "Vi er nå på vei til Råkvåg og regner med å være der søndag kveld". Hjemme i Råkvåg satt de og hørte på fiskeribølgen (bølgelengde 126 m). Presis melding sendt og penger spart.

Med noen ukers mellomrom vekslet Norsk bygdekino og Husby kino på å vise film i Varden. Filmplakatene ble slått opp i butikkgangen hos Elias Børø ved siden av reklameskiltet med den skjeggete, snadderøkende mannen som røkte TIEDEMANNs KARVET BLAD. På plakaten sto det hvilken film som skulle vises kl. 1900 (barn kr 0,50, voksne kr 1,00) og 2100 (voksne kr 1,00). Billettene ble solgt ved døren mellom gangen og salen. Filmprojektoren sto på kjøkkenet (dette var før ombyggingen), og vi satt på trebenker inne i salen. Filmene besto av tre ruller, så det måtte nødvendigvis bli to pauser. Når det gjaldt Husby kino, ble det gjerne flere pauser, for deres filmer hadde en tendens til å slites av, og det gikk noen minutter før Fredriksen fikk skjøtet filmen slik at forestillingen kunne fortsette. En gang røk filmen så mange ganger at han bare tredde den inn i projektoren og skjøtet filmen med sikkerhetsnål for ikke å få for lange pauser.

Basarer er vel noe som mange av oss forbinder Varden med. Vi barna gikk rundt og solgte lodd. Det forgikk på den måten at vi ble utstyrt med et papirark hvor vi skulle skrive navnet på de som kjøpte lodd. Ett navn per lodd. Jeg prøvde så godt jeg kunne å unngå Vekka og Varda, eller få begge til å kjøpe like mange lodd hver, for jeg så ikke forskjell på dem, og derfor visste jeg ikke hvilket navn jeg skulle skrive. Å spørre om navnet på noen du burde kjenne, var litt flaut. Det var også tombola på basarene. Og så ble det solgt rømmegrøt.

Og selvfølgelig var det dansefester der. "Ut å pess og inn å drekk" var nok en del av kulturen. Far hadde spilt til dans med munns spill noen ganger på sildbrygga til Børø, men da Varden kom, ble det mer sving på sakene. Alf Worpvik spilte trekkspill. Senere overtok Arild Småvik med sitt trekkspill. Da Rikard Eidsaune kom med gitar, ble de en duo. (Lite ante de vel den gang at de skulle knyttes enda nærmere grunnet henholdsvis sønn og datter.) Arild og Rikard var populære musikere i mange år, unntatt hos en streng kristen som ikke kunne sette sine ben i lokalet uansett arrangement, fordi det hadde vært spilt dansemusikk der.

Det har vært holdt mange bryllupsfester i Varden. Jeg trenger ikke å gå utenfor slekten for å finne et eksempel. Min søster Hjørdis holdt bryllupsfesten der. Johannes, som var onkel vår, var kjøgemester, og mange husker ennå hans åpningsreplikk da han skulle ønske gjestene velkommen: "Æ e onkel te en seksti, søtti styttya, å enda e det itj så nøye rekna".

I de senere år ble salen utvidet mot nord med et amfi på litt høyere nivå enn gulvet i salen, kjøkkenet ble utvidet og modernisert, og det kom toiletter. På det siste bildet ser man scenen bakerst og amfiet til høyre.

4. Varden ble nesten ikke brukt mot slutten av dens eksistens. Det aller siste arrangementet der ble visst fødselsdagsfeiringen til en nostalgisk 70-åring i april 2010.

STJØRNA FRITIDSKLUBB UNGDOMSTILBUD I STJØRNA

av Gunn Heidi Husby Lian

*Nidarosen er Nidaros
bispedømmeråds hederspris.
Den er et uttrykk for heder og
oppmuntring for innsats
i kirke og menighetsliv.*

Da jeg fikk forespørsel om å skrive noen ord til Heimbygdslaget, var det Stjørna Fritidsklubb som var oppgaven. Jeg har valgt å ta med litt fra tiden før klubben fikk navnet Stjørna Fritidsklubb, selv om minnene er vage.

Vi kommer ikke utenom primus motor for Stjørna Fritidsklubb, Aage Stoen, og det som var av ungdomstilbud i Stjørna FØR det som i dag heter Stjørna Fritidsklubb. Aage gikk dessverre bort i 2016, så veldig mye av informasjonen om ungdomstilbudet i Stjørna og Stjørna Fritidsklubb forsvant med han. Aage fikk utmerkelsen Nidaros i 2013, blant annet for sitt engasjement for Stjørna Fritidsklubb og ungdomsarbeid i Stjørna. Jeg har snakket med noen av dem som har samarbeidet med Aage her i Stjørna, noen som har deltatt på de ulike tilbudene han har vært primus motor for og med kirkekontoret.

De første ungdomstilbudene i Stjørna kom på midten av 1980 tallet. Da var det Tensing og barnekor.

På slutten av 80 og tidlig på 90-tallet var det et tilbud som het Åpent hus. Det var i Fritun, i Østersalen og gangen. Annenhver torsdag var det mulighet for brettspill, aktiviteter og sosialt samvær. Der var det også en liten andakt, eller Jesusbønn, som Aage kalte det. Ikke alle var like begeistret for å overvære andakten husker jeg, så de gikk ut i gangen mens dette foregikk.

Aage hadde med gitaren sin og spilte opp til sang. Ja, man kan faktisk spille gitar selv om man er lam i en hånd, noe Aage ble etter en ulykke.

På 90 tallet var det noen år uten klubbtilbud til ungdom i Stjørna, men det var ikke stille i kulissene. På slutten av 90 tallet ble det jobbet for å få i gang ulike tilbud, blant annet Stjørna Motorklubb, en aventura klubb. Aage ivret for å få til det gjennom Blåkors ungdom. Han fikk med seg flere lokale ildsjeler, og sammen var de flere steder og så på aktuelle områder for å kunne anlegge crosscartbane. De leaset en crosscart og ordnet bane nedenfor Mælan skole ei helg for å sjekke interessen. Det stoppet seg imidlertid når det kom til kommunen. Stjørna Motorklubb kom aldri i gang selv om engasjementet og interessen var der.

I samme tidsrom hadde en klasse ved Mælan skole ordnet seg egen klubb i gymsalen. De ble i den forbindelse kontaktet av Aage Stoen og spurt om de ville være med å starte opp en fritidsklubb, noe de ville. I oppstartsfasen var det med noen fra Rissa Fritidsklubb som inspirasjon.

Stjørna Fritidsklubb fikk navnet sitt da den åpnet i 1999 i de nye lokalene som hadde blitt bygd etter at bygdas vaskeri ble revet. Det ble søkt om midler fra Ungdom og fritid, ulike aktiviteter og musikk-

utstyr ble kjøpt inn, og lokalene ble malt og ordnet. Det var stor aktivitet på klubben, mye besøk fra bygdene rundt omkring og fra Rissa Fritidsklubb. Det ble også satt opp buss for besøk til Rissa Fritidsklubb. Noen husker også at hele Mælan skole ble invitert på skumparty.

Klubben holdt til på vaskeritomta i noen år før de måtte finne nye lokaler. Det ble i den forbindelse holdt møter med Rissa kommune, og med god hjelp fra lokale ildsjeler ble det en god løsning for begge parter i den gamle lærerboligen (rødbygget) ved Mælan skole. Stjørna Fritidsklubb disponerer 1. etasje og kjelleretasjen.

Arealene ble totalrenovert på lavt budsjett. Oppussingen var dugnadsbasert og foregikk over en lang periode. Interiørarkitekt ble kontaktet, og planen derfra ble så og si fulgt slavisk. Det ble handlet brukt utstyr, møbler ble snekret, gardiner og puter ble sydd, og det ble også rom for en handletur på IKEA.

Ungdommene som satt i styret, fikk være med på hele prosessen. Aage stod i bresjen her også. Han hentet inn fagfolk der det trengtes, og var med på dugnad. Det var også stor dugnadsinnsats fra foreldre og andre. Klubben var stengt i oppussingsperioden, men den ble offisielt åpnet i slutten av august 2010 med varaordfører Olga Berg til stede.

Klubben hadde deretter åpent hver fredag med godt besøkt. Medlemmene besøkte også fritidsklubbene i Rissa og Åfjord i denne perioden.

Nå i dag er klubben åpen annenhver fredag i skoleåret og den er fortsatt populær. Det er juniorklubb for 5.-7. klasse fra kl.18.00-20.00 og hovedklubb fra 8.klasse opp til 18 år fra kl. 20.00-23.00. Det har vært noen restriksjoner under koronatiden, men nå er det åpent for alle igjen.

Det er mange ulike aktiviteter på klubben. Biljard, bordtennis, dart, bowling, fotballspill, playstation, bilspill, airhockey, dans, ulike brettspill med mer. Noen uteleker er det også. Det blir også arrangert temakvelder som Halloween, nissefest, filmkveld, alle hjerterers dag, VM på ski, OL, når det er aktuelt, Kahoot og biljard-turnering. I tillegg er det kiosk med pizza, brus og snacks.

Stjørna Fritidsklubb er et ungdomsstyrt tiltak som styres av et ungdomsstyre. Ungdomsstyret har styremøter der saker blir tatt opp og vedtatt. Det er ungdomsstyret som leder aktivitetene og klubbkveldene. De som sitter i styret, får også med seg en attest på at de har vært i styret. Margareth Askjemshalten, som kom inn som hovedleder i klubben i 2015 sammen med Aage, forteller at det ved flere anledninger er attest fra klubben som har vært avgjørende for at ungdommene har fått sommerjobb eller deltidsjobb. Det er Margareth som er hovedleder i klubben nå, men det har også alltid vært en hovedleder i klubben fra Stjørna-området, ensomborher. Foreldrevakter brukes i tillegg på klubbkvelder.

Stjørna Fritidsklubb er medlem i Ungdom & Fritid. Det betyr at fritidsklubben er en brukerstyrt og rusfri møteplass for ungdom. Klubben er politisk og religiøs nøytral og åpen for alle.

Jeg har i denne prosessen med innhenting av informasjon snakket med noen av de som har jobbet med ungdomsarbeid i Stjørna, både voksne og de som har deltatt som ungdommer og vært i med styret. Felles for alle er at de synes det å være med i klubben har vært en artig tid. Det bringer frem gode minner å snakke om klubben. Ungdommene som var med i styret fikk et godt samhold, og klubben kunne fungere

som et fristed fra voksne for ungdommene som møtte opp. Jeg har også snakket med voksne som har opplevd barn/ungdom på en annen måte enn vanlig når de har hatt klubbvakt. Personlig har jeg sett flere ungdommer vokst på de oppgavene de har hatt/fått, blant annet ved å være med i styret i Stjørna Fritidsklubb.

Aage var interessert i motorsykel, så han kontaktet Holy Riders MC i Trondheim og fikk i stand en eksklusiv konfirmantgruppe for konfirmantene i Stjørna. Dette skjedde etter at det ble slutt på felles konfirmantleir for alle konfirmantene i Rissa kommune. Grappa er i senere år åpnet for alle konfirmanter i tidligere Rissa kommune.

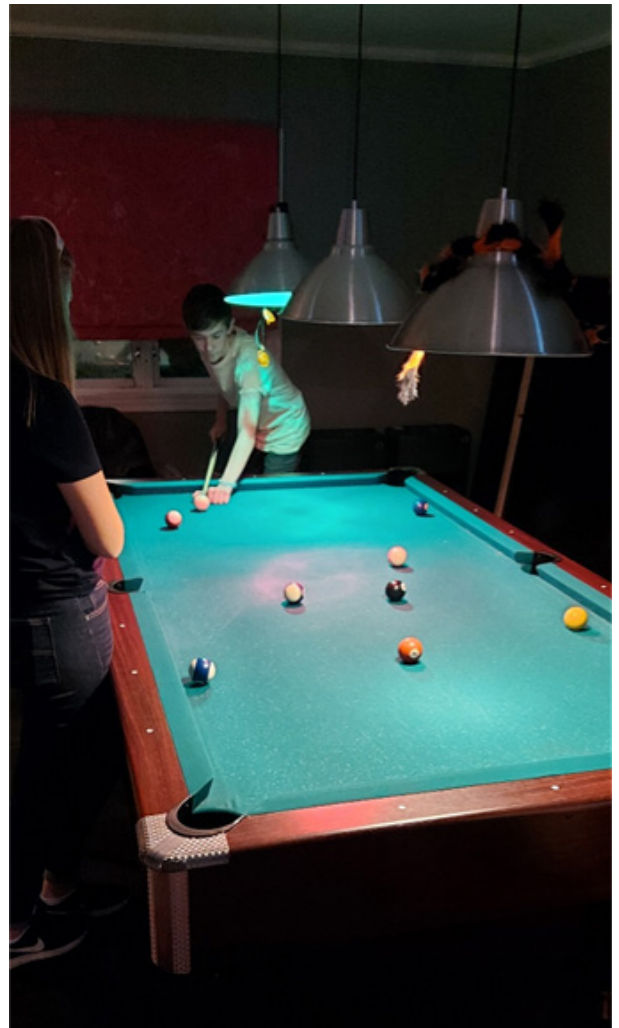
I denne gruppa er konfirmantene på besøk til Holy Riders sitt klubbhus i Trondheim på høsten. Der er det andakt, Holy Riders forteller om klubben og syklene, og kanskje blir det en liten luftetur på motorsykel.

Konfirmantene får også utdelt Holy Riders sin egen MC bibel som i tillegg til det Nye testamentet, inneholder historier til MC-folk som har hatt et møte med Gud.

På våren kommer Holy Riders på gjensitt når det arrangeres Holy Kick gudstjeneste i Ramsvik kirke siste helga i april. Da pyntes kirka med MC gjenstander, noen fra Holy Riders holder preken, og ofringen går til Stjørna Fritidsklubb. Dette er årets første tur for Holy Riders, deres vårmønstring, og de gleder seg til å komme til Stjørna. De er alltid velsignet med godt vær, og det er en veldig fin gudstjeneste å overvære.

Årstall og informasjon om klubben tilbake i tid er litt diffust, da mye informasjon dessverre er borte og vanskelig å finne. Stjørna Fritidsklubb drives for tiden av Sør-Stjørna menighetsråd som et diakonalt tiltak. I 2015 ble det et prøveprosjekt med felles menighetsråd for soknene i Rissa kommune, så nå ligger klubben under Rissa felles menighetsråd, men det som gjør klubbdrifta mulig, er støtte og engasjement fra Stjørnas egne innbyggere.

Hvis det er noen som har mer informasjon om ungdomstilbud i Stjørna som er nevnt her, så setter vi (Margareth og Gunn Heidi) pris på om dere tar kontakt.

Returadresse:
Stjørna Heimbygdslag
v/Ragnhild Rødsjø
Solstadveien 1

7113 Husbysjøen

AKTIVITETER I HEIMBYGDSLAGET 2021

Dette året har vært preget av coronaviruset slik som forrige år. Det triste budskapet om Tore Otterstad sin sykdom og bortgang satte også sitt preg på styret. Etter hvert fikk vi likevel arrangert årsmøte. Dette skjedd 25. august. Valgkomiteen gjorde en god jobb og ved valget ble følgende styre valgt:

Leder:	Kristin Breivoll (for Knut Nesset)	Valgt for 1 år
Styremedlem/Nestleder:	Eilif Rødsjø	Valgt for 2 år
Styremedlem/Kasserer:	Ragnhild Rødsjø (for Elin Vorpvik)	Valgt for 1 år
Styremedlem/Sekretær:	John Magnus Aas	Ikke på valg
Styremedlem:	Tor Stallvik	Valgt for 2 år
Varamedlemmer:	John Artur Winsjansen, Geir Sollie, Jan Hulsund	Valgt for 1 år

Etter en forholdsvis normal høst i 2020, ble det igjen innstramminger og nedstengninger av Norge den 5. november 2020. Starten på året 2021 ble med andre ord unormal. Planlagte møter og temakvelder måtte avlyses. Først i mai ble det mulig at noen flere enn egen kohort kunne samles. Første styremøte ble arrangert 18.mai.

Arbeidsgrupper

Årsmøtet i 2020 gjorde vedtak om å få fart i arbeidsgruppene igjen. De skulle bestå av 3-4 medlemmer der styremedlemmene var fordelt etter interesse. Gruppene: sildbrygga/museet, fotogruppe, kartgruppe, årsheftegruppe, gruppe for digitalisering av innsamlet stoff og bygdebokgruppe ble etablert, men slik situasjonen med corona utviklet seg, kom ikke gruppene skikkelig i gang. I forhold til silde-/fiskemuseet prøvde Knut Nesset å få fortgang/klarhet i samarbeidet med andre instanser. Her er husleia det store problemet. Knut har også forsøkt å få kontakt/hjelp med presentasjon av silde-/fiskemuseet av Sverresborg folkemuseum, uten at dette har gitt resultater.

Det har vært kontakt med kulturretaten i Indre Fosen v/Kine Larsen Kimo om å dekke husleie i Fossbrygga. For å friske opp utstillinga i Fossbrygga fikk vi

laget noen bilder projisert på metallplater i størrelse 50x60 cm til å henge opp. (Bildene er laget av Dag Håvard Askim.) For å åpne Fossbrygga sommeren 2021 ble det betalt 3500 i husleie (som en engangsforeteelse), men det ble igjen presisert at Heimbygdslaget skal være behjelpelig og legge til rette, ikke drive museet. Vår nye leder har tatt kontakt med lederen av Salteriet for å klargjøre forholdet ytterligere.

Turer

Den 6.11 ble det gjennomført en tur til Mølnargården i Bjugn for å se på og høre hvordan de arbeider.

Hjemmesida

(www.stjorna.no). Vi har nå fått fortgang i arbeidet med å gjøre hjemmesida bedre og håper at startsidene blir enklere å finne fram på. Kontaktperson: Inger Lisa Lillemo (inger.lisalill@hotmail.com). Hjemmeside skal linkes opp mot Facebooksiden, for på den måten å skaffe større bles om laget. Vi annonserer møter og nyheter på hjemmesida, så følg med!

Kontor/Lagerrom

Heimbygdslaget har i alle år savnet et sted for å samles og oppbevare mye av det som hvert enkelt medlem har samlet inn over tid. Dette har nå fått en løsning. Vi har fått

et areal i det gamle biblioteket på Mælan skole. Idar Aune fikk i oppdrag å dele av rommet. Han tok like godt med seg dugnadsgjengen som bruker å samles i Fritun hver tirsdags kveld til å utføre oppdraget. HELT TOPP!! - både fra Idar og skolen (kommunen).

Gamle bilder

Vi har en betydelig samling av gamle bilder som er skannet og trygt oppbevart, men det er plass til flere. De vil bli lagt ut på hjemmesida etter hvert. Det er viktig for etterslekta å se hvordan ting var før. Vi skanner dem, og deretter får eieren bildene tilbake. Å beskrive det/de som er på bildet er også en jobb som skal gjøres.

Seterprosjektet

Seterprosjektet er nå i havn og ligger ute på hjemmesida. Er det noen som har flere opplysninger/bilder fra enkelte setre, tar vi gjerne imot dette slik at opplysningene kan revideres.

Grasrotandelen

Dette er en flott ordning for å skaffe midler til lokale kulturtiltak, så registrer deg! For å støtte Stjørna Heimbygdslag er org. nr. 993 808 350. Beløp for 2020 ble kr. 34 017,70.

STOR TAKK til alle som deltar.